

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Γ. ΚΑΡΑΟΓΛΟΥ

Βουλευτής Ν.Δ. Β' Θεσσαλονίκης
π. Υπουργός Μακεδονίας και Θράκης

ΟΡΚΙΖΟΜΑΙ

(Στο Σύνταγμα και τους Νόμους)

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2016

ΟΡΚΙΖΟΜΑΙ

(Στο Σύνταγμα και τους Νόμους)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Γ. ΚΑΡΑΟΓΛΟΥ

Βουλευτής Ν.Δ. Β' Θεσσαλονίκης

π. Υπουργός Μακεδονίας και Θράκης

ISBN: 978-960-93-8469-8

Θεσσαλονίκη 2016, 1^η έκδοση

Copyright © 2016, Θεόδωρος Γ. Καραόγλου

www.karaoglou.gr, info@karaoglou.gr

τηλ.: 2310525545

Επιμέλεια κειμένου

και έκδοσης : Ζωή Μπάρμπα, Χρήστος Τσαλικίδης

Σχεδιασμός Εξωφύλλου : Βανέσσα Καραόγλου

Σελιδοποίηση : Γιώργος Παπαδόπουλος

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση με την προϋπόθεση αναφοράς στην πηγή.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Παρότι κατά καιρούς πολλοί κηρύσσουν το τέλος των ιδεολογιών, του ορθολογισμού και των θεμελίων του κράτους Δικαίου, αμφισβητώντας την αξία της πολιτικής διεκδίκησης και της θεσμικής υποχρέωσης, οφείλουμε να σταθούμε ψύχραμα απέναντι στο χείμαρρο των προβλημάτων, διότι τα «σωσίβια» της αλληλοκατηγορίας δεν θα σώσουν κανέναν. Υπό αυτό το πρίσμα, θεώρησα υποχρέωσή μου να συμμετέχω στο δημόσιο διάλογο για την πολιτική συνισταμένη των κανόνων που θωρακίζουν το δημοκρατικό μας πολίτευμα, μέσα από τη συγγραφή του βιβλίου «Ορκίζομαι», στις σελίδες του οποίου αναφέρομαι στην ανάγκη Συνταγματικής Αναθεώρησης.

Στα κεφάλαια του βιβλίου μου επιχειρώ να παρουσιάσω την επιτακτική ανάγκη αναθεώρησης των βασικών αξόνων του υπάρχοντος Συντάγματος, προκειμένου να γίνει πιο «αυστηρό» ως προς την αποτελεσματικότητα του και αφετέρου πιο «ανοικτό» όσον αφορά στον πολιτειακό μας προσανατολισμό. Καταγράφω την ιστορική εξέλιξη των ελληνικών Συνταγμάτων από το 1822 μέχρι σήμερα και καταλήγω στην παρουσίαση συγκεκριμένων προτάσεων για τη βελτίωση του Συντάγματος που μας κληροδότησε το 1975 ο αείμνηστος Εθνάρχης Κωνσταντίνος Καραμανλής.

Το συγκεκριμένο βιβλίο, το οποίο φιλοδοξώ να εκδοθεί στα τέλη Σεπτεμβρίου 2016, δεν υπακούει στους κανόνες της αγοράς, αλλά αποτελεί αφετηρία διαλόγου με την κοινωνία. Βλέπετε, ανήκω σε εκείνους που πιστεύουν ακράδαντα ότι οι Κυβερνήσεις, οι πολιτικοί και τα κόμματα μπορούν να αποδώσουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους μονάχα αν υποστηρίζονται από μια σύγχρονη Πολιτεία και ένα πολιτικό σύστημα με ξεκάθαρο ρόλο, μα και ευθύνες.

Καλή ανάγνωση.

Στα παιδιά μου
Γιώργο και Βανέσσα

*για τις αμέτρητες ώρες
που οι κοινοβουλευτικές μου υποχρεώσεις
με κράτησαν μακριά τους.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Χαιρετισμοί.....	9
Εισαγωγή.....	19
Έννοια και ρόλος Συντάγματος	23
Ιστορική Συνταγματική αναδρομή, η διαμόρφωση των ελληνικών Συνταγμάτων	27
Κατάλογος Συνταγμάτων της Ελλάδος	37
Η σημασία, το περιεχόμενο και η φυσιογνωμία του Συντάγματος του 1975.....	39
Τομές και αλλαγές στις τρεις αναθεωρήσεις του Συντάγματος του 1975.....	47
Οι επιρροές του Διαφωτισμού στο Ελληνικό Σύνταγμα.....	61
Το σήμερα και οι ανάγκες για μια νέα αναθεώρηση.....	65
Οι προτάσεις της Νέας Δημοκρατίας το 2014.....	75
Ο καταστατικός εκσυγχρονισμός της χώρας με την οπτική της Νέας Δημοκρατίας το 2016.....	87
Τι προτείνω.....	89
Αποσύνδεση της εκλογής ΠτΔ από τη διάλυση της Βουλής.....	101
Αλήθειες και μύθοι για τα δικαιώματα των Βουλευτών.....	115
Επίλογος	119
Πίνακας Προέδρων της Ελληνικής Δημοκρατίας από τη Μεταπολίτευση μέχρι σήμερα	123
Πίνακας Πρωθυπουργών της Ελλάδας	125
Πίνακας Προέδρων της Βουλής των Ελλήνων από την Μεταπολίτευση μέχρι σήμερα	149
Βιβλιογραφία	151
Βιογραφικό Σημείωμα Θ. Γ. Καράογλου	153

**Χαιρετισμός Συντονιστή ΝΔ
για τη Συνταγματική Αναθεώρηση
κ. Κωνσταντίνου Τασούλα**

Η συνταγματική αναθεώρηση είναι κατ' εξοχήν κοινοβουλευτική και συναινετική διαδικασία. Δρομολογείται από την Βουλή, όχι από την Κυβέρνηση από τη Βουλή, με πρόταση 50 τουλάχιστον βουλευτών 5 χρόνια μετά την προηγούμενη αναθεώρηση και εμπλέκει δυο διαδοχικές Βουλές για την υλοποίηση της, την Βουλή που προτείνει τα προς αναθεώρηση άρθρα και την επόμενη την Αναθεωρητική Βουλή, που τα ψηφίζει.

Απαιτούνται επιπλέον ευρύτερες συναινέσεις για να αναθεωρηθεί μια συνταγματική διάταξη. Πρέπει να ψηφιστεί από τουλάχιστον 180 βουλευτές μία τουλάχιστον φορά στην όλη διαδικασία που εμπλέκει δύο Βουλές.

Με το Σύνταγμα δεν παίζουμε! Γι' αυτό και η διαδικασία αναθεώρησης του είναι συγκεκριμένη, αργή και αυστηρή. Το Σύνταγμα είναι η θεσμική πλαισίωση του κρατικού φαινομένου. Είναι το θεμέλιο του πολιτεύματος, η ασπίδα των δικαιωμάτων των πολιτών και το όχημα για την κοινωνική και οικονομική πρόοδο του τόπου. Το ισχύον Σύνταγμα του 1975 είναι το πιο μακρόβιο που είχαμε ποτέ στην Ελλάδα. Έχει αναθεωρηθεί ήδη 3 φορές (1986, 2001, και 2008) και σήμερα έχει ξεκινήσει ευρύτερος πολιτικός και επιστημονικός διάλογος για την επόμενη αναθεώρησή του.

Στην Ν.Δ. πιστεύουμε πως η χώρα χρειάζεται ένα συνταγματικό εκσυγχρονισμό που τον υπαγορεύουν η θεσμική «κόπωση» παλαιών διατάξεων και η πρωτοφανής κρίση που δοκιμάζει την χώρα και απαιτεί νέες διατάξεις υποστηρικτικές της οικονομικής ανάπτυξης.

Ο Πρόεδρος της Ν.Δ. κ. Κυριάκος Μητσοτάκης έχει θέσει ήδη πρώτος στο δημόσιο διάλογο την ανάγκη για μια ευρεία συνταγματική αναθεώρηση που να εκσυγχρονίζει θεσμικά την χώρα, να διασφαλίζει την κυβερνητική σταθερότητα και να θεραπεύει εγνωσμένες παθολογίες της μεταπολίτευσης.

Ο συγγραφέας αυτού του βιβλίου, βουλευτής Β΄ Θεσσαλονίκης Θεόδωρος Καράογλου με συνέπεια, υπευθυνότητα και παρρησία έχει εμπλουτίσει ήδη τον δημόσιο διάλογο για ένα νέο Σύνταγμα με τεκμηριωμένες και αξιοσημείωτες προτάσεις. Προτάσεις που στοχεύουν διπλά: Αφ' ενός στην αναβάθμιση του πολιτικού συστήματος, αφ' ετέρου στην θεσμική θωράκιση του πολιτεύματος.

Η γόνιμη και πολύπλευρη μέχρι τώρα κοινοβουλευτική και κυβερνητική του θητεία κάνουν τις προτάσεις του, που τώρα τις εκθέτει ευρύτερα μέσω του ανά χειράς βιβλίου, εξαιρετικά ενδιαφέρουσες και χρήσιμες εν όψει του διαλόγου που διεξάγεται. Καθώς όμως ένα μέρος του διαλόγου, ιδιαίτερα από κυβερνητικής πλευράς, έχει ήδη εκτραπεί σε άσκηση συνταγματικού λαϊκισμού, το βιβλίο αυτό που περιλαμβάνει και διαφωτιστική ιστορική αναδρομή, δίνει το μέτρο μιας εποικοδομητικής συμβολής στο σοβαρότατο αυτό θέμα από ένα άξιο κοινοβουλευτικό άνδρα που αντιμετωπίζει τις ευθύνες του ευόρκως!

Κωνσταντίνος Τασούλας

Βουλευτής Ιωαννίνων ΝΔ

Συντονιστής ΝΔ για τη Συνταγματική Αναθεώρηση

Χαιρετισμός
Προέδρου Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης
κ. Νίκου Βαλεργάκη

Αγαπητοί αναγνώστες,

Με μεγάλη μου χαρά προλογίζω, τη συγγραφή του βιβλίου του αγαπημένου μου φίλου Θεόδωρου Καράογλου, με τίτλο «ΟΡΚΙΖΟΜΑΙ». Αφορμή για αυτή την πρωτοβουλία αποτέλεσε η ανάγκη που υπάρχει σήμερα, περισσότερο από ποτέ, για αναθεώρηση του υπάρχοντος Συντάγματος. Η εποχή που διανύουμε μας έφερε αντιμέτωπους με πολλές προκλήσεις και σε μια κοινωνία που εξελίσσεται συνεχώς με ταχύτατους ρυθμούς, η έναρξη του διαλόγου για την αναθεώρηση του συντάγματος φαίνεται, πλέον, να είναι επιτακτική ανάγκη.

Οφείλω να πω ότι το Σύνταγμα πρέπει να διασφαλίζει την κυβερνητική σταθερότητα, να προωθεί τις έννοιες της ισότητας και του δικαίου και να μη στέκεται τροχοπέδη στις οικονομικές, κοινωνικές και ευρωπαϊκές εξελίξεις. Αναμφισβήτητα, την κυβερνητική σταθερότητα, σε ένα νέο Σύνταγμα, θα ενίσχυε η αποσύνδεση της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας με τη θητεία της Βουλής. Η υπάρχουσα διαδικασία τις περισσότερες φορές υποβαθμίζει την εκλογή του ΠτΔ η οποία καταλήγει κομματικό μέσο πρόωρης προσφυγής στις κάλπες. Επιπλέον, καθώς το πολιτικό μας σύστημα είναι η Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία ο ρόλος του ΠτΔ χρειάζεται και επιδέχεται, σίγουρα, ενίσχυση ώστε να επιτευχθεί καλύτερη ισορροπία με το ισχύον πρωθυπουργικό μοντέλο.

Όπως προανέφερα, οι έννοιες της ισότητας και του δικαίου, απαραίτητες σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, πρέπει να προωθούνται μέσα από το Σύνταγμα.

μα. Συνεπώς ένα νέο Σύνταγμα πρέπει να επανακαθορίσει την ευθύνη των υπουργών, τόσο στο θέμα της διαδικασίας που προβλέπεται για την εκδίκαση των αδικημάτων που διαπράττονται, όσο και στο θέμα της παραγραφής των αδικημάτων αυτών. Ο ρόλος της Βουλής δεν πρέπει να εμπλέκεται στην απονομή Δικαιοσύνης καθώς έτσι στρεβλώνεται η αρχή της ανεξαρτησίας των λειτουργιών της Πολιτείας.

Τέλος, ένα νέο Σύνταγμα θα πρέπει, να βγάλει την Ανώτατη Εκπαίδευση από το σημερινό αδιέξοδο και να καταργήσει το μονοπώλιο των δημόσιων Πανεπιστημίων προκειμένου να μπορέσει η χώρα να εναρμονιστεί με το Ευρωπαϊκό περιβάλλον και να μη μένει πίσω στις εξελίξεις στα θέματα της Παιδείας.

Σίγουρα, τα όσα ανέφερα παραπάνω είναι απλά ένα μικρό δείγμα των βελτιώσεων που μπορούν να γίνουν προκειμένου η χώρα μας να έχει ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό Σύνταγμα. Είμαι σίγουρος ότι το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας θα αποτελέσει τροφή για σκέψη σε όλους μας και όπως έχει πει και ο συγγραφέας «αφετηρία διαλόγου με την ίδια την κοινωνία».

Καλή ανάγνωση

Νικόλαος Εμμ. Βαλεργάκης

Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης

**Χαιρετισμός Καθηγητή Συνταγματικού Δικαίου
Νομικής Σχολής Θεσσαλονίκης
και Πρώην Υπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης
κ. Αντώνη Μανιτάκη**

Η ΧΩΡΑ ΕΧΕΙ ΑΝΑΓΚΗ ΑΠΟ ΤΟΜΕΣ ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η πρωτοφανής οικονομική και πολιτική κρίση που μαραζώνει την χώρα, τώρα και πέντε χρόνια χωρίς τελειωμό, επιβάλλει να σκεφτούμε σοβαρά, όλοι μας, μα πρώτα οι πολιτικοί και οι θεωρητικοί της πολιτικής επιστήμης και του Συντάγματος, ποιες τομές χρειάζεται, επειγόντως, το πολιτικό σύστημα για να αρχίσουμε να βλέπουμε κάποια προοπτική.

Πιστεύω πως συμφωνούμε οι περισσότεροι ότι χρειάζεται να γίνουν ριζοσπαστικές αλλαγές στην χώρα, εδώ και τώρα, σε όλα τα επίπεδα, αν θέλου-

με να βγούμε από το αδιέξοδο που βρισκόμαστε τώρα. Και πρώτα, βέβαια, στην οικονομία αλλά και στο πολιτικό σύστημα, που είναι πλήρως καταρρακωμένο, απαξιωμένο και κατάντησε αναξιόπιστο. Η κοινή γνώμη και οι πολίτες δεν εμπιστεύονται, πλέον όπως παλιά, την πολιτική εξουσία και η σχέση εμπιστοσύνης, που πρέπει να διέπει τους πολίτες ψηφοφόρους με τους αντιπροσώπους τους, έχει διαρραγεί. Η σχέση αντιπροσώπευσης βουλευτή-λαού έχει χάσει την παλιά της αίγλη, έχει αλλοιωθεί, και στη θέση της έχει – από πολύ καιρό, είναι αλήθεια–, εγκατασταθεί μια σχέση αθέμιτης, ψηφοθηρικής-πελατειακής συναλλαγής και στενής εξάρτησης του βουλευτή από τον ψηφοφόρο, που τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, με την τραγική και απότομη διάψευση προσδοκιών και φρούδων ελπίδων, έχει μεταστραφεί σε σχέση αποστροφής και απόρριψης των πολιτικών συλλήβδην.

Η πολιτική τάξη, που σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο και έχει την βασική ευθύνη για την ομαλή λειτουργία του πολιτεύματος, αφού από αυτήν εξαρτώνται οι πολιτικές εξελίξεις, οφείλει να αναλάβει, επί τέλους, τις δικές της πολιτικές ευθύνες και να επωμιστεί το βάρος των δυσάρεστων για την ίδια πρωτοβουλιών που τις αναλογούν. Να λάβει μέτρα που να συμβολίζουν και να πραγματοποιούν ένα είδος πολιτικής αυτοκάθαρσης. Μόνον έτσι μπορεί να διασώσει το κύρος της και να αποκαταστήσει την αξιοπιστία της πολιτικής εξουσίας.

Ως μέτρα πολιτικής αυτοκάθαρσης αντιλαμβάνομαι και ορισμένες από τις προτάσεις συνταγματικών αλλαγών που προτείνει στο βιβλίο του ο υπουργός Καράογλου. (Παρένθεση. Είχα τη χαρά να τον γνωρίσω και να συνεργαστώ επικοινωνητικά μαζί του, την περίοδο του 2012-2013, όταν ως Υπουργός Διοικητικής Μεταρρύθμισης προωθούσα στο πλαίσιο της αξιολόγησης των δομών όλων των υπουργείων την αναδιάρθρωση των Οργανισμών τους. Στόχος διαρθρωτικός: η μείωση των οργανικών και πιστοδοτούμενων θέσεων, η ορθολογική αναδιάταξη και η αύξηση της απόδοσης και αποτελεσματικότητας των δημόσιων υπηρεσιών αρχίζοντας από τις Γενικές Διευθύνσεις, Διευθύνσεις, Τμήματα κλπ. Τότε είχαμε συνεργαστεί για την αναδιάρθρωση των υπηρεσιών του Υπουργείου Βορείου Ελλάδος με σκοπό την ορθολογικότερη και αποδοτικότερη λειτουργία τους με την μείωση των δομών τους. Δυστυχώς, η ελπιδοφόρα εκείνη προσπάθεια δεν ολοκληρώθηκε. Έμεινε, όπως και τόσες άλλες, στη μέση).

Η κοινή εκείνη μεταρρυθμιστική μας προσπάθεια συναντιέται, σήμερα, από άλλη θέση, με τις προτάσεις για συνταγματική αναθεώρηση. Συμμερίζομαι πλήρως, μερικές, τις πιο σημαντικές, από τις μεταρρυθμιστικές τομές που προτείνονται στο ανά χείρας βιβλίο. Διότι αγγίζουν, πιστεύω, την ουσία του πολιτικού μας προβλήματος και αποβλέπουν, έστω και έμμεσα, στην πάταξη της γάγγραινας που κατατρώει τα σωθικά του πολιτικού μας συστήματος, της φαυλότητας, της αναξιοκρατίας και πελατοκρατίας.

Θα σταθώ σε τρεις από αυτές: α) στην μείωση του αριθμού των Βουλευτών κατά 100, (την επιτρέπει το Σύνταγμα στο άρθρο 51 παρ. 1Σ «Ο αριθμός των βουλευτών ορίζεται με νόμο. Δεν μπορεί να είναι μικρότερος από διακόσιους»), β) στην καθιέρωση του ασυμβίβαστου μεταξύ της ιδιότητας του Υπουργού και εκείνης του Βουλευτή, (άρθρο 81 παρ. 4Σ: «Νόμος μπορεί να καθιερώνει το ασυμβίβαστο του αξιώματος του Υπουργού και προς άλλα έργα»), με κάποιες εξαιρέσεις φυσικά, π.χ. για τους αρχηγούς τω κομμάτων

κ.ά., γ) στην αναδιάταξη των εκλογικών περιφερειών με τον κατακερματισμό των μεγάλων και τη δημιουργία ολιγο-εδρικών περιφερειών ή και μονοεδρικών, με ενιαίο κατά το δυνατόν, εκλογικό μέτρο (άρθρο 54 παρ.1Σ «Το εκλογικό σύστημα και οι εκλογικές περιφέρειες ορίζονται με νόμο που ισχύει από τις μεθεπόμενες εκλογές, εκτός και αν προβλέπεται η ισχύ του άμεσα από τις επόμενες εκλογές με ρητή διάταξη που ψηφίζεται από την πλειοψηφία των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών).

Υπάρχουν και άλλες προτάσεις που συμμαρτίζομαι όπως εκείνη της κατάργησης της ειδικής ποινικής δωσιδικίας που απολαμβάνουν οι υπουργοί στο άρθρο 86Σ για αδικήματα που διέπραξαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και την αντικατάστασή της με την κοινή, όπως για όλους τους πολίτες, ποινική δωσιδικία, ή εκείνη της ουσιαστικής κατάργησης του ποινικά «ακαταδίκτου» –και όχι ανεύθυνου, όπως αναφέρεται– που ισχύει στην πράξη για όλα σχεδόν τα αδικήματα, κ.ά. Δεν σκοπεύω ωστόσο να επεκταθώ στο σύντομο αυτό σχόλιό μου σε άλλα θέματα. Θα περιοριστώ στην παράθεση μερικών επιχειρημάτων που δικαιολογούν και στηρίζουν τις τρεις προαναφερθείσες προτάσεις του.

Τις θεωρώ πρωταρχικής σημασίας και τις τρεις για την ανανέωση του πολιτικού μας συστήματος και την ανάκτηση της χαμένης αξιοπιστίας του. Το μεγάλο πλεονέκτημά τους, που παραγνωρίζεται, είναι ότι μπορούν να πραγματοποιηθούν άμεσα από την παρούσα Βουλή, με απλό νόμο, πριν από οποιαδήποτε αναθεώρηση του Συντάγματος. Μπορούν δηλαδή να λειτουργήσουν ως απλός προάγγελός της.

Αποτελούν μια ενιαία δέσμη διαρθρωτικών αλλαγών που συνθέτουν ένα σύνολο. Το ένα πάει μαζί με το άλλο και χάνει την αποτελεσματικότητά του, αν ξεχωρίσει από το άλλο. Θα πρέπει να καθιερωθούν ταυτόχρονα.

Δεν είναι δημοσιονομικοί οι λόγοι που επιβάλλουν την μείωση των βουλευτών. Αλλά λόγοι βαθύτατα θεσμικοί και συμβολικοί. Η μείωση θα συντείνει στην αναβάθμιση της θέσης, της αποστολής και του κύρους του κάθε Βουλευτή ξεχωριστά. Θα μειώσει την έκταση, το πεδίο και την ένταση των πελατειακών πιέσεων των ψηφοφόρων πάνω στους βουλευτές, θα περιορίσει τις εκλογικές δαπάνες, θα περιορίσει αισθητά τον αθέμιτο ανταγωνισμό των υποψηφίων και την αθέμιτη εξάρτησή τους από την προβολή τους από ΜΜΕ, τοπικά και εθνικά. Θα περιοριστεί δραστικά η πελατειακή και αγοραία ψηφοθηρική συναλλαγή πολιτευτή-ψηφοφόρου.

Θα εξαναγκάσει κόμματα και ψηφοφόρους να επιλέγουν με μεγαλύτερη προσοχή τους υποψηφίους βουλευτές. Τέλος θα βελτιώσει – και αυτό είναι το πιο σημαντικό – την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των συζητήσεων και αποφάσεων στη Βουλή. Η Βουλή θα επικεντρωθεί με το ασυμβίβαστο της ιδιότητας του Υπουργού με εκείνη του Βουλευτή, στα κύρια καθήκοντά της, στο νομοθετικό και ελεγκτικό της έργο. Θα ενισχυθεί ο ρόλος της ως νομοθετικού οργάνου και ως βασικού και ισότιμου παράγοντα νομοθετούσας κυβερνητικής πλειοψηφίας. Για να παύσουν εξάλλου οι βουλευτές, όταν ασκούν ταυτόχρονα καθήκοντα υπουργού να νοιάζονται περισσότερο για την επανεκλογή τους και την ικανοποίηση αιτημάτων της εκλογικής τους περιφέρειας παρά για το υπουργικό τους έργο.

Η χώρα έχει ανάγκη από ριζικές διαρθρωτικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα και πρώτα από άλλα στο κράτος, στη διοίκηση και στο πολιτικό σύστημα –και όχι στο πολίτευμα– αν θέλει να επιβιώσει σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και ασταθές και αβέβαιο γεωπολιτικό περιβάλλον και σε μια ανεξέλεγκτη και απρόβλεπτη παγκόσμια οικονομία της αγοράς. Έχει ανάγκη από αλλαγές που πρέπει και μπορούν να γίνουν εδώ και τώρα, με αποφασιστικότητα, τόλμη, φαντασία και σύστημα αλλά και με κάποια συνέχεια και συνέπεια και με μακροπρόθεσμη προοπτική. Πήξαμε στις μη ρεαλιστικές, γενικόλογες και μη εφαρμόσιμες ή και ανεφάρμοστες ή ακόμη στις αποσπασματικές και ευκαιριακές αλλά τελικά εφήμερες μεταρρυθμίσεις.

Η χώρα χρειάζεται ισχυρή κυβέρνηση, που να στηρίζεται σε μια ευρεία πολιτική και κοινοβουλευτική συναίνεση που να αναλάβει να πραγματοποιήσει, χωρίς σταματημό, ένα ευρύ φάσμα διαρθρωτικών αλλαγών προσαρμογής της χώρας στα νέα δεδομένα της ψηφιακής και παγκοσμιοποιημένης εποχής μας. Οι αλλαγές βέβαια αυτές για να ριζώσουν και αποδώσουν χρειάζονται παράλληλα και μια συμπλέουσα αλλαγή νοοτροπίας, αλλαγή αντιλήψεων και πρακτικών στην καθημερινή και πολιτική ζωή, που μόνον νέοι στην ψυχή και στο μυαλό άνθρωποι μπορούν να ενστερνιστούν και εφαρμόσουν.

Αντώνης Μανιτάκης
Ομότιμος καθηγητής ΑΠΘ
Πρώην υπουργός

«Ορκίζομαι
στο όνομα της Αγίας και Ομοουσίας και Αδιαίρετης Τριάδας
να είμαι πιστός στην Πατρίδα και το δημοκρατικό πολίτευμα,
να υπακούω στο Σύνταγμα και στους νόμους
και να εκπληρώνω ευσυνείδητα τα καθήκοντά μου»

Ο όρκος των Βουλευτών
Άρθρο 59 του Συντάγματος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για να μην σας κουράζω, τα πράγματα είναι απλά.

Δεν είμαι συγγραφέας, ούτε τον παριστάνω. Δηλώνω ενεργός και υπεύθυνος πολίτης και χαίρομαι ειλικρινά που ξεκινάω τη συζήτηση μας για την ανάγκη Συνταγματικής Αναθεώρησης, μέσα από τη γόνιμη αφετηρία του βιβλίου «Ορκίζομαι», το οποίο όπως θα διαπιστώσετε στις επόμενες σελίδες (θέλω να πιστεύω ότι) είναι γραμμένο με τρόπο απλό, κατανοητό και όχι... ξύλινο ή πολιτικάντικο.

Η συγγραφή του στριφογύριζε εδώ και χρόνια στο μυαλό μου. Ήταν μια ιδέα η οποία γεννήθηκε πριν από περίπου 6-7 χρόνια και έτυχε να αποκτήσει σάρκα και οστά σε μια περίεργη, για να μην την χαρακτηρίσω ιδιαίτερη, στιγμή για την πατρίδα μας.

Στο διάστημα που μεσολάβησε μέχρι η αρχική σκέψη να μετουσιωθεί σε πράξη και οι σκόρπιες ιδέες να γίνουν γραπτός λόγος, μεσολάβησαν πολλά, πάρα πολλά.

Η κρίση, τα μνημόνια, εθνικές εκλογές, μια διετής Υπουργική θητεία στο Υπουργείο Μακεδονίας και Θράκης, οι εθνικές εκλογές του 2012 και του 2015, οι ανανεώσεις της εμπιστοσύνης των πολιτών της Β' Θεσσαλονίκης προς το πρόσωπό μου, χαρίζοντάς μου πρωτιές στη μάχη του σταυρού, μια διαρκής και επίπονη αναμέτρηση με τη συνείδηση μου κατά τη διάρκεια κρίσιμων ψηφοφοριών στη Βουλή, η οποία πάντα εξελισσόταν σε ψήφο εθνικής ευθύνης για χάρη της ευρωπαϊκής προοπτικής της Ελλάδας.

Η αλήθεια είναι ότι όλα αυτά τα αυτά χρόνια βαδίζουμε σε ένα περιβάλλον κινούμενης άμμου, τόσο σε εσωτερικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Σε τούτο το ασταθές περιβάλλον, το κρίσιμο ζήτημα για την πατρίδα μας είναι αμιγώς πολιτικό.

Οι δυσκολίες του σήμερα έχουν ως αποτέλεσμα η εποχή που βιώνουμε να κυφορεί αβεβαιότητα, καχυποψία και προβληματισμό, για αυτό οφείλουμε όλοι μας να επιλέξουμε το σωστό δρόμο που θα μας βγάλει από την κρίση.

Εάν δεν σταθούμε με ψυχραιμία απέναντι στο χείμαρρο των προβλημάτων, τα «σωσίβια» της αλληλοκατηγορίας δεν θα σώσουν κανέναν.

Υπό αυτό το πρίσμα ωφέλιμο είναι να εστιάσουμε στις επιλογές που θα συμπυκνώνουν τις βασικές αξίες της εθνικής πολιτιστικής μας ταυτότητας, εκφράζοντας παράλληλα την πολιτική συνισταμένη των κανόνων που θωρακίζουν το δημοκρατικό μας πολίτευμα.

Δεν χωρά καμία αμφιβολία ότι η Μεταπολίτευση εγκαθίδρυσε για πρώτη φορά στην Ελλάδα μια σταθερή Δημοκρατία, η οποία δεν κινδύνευσε, ούτε και κινδυνεύει.

Παρά τις όποιες μικρές ή μεγάλες αδυναμίες του, το Σύνταγμα του 1975 υπήρξε βαθύτατα δημοκρατικό, εγκαινιάζοντας επί της ουσίας μια καινούργια (για την τότε εποχή) περίοδο για την Ελλάδα, η οποία ωστόσο πλησιάζει όλο και περισσότερο προς το τέλος της.

Για αυτό και σήμερα, 41 χρόνια μετά, όταν όλοι αναγνωρίζουμε την ανάγκη εξόδου από την κρίση, είμαι πεπεισμένος ότι το τέλος της κρίσης ταυτίζεται απόλυτα με την ανάγκη μιας ριζικής συνταγματικής αναθεώρησης, την οποία θεωρώ αναγκαία.

Τα δυο αυτά θέματα συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους διότι, με εξαίρεση το 1985, το τότε Σύνταγμα ουδέποτε αναθεωρήθηκε στον πυρήνα του, παρά το γεγονός ότι στις τέσσερις δεκαετίες που μεσολάβησαν η πραγματικότητα και η καθημερινότητα έχουν αλλάξει κατά πολύ.

Για παράδειγμα, η απουσία φιλελεύθερης οπτικής οδήγησε στον κρατισμό, άνοιξε την πόρτα στην αμφισβήτηση της λειτουργίας του κράτους, κατέστησε τη δημόσια διοίκηση «όμηρο» συντεχνιακών «ρετιρέ» και εμμέσως επέβαλε στο θεσμικό κομμάτι του πολιτεύματός μας να λειτουργεί με τηλεοπτικούς όρους των δελτίων των 20.00.

Δεν νοείται η θητεία της κάθε Βουλής να εξαρτάται από την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας. Δεν νοείται, επίσης, να είναι ακόμα σε εξέλιξη η συζήτηση για το εάν πρέπει να καταργηθεί ή όχι η βουλευτική ασυλία ή το εάν

πρέπει να κατοχυρώσουμε συνταγματικά την εξάντληση της Κυβερνητικής τετραετίας. Ή μήπως δεν είναι ώρα να καθιερώσουμε τη δυνατότητα ίδρυσης ιδιωτικών, αλλά μη κερδοσκοπικών ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων;

Οι πολίτες μας εκλέγετε με την ψήφο σας ώστε μέσα από τις πράξεις και τις προτάσεις μας να προσαρμόζουμε το κράτος στις απαιτήσεις των καιρών και να προετοιμάζουμε το έδαφος για το μέλλον.

Κανείς δεν μπορεί και δεν δικαιούται να κλείνει τα μάτια στο αύριο και τις απαιτήσεις της κοινωνίας.

Και αυτή η αρχή πρέπει να διέπει το επιστέγασμα της μεταρρυθμιστικής πολιτικής που οφείλουμε και υποχρεούμαστε να εφαρμόσουμε, με όχημα την αναθεώρηση του Συντάγματος.

Η Νέα Δημοκρατία, με υπευθυνότητα, ρεαλισμό και χωρίς αιφνιδιασμούς, πρότεινε πριν τις εκλογές του Ιανουαρίου 2015 συγκεκριμένες αλλαγές στο Σύνταγμά μας ώστε να τεθούν οι βάσεις και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για τη συνέχιση των διαρθρωτικών αλλαγών στην οικονομία, τη δημόσια υγεία και κυρίως στα θέματα της καθημερινότητας, με έμφαση στην παιδεία και τις νέες γενιές.

Δίνοντας έμφαση στην ποιότητα της δημοκρατίας, στην ενίσχυση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, στη βελτίωση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, την εξυπηρέτηση των πολιτών, την ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και μια σειρά άλλων θεσμικών αλλαγών, θέλησε να δώσει ώθηση στο μέλλον τόσο της χώρας, όσο και των επόμενων γενεών.

Δυστυχώς μετά τις εθνικές εκλογές του Ιανουαρίου 2015 και τη συνταγματική εκτροπή εξαιτίας «στρέβλωσης» του ισχύοντος Συντάγματος (βλ. σύνδεση αδυναμίας εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας με την προκήρυξη πρόωρων εκλογών), ο πολιτικός αντικατοπτρισμός εγκυμονεί κινδύνους καθώς χάνεται ο πραγματικός στόχος και η σωστή κατεύθυνση στην οποία πρέπει να βαδίζουμε, προκειμένου να περιφρουρήσουμε την εθνική και ατομική μας αξιοπρέπεια.

Βλέπετε, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ουδέποτε φαντάστηκε ότι ο θεσμός του Προέδρου της Δημοκρατίας θα γινόταν θυσία στον βωμό πολιτικών σκοπιμοτήτων.

Στις σελίδες που ακολουθούν επιχειρώ να παρουσιάσω την επιτακτική ανάγκη αναθεώρησης των βασικών αξόνων του υπάρχοντος Συντάγματος, προκειμένου αφενός να γίνει πιο «αυστηρό» ως προς την αποτελεσματικότητά του και αφετέρου πιο «ανοικτό» όσον αφορά στον πολιτειακό μας προσανατολισμό.

Και αυτό διότι οι Κυβερνήσεις μπορούν να αποδώσουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους, μονάχα αν υποστηρίζονται από μια σύγχρονη πολιτεία και ένα πολιτικό σύστημα με ξεκάθαρο ρόλο, μα και ευθύνες.

Από τη στιγμή, λοιπόν, που όλοι αναφερόμαστε στη λεγόμενη «αποκατάσταση του συστήματος» και αναγνωρίζουμε ότι υπάρχει κρίση αρχών και αξιών, οφείλουμε πρώτιστα να εξελίξουμε την «αρχή των ελέγχων και των ισορροπιών», κοινώς το Σύνταγμα.

Ο πρώτος λόγος είναι ότι υπάρχουν διατάξεις που έχουν υποστεί μια «κόπωση» μέσα στον χρόνο. Μην λησμονούμε ότι το Σύνταγμα του 1975 είναι το μακροβιότερο και πιο δημοκρατικό που βίωσε ο τόπος. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι η Συνταγματική αναθεώρηση αποτελεί την ευκαιρία ανασυγκρότησης της χώρας.

Εν κατακλείδι και προτού ξεκινήσω την ιστορική εξέλιξη των ελληνικών Συνταγμάτων από το 1822 μέχρι σήμερα και καταλήξω στην παρουσίαση συγκεκριμένων προτάσεων για την βελτίωση εκείνου του 1975, εύχομαι αυτό το βιβλίο να γίνει ο καλύτερος σύντροφός σας αυτές τις ημέρες.

Η επιτυχία του θα μετριέται κάθε φορά που θα χρειάζεται να ανατρέχετε στις σελίδες του.

Βλέπετε το βιβλίο «Ορκίζομαι» που κρατάτε στα χέρια σας δεν είναι ένα ακόμη «προϊόν» που υπακούει στους κανόνες της αγοράς, αλλά το θεωρώ αφετηρία διαλόγου μαζί σας.

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή...

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

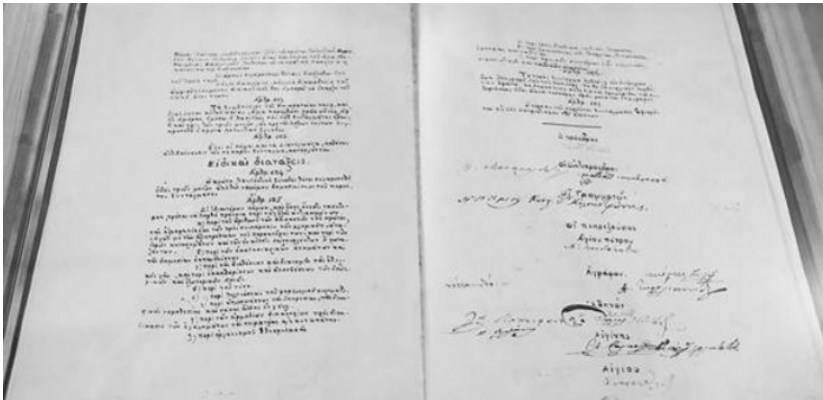
Ο Αριστοτέλης πρώτος όρισε το πολίτευμα ως [...την τάξην ταις πόλεσι την περί τας αρχάς, τίνα τρόπον νενέμνηται και τι το κύριον της πολιτείας, και τι το τέλος της εκάστης κοινωνίας εστί..], (Πολιτικ. Γ' 5).

Στο ερώτημα: «Τι είναι το Σύνταγμα», θα μπορούσαμε να το περιγράψουμε ως τον θεμελιώδη νόμο που συντάσσει την πολιτεία και καθορίζει τη μορφή του πολιτεύματος. Είναι, με λίγα λόγια, το «εργαλείο» που εγγυάται τη λειτουργία των πολιτικών κομμάτων, την κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών, την υποχρέωση όλων των Ελλήνων «να αντιστέκονται με κάθε μέσο εναντίον οποιουδήποτε επιχειρεί να καταλύσει το Σύνταγμα με τη βία», καθώς επίσης και ο ορισμός των θεμελιωδών αρχών που ρυθμίζουν την κοινωνική συμβίωση (π.χ. δημοκρατική αρχή, κοινωνικό κράτος δικαίου).

Όσον αφορά στις βασικές του αρχές, αυτές είναι διακριτές και ξεκάθαρες. Πρώτα από όλα το Σύνταγμα ορίζει ρητά ότι «θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία» και πως «όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον λαό και ασκούνται υπέρ αυτού και του Έθνους» (άρθρο 1 παρ.1,2).

Η καθιέρωση δε του κράτους δικαίου αποτρέπει το ενδεχόμενο αυθαίρετης άσκησης εξουσίας εις βάρος των πολιτών, διασφαλίζοντας την αρχή της νομιμότητας, την αποτελεσματική προστασία των συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των πολιτών, τη διαφάνεια και την διάκριση των εξουσιών.

Οι καταβολές του Ελληνικού Συνταγματισμού κρατούν από το μακρινό 1798, οπότε ο Ρήγας Βελεστινλής ή αλλιώς Ρήγας Φεραίος τυπώνει προσχέδιο Συντάγματος με τον τίτλο: «Ρήγα του Φιλοπάτριδος, Νέα Πολιτική Διοίκηση των κατοίκων της Ρούμελης, της Μικράς Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομπογδανίας. Υπέρ των νόμων-ελευθερία, ισοτιμία, αδελφότητας-και της πατρίδος». Το συγκεκριμένο προσπάθησε να προσαρμόσει το «πρώτο έτος της Γαλλικής Δημοκρατίας» στα ιστορικά δεδομένα της Βαλκανικής, προβάλλοντας το πρότυπο ενός ενιαίου κράτους που λειτουργεί με συμμετοχικές διαδικασίες,

Το πρώτο χειρόγραφο Σύνταγμα

μέτρα κοινωνικής πρόνοιας και έθετε τις βάσεις μιας ισότιμης και δημοκρατικής κοινωνίας. Αν και δεν εφαρμόστηκε ποτέ, εν τούτοις περιελάμβανε το μανιφέστο της επανάστασης του 1821 και διακήρυττε τα ανθρωπίνια δικαιώματα.

Η απήχηση των ιδεών του Ρήγα ήταν τόσο μεγάλη, που γαλούχησε την προεπαναστατική ελληνική πολιτική σκέψη και προετοίμασε το έδαφος για τις συνταγματικές πρωτοβουλίες της δεκαετίας του απελευθερωτικού αγώνα. Ενδεικτικά θα αναφέρω το εξαιρετικό κείμενο «Νομαρχία», υπό την οποία «η ελευθερία ευρίσκεται εις όλους ωσάν οπού όλοι κοινώς την αφιέρωσαν εις τους Νόμους, τους οποίους διέταξαν αυτοί οι ίδιοι και υπακούοντάς τους καθεύς υπακούει εις την θέλησίν του και είναι ελεύθερος. Ιδού λοιπόν οπού η Ελευθερία είναι υπακοή εις τους Νόμους, εν ενί λόγω άλλο δεν είναι η Ελευθερία παρά αυτή η Νομαρχία» (Ελληνική Νομαρχία, εν Ιταλία 1806).

Δυο χρόνια αργότερα, το 1800, ακολούθησε το λεγόμενο «Επτανησιακό Σύνταγμα», το οποίο προέβλεπε ολιγαρχικό-αριστοκρατικό πολιτειακό σχήμα, ενώ με την έναρξη του εθνοαπελευθερωτικού αγώνα του 1821 καταρτίζονται τα τρία σημαντικότερα τοπικά πολιτεύματα: Α) Ο οργανισμός της Γερουσίας της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος, που ψηφίστηκε στις 9 Νοεμβρίου 1821 στο Μεσολόγγι, Β) η Νομική Διάταξις της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος, που ψηφίστηκε στην Άμφισσα στις 15 Νοεμβρίου του ίδιου έτους και Γ) Ο Οργανισμός της Πελοποννησιακής Γερουσίας, που ψηφίστηκε στην Επίδαυρο περίπου ένα μήνα αργότερα, στις 27 Δεκεμβρίου 1821.

Και τα τρία παραπάνω υπήρξαν «τοπικά Συντάγματα» τα οποία υπερψηφίστηκαν από τοπικές συνελεύσεις προκρίτων των επαρχιών κατά το πρώτο έτος της επανάστασης και λειτούργησαν ως προσωρινή διοικητική και στρατιωτική οργάνωση τοπικού επιπέδου σε συγκεκριμένες περιοχές της πατρίδας μας, προβλέποντας μάλιστα τη μελλοντική σύσταση της «Βουλής του Έθνους», στην οποία θα ανήκε η νομοθετική εξουσία και από την οποία θα εξαρτιόνταν οι κατά τόπους ιδρυθείσες «Διοικήσεις».

Όπως αναφέρεται και στο πλούσιο αρχείο του Ελληνικού Κοινοβουλίου, ανάλογα συνταγματικά σχέδια ψηφίστηκαν κατά τη διάρκεια της επαναστατικής περιόδου τόσο στη Σάμο («Εκθεσις του Τοπικού Συστήματος της Σάμου» τον Μάιο του 1821), όσο και στην Κρήτη («Προσωρινό Πολίτευμα της νήσου Κρήτης» τον Μάιο του 1822).

Αν και... ατελής, η ίδρυση τοπικών πολιτευμάτων κρίθηκε από τους ιστορικούς ως ιδιαίτερα σημαντική. Αφενός μεν διότι περιείχε αρχές πολιτικής αυτοδιάθεσης και ατομικής ελευθερίας, για τις οποίες αγωνιζόταν τότε ο Ελληνισμός και αφετέρου διότι αποκάλυπταν την έφεση για την εμπέδωση διοικητικής και πολιτικής ευνομίας με αιρετούς άρχοντες.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΩΝ

Η πρώτη κορυφαία στιγμή της πολιτικής ιστορίας της νεότερης Ελλάδας σε επίπεδο εθνικής πολιτειακής ρύθμισης, η οποία εδραίωσε το συνταγματισμό στη συνείδηση της ελληνικής κοινωνίας ως το θεμελιώδες και αναγκαίο κριτήριο πολιτικής νομιμότητας, ήταν η ψήφιση του πρώτου ελληνικού συντάγματος εθνικής εμβέλειας από την Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου, τον Ιανουάριο του 1822.

Το Σύνταγμα της Επιδαύρου

Το «Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος» περιελάμβανε 110 σύντομες παραγράφους χωρισμένες σε «τίτλους» και «τμήματα» και το κύριο χαρακτηριστικό του ήταν ότι μέσω του αντιπροσωπευτικού συστήματος και της διάκρισης των εξουσιών καθιέρωνε την δημοκρατική αρχή, αποφεύγοντας οποιαδήποτε αναφορά σε μελλοντικά ενδεχόμενη συνταγματική βασιλεία.

Σε επίπεδο δομής η «Διοίκησης» αποτελείτο από το «Βουλευτικόν» και το «Εκτελεστικόν», τα οποία σύμφωνα με τους νομοθέτες της εποχής «ισοσταθμί-

ζονταν» στη νομοπαραγωγική διαδικασία και είχαν ετήσια θητεία, ενώ το «Δικαστικόν» ήταν ενδεκαμελές όργανο και ανεξάρτητο από «τας άλλας δύο δυνάμεις».

Τον Απρίλιο του 1823 το Σύνταγμα της Επιδαύρου αναθεωρήθηκε από το Σύνταγμα του Άστρους, το οποίο ψηφίστηκε από τη Β' Εθνοσυνέλευση. Το νέο Σύνταγμα ή αλλιώς «Νόμος της Επιδαύρου», διατήρησε το πολιτειακό του πλαίσιο και νομοτεχνικά ήταν αρτιότερο ενισχύοντας τη θέση του «Βουλευτικού» έναντι του «Εκτελεστικού» Σώματος, ενώ γινόταν ρητή αναφορά και στην απαγόρευση της δουλείας.

Το πληρέστερο όλων των Συνταγμάτων της Επανάστατικής περιόδου ψηφίστηκε στην Τροιζήνα τον Μάιο του 1827 από την Γ' Εθνοσυνέλευση, η οποία αποφάσισε πως «η νομοτελεστική εξουσία» πρέπει να παραδοθεί «εις ένα και μόνο», εκλέγοντας ως «Κυβερνήτη της Ελλάδος» με επταετή θητεία τον Ιωάννη Καποδίστρια.

Το Σύνταγμα της Τροιζήνας

Το νέο Σύνταγμα διακήρυττε για πρώτη φορά την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, η οποία «ενυπάρχει εις το Έθνος, πάσα εξουσία πηγάζει εξ αυτού και υπάρχει υπέρ αυτού». Επίσης καθιέρωνε τη διάκριση των εξουσιών, την ίση προστασία της ζωής και της ασφάλειας για όλους τους κατοίκους της ελληνικής επικράτειας και ανέθετε στον Κυβερνήτη την εκτελεστική εξουσία και τη νομοθετική στο σώμα των αντιπροσώπων του λαού, τη Βουλή.

Εντούτοις, τα τρία επαναστατικά Συντάγματα επί της ουσίας δεν εφαρμόστηκαν ποτέ.

Ο λόγος, σύμφωνα με τον Ιωάννη Καποδίστρια, ήταν η αταξία και οι δυσκολίες που παρατηρούνταν στην οργάνωση της ελληνικής πολιτείας, γεγονός που καθιστούσε δυσχερή τη διακυβέρνηση και τη δημιουργία κρατικής υπόστασης από το μηδέν, με αποτέλεσμα ο Κυβερνήτης να εισηγηθεί στη Βουλή και εκείνη να εγκρίνει με την ψήφο της τον Ιανουάριο του 1828, την αναστολή της λειτουργίας της ίδιας και του Συντάγματος.

Στη θέση του Κοινοβουλίου ιδρύθηκε το «Πανελλήνιον» που λίγο αργότερα το διαδέχθηκε η «Γερουσία», η οποία ως συμβουλευτικό όργανο μετείχε «μετά του Κυβερνήτου της Ελλάδος των έργων της Κυβερνήσεως».

Παρόμοια τύχη (δεν ίσχυσε ποτέ δηλαδή) είχε και το λεγόμενο «**Ηγεμονικό**» Σύνταγμα που ψηφίστηκε στο Ναύπλιο στις 15 Μαρτίου του 1832 από την Ε' Εθνική Συνέλευση, μετά τη δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια και την παραχώδη περίοδο που ακολούθησε. Το συγκεκριμένο Σύνταγμα είχε ως βάση το Αμερικάνικο και χαρακτηρίστηκε «Ηγεμονικό» διότι προέβλεπε κληρονομικό αρχηγό του Κράτους, αναθέτοντας μάλιστα τη διακυβέρνηση της χώρας στον Αυγουστίνο Καποδίστρια, αδελφό του δολοφονηθέντος Κυβερνήτη.

Από το 1832 μέχρι και το 1843, το νεοσύστατο Ελληνικό κράτος βιώνει μια μακρά περίοδο απόλυτης μοναρχίας. Η άφιξη του Βαυαρού Όθωνα (της δυναστείας των wittelsbach) και η άγνοιά του όσον αφορά στην κοινωνική σύσταση της χώρας, σε συνδυασμό με το αίτημα για Σύνταγμα, οδήγησε στη λαϊκή εξέγερση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου του 1843. Ο νεαρός βασιλιάς δέχεται την προκήρυξη εκλογών για τη συγκρότηση της Εθνικής Συνέλευσης, οι εργασίες της οποίας κατέληξαν στη **θέσπιση του Συντάγματος του 1844** (αποτελείτο

από 107 άρθρα) που ήταν και το πρώτο, του ανεξάρτητου, από το 1830, ελληνικού κράτους.

Το «**Σύνταγμα-συμβόλαιο**», «**Σύνταγμα-συνθήκη**» ή «**Σύνταγμα-συνάλλαγμα**», όπως χαρακτηρίστηκε από τον Τύπο της εποχής, καθιέρωνε την κληρονομική συνταγματική μοναρχία, αναγνωρίζοντας στο «ιερό και απαραβίαστο» πρόσωπο του μονάρχη το «τεκμήριο της αρμοδιότητας».

Ο ανώτατος άρχοντας του κράτους ασκούσε την εκτελεστική εξουσία «δια των Υπουργών του», τη νομοθετική από κοινού με την εκλεγμένη Βουλή και τη διορισμένη Γερουσία και τέλος τη δικαστική, η οποία πήγαινε από εκείνον «δια των δικαστηρίων». Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι το Σύνταγμα του 1844 καθιέρωνε την αρχή της διάκρισης των εξουσιών, την ευθύνη των υπουργών για τις πράξεις του μονάρχη, ο οποίος τους διορίζει και τους έπαυε, αναγνώριζε θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα όπως το απόρρητο των επιστολών και το άσυλο της κατοικίας και προέβλεπε στο τελευταίο άρθρο (107) ότι «η τήρησις του παρόντος Συντάγματος αφιερούται εις τον πατριωτισμόν των Ελλήνων».

Τα χρόνια που ακολουθούν είναι δύσκολα και τον Οκτώβριο του 1862 ο Όθωνας αποχωρεί από την Αθήνα. Κάπως έτσι ολοκληρώνεται ο κύκλος της συνταγματικής μοναρχίας στην Ελλάδα και ξεκινά η μετάβαση στη Βασιλευόμενη Δημοκρατία, η οποία ξεκινά το 1864 και ολοκληρώνεται το 1909.

Με νέο μονάρχη τον Δανό πρίγκιπα Γεώργιο-Χριστιανό-Γουλιέλμο της δυναστείας Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glucksburg, γνωστό και ως Γεώργιος ο Α', το **Σύνταγμα του 1864** (δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 17/11/1864) αποτελεί προϊόν της «Β' εν Αθήνας Εθνικής των Ελλήνων Συνελεύσεως».

Συνολικά περιελάμβανε 110 άρθρα και είχε έντονες επιρροές από τα Συντάγματα του Βελγίου (1831) και Δανίας (1849) και έμελλε να ισχύει για περισσότερο από έναν αιώνα (με τις αναθεωρήσεις του 1911 και 1952), μέχρι δηλαδή το στρατιωτικό πραξικόπημα των Συνταγματαρχών το 1967.

Ως σημαντικότερο χαρακτηριστικό είχε την επαναφορά της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας του Συντάγματος της Τροϊζήνας του 1827 και αναγνώριζε το Έθνος και όχι τον Βασιλέα ως πηγή και φορέα της κρατικής εξουσίας.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡΙΘ. 48.

1864

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, 17 Νοεμβρίου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Έχοντες υπόψη τὸ παρὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Β΄ τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων τοῦ ἔθνους ψηφισθὲν πολιτικὸν Σύνταγμα, ὅπερ καὶ ἡμεῖς ἀπεδέχθημεν ἀποφασίζομεν καὶ διατάττομεν.

Α΄.) Νὰ δημοσιευθῇ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τὸ πολιτικὸν Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἔπεται.

Το Σύνταγμα του 1864

Μεταξύ άλλων καθιέρωσε ακόμη την αρχή της άμεσης, καθολικής και μυστικής ψηφοφορίας σε όλη τη χώρα, την τετραετή θητεία της Βουλής, το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι, ενώ κατήργησε τη Γερουσία.

Παράλληλα προέβλεπε τη δυνατότητα σύστασης από τη Βουλή «εξεταστικών των πραγμάτων επιτροπών», ενώ επέτρεπε στον Βασιλέα να συγκαλεί «τακτικώς και εκτάκτως» τη Βουλή, όπως και να τη διαλύει κατά την κρίση του. Εν τούτοις το σχετικό Διάταγμα έπρεπε να φέρει τις υπογραφές του Υπουργικού Συμβουλίου. Παρόλα αυτά η σχετική διάταξη κατά την οποία «ο Βασιλεύς διορίζει και παύει τους Υπουργούς αυτού» τέθηκε σε περιορισμό το 1875, όταν ο τότε Πρωθυπουργός, Χαρίλαος Τρικούπης, καθιέρωσε την Αρχή της Δεδηλωμένης, η οποία νομιμοποίησε την εισαγωγή του κοινοβουλευτικού συστήματος στη χώρα, μιας και ο Βασιλέας είχε υποχρέωση να διορίζει την Κυβέρνηση λαμβάνοντας υπόψη την ετυμηγορία της λαϊκής κυριαρχίας.

Όπως ανέφερα και παραπάνω, το Σύνταγμα του 1864 υπήρξε μακρόβιο και παρέμεινε σε ισχύ με την αρχική του μορφή έως το 1911. Τα σημαντικά γεγονότα που προηγήθηκαν δυο χρόνια νωρίτερα, όπως π.χ. το στρατιωτικό κίνημα στο Γουδί το 1909 και ο σχηματισμός Κυβέρνησης από τον Ελευθέριο Βενιζέλο, επέβαλαν τρόπον τινά την αναθεώρησή του.

Οι σημαντικότερες μεταβολές καταγράφηκαν στην ενίσχυση του «Δημόσιου Δίκαιου των Ελλήνων», στην προστασία της προσωπικής ασφάλειας, την καθιέρωση του 25^{ου} έτους της ηλικίας ως όριο του «εκλέγεσθαι» αντί του 30^{ου} που ίσχυε μέχρι τότε, την εμπέδωση κλίματος φορολογικής ισότητας, την αναβάθμιση του ρόλου της Βουλής, την επανίδρυση του Συμβουλίου της Επικρατείας, την ίδρυση Εκλογοδικείου, την καθιέρωση της υποχρεωτικής και δωρεάν στοιχειώδους στρατιωτικής θητείας και της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων.

Ωστόσο ο εθνικός διχασμός που ακολούθησε κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 και η επανάσταση που ακολούθησε, είχε ως αποτέλεσμα η «Δ' εν Αθήνας Συντακτική Συνέλευσις» να καταργήσει τον βασιλικό θεσμό στις 25 Μαρτίου 1924 και να ανακηρύξει ως πολίτευμα την αβασίλευτη δημοκρατία, η οποία καθιερώθηκε και στο **Σύνταγμα του 1926**.

Σύμφωνα με αυτό, καθήκοντα πρώτου πολίτη της χώρας θα ασκούσε αφετός ανώτατος άρχοντας, ο οποίος θα είχε πενταετή θητεία και θα εκλεγόταν με τις ψήφους της Βουλής και της Γερουσίας. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν μετείχε στη νομοθετική λειτουργία, όμως κατείχε το δικαίωμα έκδοσης νομοθετικών διαταγμάτων προσωρινής ισχύος.

Στα άξια αναφοράς του νέου Συντάγματος καταγράφονται η θέσπιση για πρώτη φορά κοινωνικών δικαιωμάτων όπως η προστασία της επιστήμης και της τέχνης, η προστασία της τοπικής αυτοδιοίκησης, ο έλεγχος των δικαστηρίων ως προς τη συνταγματικότητα των νόμων, η αναγνώριση των κομμάτων ως οργανικών στοιχείων του πολιτεύματος και η κατοχύρωση του δικαιώματός τους να συμμετέχουν σε κοινοβουλευτικές επιτροπές ανάλογα με την εκλογική τους δύναμη. Ειδική μνεία πρέπει να γίνει και στη διάταξη που προέβλεπε ότι η Κυβέρνηση όφειλε «να απολάβει της εμπιστοσύνης της Βουλής».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Έν Αθήναις τῆ 22 Σεπτεμβρίου 1926

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀριθμὸς φύλλου 334

Σύνταγμα τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἐχόντες ὅα' ὄντων α) τὸ ἀπὸ 30 Ἰουνίου 1925 ψήφισμα τῆς Δ' ἐν Ἀθήναις Συντακτικῆς Συνελεύσεως καὶ β) τὸ ἀπὸ 11 Σεπτεμβρίου 1926 Σύνταγμα τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, τὸ ψηφισθὲν ἀπὸ τῆς τριακονταμελὸς Συνταγματικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ἐκτελοῦντες τὴν ἑστῆν διάταξιν τοῦ ἀρθροῦ 125 τοῦ Συντάγματος τοῦτον περὶ ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος καὶ δημοσιεύσεως αὐτοῦ, ἥτις παρεκλήθη ἐκ τῆς παρεμβασέως πολιτικῆς ἀνωμαλίας, ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν·

Νὰ δημοσιευθῆ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, ἔχον ὡς ἐξῆς·

ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἡ τριακονταμελὴς Συνταγματικὴ Ἐπιτροπὴ, συσταθεῖσα δυνάμει τοῦ ψηφίσματος τῆς 30 Ἰουνίου 1925 τῆς Δ' ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως, συνέταξε καὶ παραδίδει εἰς τὴν

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1926

Ἡ εξέλιξη των κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν επανήλθε στο προσκήνιο στις αρχές της δεκαετίας του 1950. Εἶχαν προηγηθεῖ οἱ δικτατορίες Κονδύλη καὶ Μεταξά, καθὼς καὶ ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος. **Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1952** αποτελοῦνταν ἀπὸ 114 ἀρθρα καὶ θεσπίστηκε με ψήφισμα τῆς Δ' Αναθεωρητικῆς Βουλῆς, κατοχυρώνοντας τὸ ἐξελιγμένο κοινοβουλευτικὸ σύστημα διακυβέρνησης. Λόγω των ἰδιαίτερων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν συνθηκῶν που επικρατοῦσαν τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη, ὡς βασικὲς καινοτομίες εἶχε τὴν ρητὴ καθιέρωση τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ σε καθεστῶς Βασιλευομένης Δημοκρατίας καὶ τὴν κατοχύρωση γιὰ πρώτη φορὰ στις Ἑλληνίδες τοῦ δικαιώματος ψήφου καὶ υποβολῆς υποψηφιότητος γιὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Βουλευτῆ.

Ἄξιο αναφοράς εἶναι καὶ τὸ γεγονός πως, με ψήφισμα τῆς Βουλῆς, εξακολουθοῦσαν νὰ ἰσχύουν καὶ νὰ διατηροῦν αὐξημένη τυπικὴ ἰσχύ οἱ συντακτικὲς πράξεις καὶ τὰ ψηφίσματα που εἶχαν ἐκδοθεῖ μετὰ τὴν κατοχὴ καὶ μέχρι τὴν ψήφιση τοῦ Συντάγματος, ἀκόμη καὶ ἀν ἔρχονταν σε ἀντίθεση με ὅσα ὀρίζε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1952.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

*Εν *Αθήναις
τῇ 1 *Ιανουαρίου 1952

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

*Αριθμός φύλλου I

ΨΗΦΙΣΜΑ

Περὶ ψηφίσεως τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΞΗ' 1949 Ψηφίσματος τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς συνταχθέντος νέου Συντάγματος.

ΠΑΥΛΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

*Έχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου 1951 ψήφισμα τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν:

Α' Νὰ δημοσιευθῇ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τὸ εἰρημένον Ψήφισμα, ἕχον ὡς ἑπεται:

*Ὅτι κατὰ συνέπειαν, ἡ διάδοχος αὐτῆς Βουλῆς ἢ προεληθούσα ἐκ τῶν ἐκλογῶν τῆς 5ης Μαρτίου 1950 ὀφείλει νὰ συνεχίσῃ καὶ περαιώσῃ τὸ ἀρξάμενον καὶ διακοπὴν ἀναθεωρητικῶν ἔργων τῆς διαλυθείσης Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς,

Το Σύνταγμα του 1952

Το 1963 ο τότε Πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής κατέθεσε πρόταση ευρείας αναθεώρησης του Συντάγματος, η οποία όμως ουδέποτε προχώρησε εξαιτίας της παραίτησης της Κυβέρνησης και της διάλυσης της Βουλής λίγους μήνες αργότερα.

Ακολούθησε η επτάχρονη στρατιωτική δικτατορία του 1967, με τους επικεφαλής του καθεστώτος να «ψηφίζουν» δυο «συνταγματικά» κείμενα, το πρώτο το 1968 και το **δεύτερο το 1973**, με το τελευταίο να προβλέπει την αβασίλευτη μορφή του πολιτεύματος.

Μόλις αποκαταστάθηκε στη χώρα η Δημοκρατία, τον Ιούλιο του 1974, η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας υπό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή επανέφερε σε ισχύ το Σύνταγμα του 1952, εξαιρώντας τις διατάξεις που αφορούσαν τον Βασιλέα. Προκηρύχθηκαν εθνικές εκλογές στις 17 Νοεμβρίου 1974 τις οποίες

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ: 4 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1973	ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΑΚΟΥ 266
--	----------------------	--------------------------------------

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 370

Περί δημοσίευσεως του Συντάγματος της Ελλάδος
 εις ενιαίον κείμενον.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντες υπ' όψει :

1. Την διάταξιν του έδαφίου α' τής παραγράφου 2 του άρθρου 27 του δια' του υπ' αριθμ. 155 τής 19ης Αύγουστου 1973 Προεδρικού Διατάγματος δημοσιευθέντος εις τό υπ' αριθμ. 181 τής 19ης

ν' ανακανόνισή των πολιτικών και κοινοβουλευτικών βίον,
 να κατοχυρώση την έσωτερικήν ειρήνην και ασφάλειαν,
 να συμβάλη εις την κοινωνικήν πρόοδον και εδμερίαν και
 να εξυπηρετήσῃ, ως ισότιμον μέλος τής παγκοσμίου κοινωνίας των λαών, την διεθνή ειρήνην εν δικαιοσύνη και ελευθερία

Το Σύνταγμα του 1973

κέρδισε η νεοϊδρυθείσα Νέα Δημοκρατία, ενώ το πολιτειακό λύθηκε με το δημοψήφισμα της 8^{ης} Δεκεμβρίου 1974 και την ψήφο του Ελληνικού λαού υπέρ της αβασλευτης δημοκρατίας (ποσοστό 69,2%).

Ακολούθησε το Σύνταγμα του 1975 και η εισαγωγή στο νέο καταστατικό χάρτη της χώρας του πολιτεύματος της Προεδρευομένης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, το οποίο παραχωρούσε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας σημαντικές εξουσίες που του επέτρεπαν να έχει ενεργό και αποφασιστικό ρόλο στην εξέλιξη της πολιτικής ζωής στην πατρίδα μας. Μάλιστα προβλεπόταν για πρώτη φορά και η συμμετοχή της Ελλάδας στους διεθνείς οργανισμούς, ανοίγοντας την πόρτα της ένταξης στην τότε ΕΟΚ.

Η υπογραφή του Συντάγματος του 1975 από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Το Ελληνικό κράτος έχει αποκτήσει αρκετά συντάγματα από την αρχή της ύπαρξής του, το 1821, μέχρι σήμερα:

- Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος, 1 Ιανουαρίου 1822, ψηφίστηκε από την Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου.
- Νόμος της Επιδαύρου, 1823, αναθεώρηση από την Β' Εθνοσυνέλευση του Άστρους.
- Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος 1827, από την Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας (αευστάλη το 1829 από την Δ' Εθνοσυνέλευση του Άργους).
- Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος 1832, το αποκαλούμενο «Ηγεμονικόν Σύνταγμα», από την Ε' Εθνοσυνέλευση Ναυπλίου, το οποίο όμως δεν εφαρμόστηκε και ο Όθων βασίλευσε χωρίς σύνταγμα μέχρι το Μάρτιο του 1844.
- Σύνταγμα της Ελλάδος 1844 από την της Γ' Σεπτεμβρίου εν Αθήνας Εθνική των Ελλήνων Συνέλευση (ΦΕΚ Α 5/1844).
- Σύνταγμα της Ελλάδος 1864 από την εν Αθήναις Β' Εθνική των Ελλήνων Συνέλευση (ΦΕΚ Α 48/1864).
- Σύνταγμα της Ελλάδος 1911 από τη Β' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων (ΦΕΚ Α 127/1911).
- Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας 1926 (αποκαλούμενο και Σύνταγμα της τριακονταμελούς επιτροπής του 1925) από τη Δ' εν Αθήναις Συντακτική Συνέλευση (ΦΕΚ Α 334/1926) (δεν ίσχυσε).
- Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας 1927 (ΦΕΚ Α 107/1927).
- 1935: Κατάργηση του συντάγματος του 1927 και επαναφορά του συντάγματος του 1864/1911.
- Σύνταγμα της Ελλάδος 1952 από τη Δ' Αναθεωρητική Βουλή (ΦΕΚ Α 1/1952).

- Σύνταγμα της Ελλάδος 1968, από τη Χούντα των Συνταγματαρχών, επικυρώθηκε με το νόθο Δημοψήφισμα του 1968 (ΦΕΚ Α 267/1968).
- Σύνταγμα της Ελλάδος 1973, από τη Χούντα των Συνταγματαρχών, επικυρώθηκε με το νόθο Δημοψήφισμα του 1973 (ΦΕΚ Α 266/1973).
- Σύνταγμα της Ελλάδος 1975 από την Ε' Αναθεωρητική Βουλή (ΦΕΚ Α 111/1975).
- Σύνταγμα της Ελλάδος 1986, αναθεώρηση του Συντάγματος του 1975 και μεταφορά του στη δημοτική γλώσσα από την ΣΤ' Αναθεωρητική Βουλή (ΦΕΚ Α 23/1986).
- Σύνταγμα της Ελλάδας 2001, αναθεώρηση του Συντάγματος του 1986 από την Ζ' Αναθεωρητική Βουλή (ΦΕΚ Α 85/2001).
- Σύνταγμα της Ελλάδας 2008, αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001 από την Η' Αναθεωρητική Βουλή (ΦΕΚ Α 120/2008).

Η ΣΗΜΑΣΙΑ, ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 1975

Κατά τον Χρήστο Γιανναρά (εφ. «Καθημερινή 3 Δεκεμβρίου 2000) «η Δημοκρατία είναι συλλογικό κατόρθωμα, συνάρτηση του πολιτιστικού επιπέδου και της κατά κεφαλήν καλλιέργειας ενός κοινωνικού συνόλου».

Είκοσι έξι χρόνια προτού γραφτεί η παραπάνω φράση, η Ελλάδα αντιμετώπισε μια από τις μεγαλύτερες κρίσεις της ιστορίας της. Το δικτατορικό καθεστώς που επί επτά χρόνια τυράννησε και ταπείνωσε τον ελληνικό λαό, κατέρρευσε μέσα στην εθνική τραγωδία που το ίδιο προκάλεσε στην Κύπρο και το ξημέρωμα της 24^{ης} Ιουλίου 1974, ο Εθνάρχης Κωνσταντίνος Καραμανλής προσγειώθηκε στην Αθήνα, σχηματίζοντας την Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας. Με σύμμαχο την κοινωνία, η οποία στήριξε την προσπάθεια, υπερασπίστηκε την ομαλότητα και επιζήτησε την πρόοδο, η αποκατάσταση της Δημοκρατίας έγινε αναίμακτα, γρήγορα και με αξιοζήλευτη αποτελεσματικότητα.

Όπως είχε δηλώσει και ο ίδιος ο Εθνάρχης: «Η 24^η Ιουλίου 1974 είναι ημέρα ιστορική και σαν τέτοια θα πρέπει να τη γιορτάζουν όλοι οι Έλληνες. Και είναι ιστορική, γιατί την ημέραν εκείνην για να αποκατασταθεί η Δημοκρατία χρειάστηκε να αποτραπούν σοβαροί κίνδυνοι, εσωτερικοί και εξωτερικοί».

Μέσα σε διάστημα μερικών μόνο εβδομάδων αποκαταστάθηκαν οι ελευθερίες και η νομιμότητα σε όλα τα επίπεδα. Οι εκλογές της 17^{ης} Νοεμβρίου 1974, ανήμερα της πρώτης επετείου της εξεγέρσεως του Πολυτεχνείου, διενεργήθηκαν με απόλυτη τάξη (νικήτρια η Ν.Δ. με 54,3% και 220 έδρες, με αξιωματική αντιπολίτευση την Ένωση Κέντρου-Νέες Δυνάμεις 20,4% και 60 έδρες) και το δημοψήφισμα που ακολούθησε, τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους, έληξε οριστικά και αμετάκλητα το πολιτειακό ζήτημα που ταλάνιζε τη χώρα από τον Μεσοπόλεμο.

Σε αντίθεση με ανάλογες περιπτώσεις του παρελθόντος, το δημοψήφισμα της 8^{ης} Δεκεμβρίου 1974 διενεργήθηκε με αδιάβλητο τρόπο και με το 69,2% του εκλογικού σώματος υπέρ της αβασίλευτης δημοκρατίας, το Στέμμα εξέλιπε οριστικά ως παράγοντας της ελληνικής πολιτικής ζωής.

Τον Ιανουάριο του 1975 βρισκόταν ήδη σε εξέλιξη η διαδικασία εκπόνησης νέου Συντάγματος, με τη Βουλή να διακηρύττει ότι «η δημοκρατία δικαίω ουδέποτε κατελύθη».

Σε δήλωσή του την 1^η Αυγούστου του '74, αναφερόμενος στην προσωρινή ρύθμιση του ζητήματος του Συντάγματος, ο τότε Πρωθυπουργός δήλωνε: «Η χώρα στερείται Συντάγματος. Προ του τοιούτου κενού, η Κυβέρνησις έκρινεν ότι μόνη απομένουσα ορθή λύσις δια την ομαλήν λειτουργίαν της Πολιτείας είναι η διά Συντακτικής Πράξεως αναγνώρισις, ως προσωρινού καταστατικού χάρτου της χώρας, του Συντάγματος της 1^{ης} Ιανουαρίου 1952.

Η ρύθμισις αυτή του συνταγματικού θέματος αποτελεί το πρώτον, αλλά και αποφασιστικόν βήμα δια την αποκατάστασιν της ομαλότητας και της δημοκρατίας [...]

Και κατέληγε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής: «Οι Έλληνες ημπορούν να είναι βέβαιοι ότι εις το πλαίσιον της νέας πραγματικότητας, όπως αυτή διαμορφώνεται δια της παρούσης Συντακτικής Πράξεως, θα ασκήσωμεν την εξουσίαν κατά τρόπον υπεύθυνον και δημιουργικόν, μέχρι ότου κληθή ο κυρίαρχος λαός να αποφασίση δια το μέλλον του. Εις την προσπάθειαν αυτήν δια την ήρεμον και ασφαλή εξέλιξιν της εθνικής μας ζωής, πιστεύω ότι θα έχω την συμπαράστασιν όλων των Ελλήνων».

Η ψήφιση του νέου Συντάγματος απέδειξε ότι η Ελλάδα ήταν πλέον σε θέση να κάνει τολμηρά βήματα αλλαγής και έτοιμη να διεκδικήσει τη θέση που της άρμοζε εντός της ενωμένης Ευρώπης.

Καθήκοντα Προέδρου της Συντακτικής επιτροπής του νέου Συντάγματος είχε αναλάβει ο νομικός, καθηγητής πανεπιστημίου, λογοτέχνης, φιλόσοφος και πολιτικός, Κωνσταντίνος Τσάτσος, ο οποίος ανέλυσε τα βασικότερα σημεία του ενώπιον της ολομέλειας της Ε' Αναθεωρητικής Βουλής στις 7 Ιουνίου 1975 και υπογράφηκε στις 9 Ιουνίου 1975 από τον προσωρινό Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Μιχαήλ Στασινόπουλο (δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 111/1975).

Ο προσωρινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας Μιχαήλ Στασινόπουλος, υπογράφει το ψηφισμένο από τη Βουλή των Ελλήνων Σύνταγμα, 9/6/1975

Στο σημείο αυτό, για ιστορικούς λόγους, θα ήθελα να αναφέρω ονομαστικά τα 37 τακτικά και 19 αναπληρωματικά μέλη που απάρτιζαν την Συντακτική Επιτροπή.

Τακτικά μέλη ορίσθηκαν:

Α. Από τη «Νέα Δημοκρατία» οι: Ιωάννης Βαρβιτσιώτης, Δημήτριος Βουδούρης, Αθανάσιος Δερβέναγας, Αριστείδης Καλαντζάκος, Αριστείδης Κατσαούνης, Εμμανουήλ Κεφαλογιάννης, Θεμιστοκλής Κονίτσας, Βασίλειος Κοντογιαννόπουλος, Χαραλάμης Μεσάρης, Αθανάσιος Μίχας, Λεωνίδας Μπουρνιάς, Δημήτριος Νιάνιας, Γεώργιος Παναγιωτόπουλος, Ζήσης Παπαλαζάρου, Δημήτριος Παπασπύρου, Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος, Θεοδ.-Στέφανος Στεφανόπουλος, Αθανάσιος Ταλιαδούρος, Κωνσταντίνος Τρικούπης, Κωνσταντίνος Τσάτσος, Ιωάννης Φικιώρης, Δημήτριος Φράγκος, Δημήτριος Χλωρός, Κωνσταντίνος Χριστόπουλος και Κωνσταντίνος Χρυσανθόπουλος.

Β. Από την «Ένωση Κέντρου - Νέες Δυνάμεις» οι: Νικόλαος Γαζής, Αθανάσιος Κανελλόπουλος, Γεώργιος-Αλέξανδρος Μαγκάκης, Γεώργιος Β. Μαγκάκης, Νικόλαος Παπαπολίτης, Μιχαήλ Στεφανίδης και Δημήτριος Τσάτσος.

Γ. Από το «Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα» οι: Απόστολος Κακλαμάνης, Ιωάννης Κουτσοχέρας και Ιωάννης Σκουλαρίκης.

Δ. Από την «Ενωμένη Αριστερά» οι: Ηλίας Ηλιού και Γρηγόρης Φαράκος.
Αναπληρωματικά μέλη ορίσθηκαν:

Α. Από τη «Νέα Δημοκρατία» οι: Ανδρέας Ανδριανόπουλος, Γεώργιος Αστεριάδης, Θεμιστοκλής Βύζας, Κωνσταντίνος Γόντικας, Θεόφιλος Ζαφειρόπουλος, Χρήστος Κάκαρης, Παντελής Καλογιάννης, Δούκας Καλογήρου, Λάζαρος Μιχαήλ, Ιωάννης Μάργαρης, Παναγιώτης Νικολόπουλος, Δημήτριος Παπαδόπουλος και Γεώργιος Ροδίου.

Β. Από την «Ένωση Κέντρου - Νέες Δυνάμεις» οι: Νικόλαος Αλαβάνος, Θεοχάρης Μαναβής, Ιωάννης Σεργάκης και Αναστάσιος Σεχιώτης.

Γ. Από το «Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα», ο Ιωάννης Αλευράς

Δ. Από την «Ενωμένη Αριστερά» ο Λεωνίδας Κύρκος.

Η Επιτροπή εξέλεξε από τα μέλη της: Πρόεδρο τον βουλευτή Επικρατείας Κωνσταντίνο Τσάτσο, Αντιπρόεδρο τον βουλευτή Θεμιστοκλή Κονίτσα, Γενικό Γραμματέα τον βουλευτή Δημήτριο Χλωρό, Γενικό Εισηγητή της Πλειοψηφίας τον βουλευτή Δημήτριο Παπασπύρου και Γενικό Εισηγητή της Μειοψηφίας τον βουλευτή Δημήτριο Τσάτσο.

Από το σύνολο των 120 άρθρων του Συντάγματος του 1975, ξεχωρίζουν τα δυο πρώτα καθώς αποτελούν τις βάσεις της ελληνικής πολιτείας.

Στο πρώτο διακηρύσσεται emphaticά η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας:

«1. Το πολίτευμα της Ελλάδος είναι Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

2. Θεμέλιον του Πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία.

3. **‘Απασαι αι εξουσίαι πηγάζουν εκ του Λαού και υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους, ασκούνται δε καθ’ον τρόπον ορίζει το Σύνταγμα».**

Ο συνταγματικός αυτός ορισμός της δημοκρατίας είναι ένας από τους αρτιότερους της παγκόσμιας συντακτικής πράξης.

Στο δεύτερο άρθρο περιλαμβάνονται οι θεμελιώδεις αρχές του:

«1. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχικήν υποχρέωσιν της Πολιτείας.

2. Η Ελλάς ακολουθούσα τους γενικής αναγνώρισεως κανόνας του διεθνούς δικαίου επιδιώκει την εμπέδωσιν της ειρήνης, της δικαιοσύνης, ως και την ανάπτυξιν των φιλικών σχέσεων μεταξύ των λαών και των κρατών».

Οι θεμελιώδεις αυτές αρχές αποτελούν μαζί με τη ρήτρα «υπέρ του λαού» στο άρθρο 1, τις ουσιαστικές δικαιοϊκές βάσεις της αποστολής και των σκοπών του κράτους, καθώς και τις ύπατες συνταγματικές αρχές της ουσιαστικής νομιμότητάς του.

Συνταγματολόγοι της εποχής, αλλά και μεταγενέστεροι, αναγνωρίζουν ότι το Σύνταγμα του 1975 εκφράζει πλήρως την ευρωπαϊκή αντιληψη για το δημοκρατικό πολίτευμα, το κράτος, τις ατομικές ελευθερίες και τα κοινωνικά δικαιώματα. Και αυτό διότι ο συντακτικός του νομοθέτης ενστερνίστηκε τις νεότερες φιλελεύθερες, δημοκρατικές και κοινωνικές αντιλήψεις, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη και τις δυνάμεις που επί δεκαετίες παρέμειναν στο περιθώριο της πολιτικής ζωής και απελευθερώθηκαν μετά την πτώση της δικτατορίας.

Από εκεί και πέρα, το ζήτημα των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας ήταν από τα βασικότερα σημεία διαφωνίας με την τότε αντιπολίτευση, η οποία αποχώρισε από τη Βουλή κατά την ψήφισή του.

Όπως διηγήθηκε κατά καιρούς ο εκ των μελών της συντακτικής ομάδας του Συντάγματος του '75, Γιάννης Βαρβιτσιώτης, «ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ήταν πεπεισμένος ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ως σύμβολο για τον λαό, θα πρέπει να εκλέγεται με τη στήριξη ευρύτερων πολιτικών δυνάμεων και όχι αποκλειστικά από την εκάστοτε Κυβερνητική παράταξη. Για αυτό και προβλέφθηκαν οι τρεις ψηφοφορίες και η εκλογή του με αυξημένη πλειοψηφία (βλ. 180 Βουλευτές)».

Είπαμε, όμως, που να φανταστεί ο Εθνάρχης ότι στην μεταπολιτευτική Ελλάδα θα υπήρχαν κοινοβουλευτικά κόμματα τα οποία θα χρησιμοποιούσαν τη συγκεκριμένη πρόβλεψη ως «όχημα» εξυπηρέτησης μικροπολιτικών σκοπιμοτήτων;

Μάλιστα, στο βιβλίο του «Συνταγματικοί Στοχασμοί», ο Γιάννης Βαρβιτσιώτης, αναφερόμενος στο πόσο σημαντικό είναι ο ανώτατος πολιτειακός άρχοντας να απολαμβάνει της εμπιστοσύνης και στήριξης ευρύτερων δυνάμεων, προκειμένου στο πρόσωπό του Προέδρου της Δημοκρατίας να συμβολίζεται η ενότητα και η εθνική συνεννόηση, γράφει το εξής: «Ο συνταγματικός νομοθέτης του 1975 επιθυμούσε μια ευρύτερη πολιτική συναίνεση και τούτο διότι ο Π.τ.Δ. ήταν “προικοδοτημένος” με ουσιαστικές αρμοδιότητες», με κορυφαίες εξ αυτών το δικαίωμα παύσης της Κυβερνήσεως και διαλύσεως της Βουλής, οι οποίες μολονότι δεν ασκήθηκαν ποτέ στην πράξη, εν τούτοις καθιστούσαν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κάτι παραπάνω από “ρυθμιστή” του Πολιτεύματος, δίνοντάς του καθοριστικό ρόλο.

Το κορυφαίο, όμως, στέλεχος της Ν.Δ. γράφει “ήταν”, διότι με την αναθεώρηση του Συντάγματος το 1986, το εύρος των αρμοδιοτήτων περιορίστηκαν έως σημείο... εξαφανίσεως. Αυτό είναι ένα ζήτημα που θα το εξετάσουμε στο επόμενο κεφάλαιο.

Μπορεί το Σύνταγμα του 1975 να είχε ως νομοθετική βάση το Σύνταγμα του 1952, ωστόσο το περιεχόμενο και το πνεύμα των νέων διατάξεων που περιελάμβανε αποτέλεσε σημαντικό άλμα προς το σύγχρονο ευρωπαϊκό συνταγματισμό.

Τυπικό αλλά συνάμα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το γεγονός πως για πρώτη φορά οι διατάξεις για την επικρατούσα θρησκεία και τη θρησκευτική ελευθερία μετατέθηκαν στα άρθρα 3 και 13 αντίστοιχα. Παράλληλα η σχετική διάταξη του άρθρου 52 όριζε πως: «Η ελευθέρα και ανόθευτος εκδήλωσης της λαϊκής θελήσεως, ως έκφρασις της λαϊκής κυριαρχίας, τελεί υπό την εγγύησιν πάντων των λειτουργών της Πολιτείας, οίτινες υποχρεούνται να διασφαλίζουν ταύτην εις πάσαν περίπτωσιν».

Όσον αφορά στον τομέα των εγγυήσεων των θεμελιωδών αρχών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, που καθορίζουν τη σχέση του κράτους με την

κοινωνία και την προσωπικότητα του ανθρώπου, ο συντακτικός νομοθέτης του 1975 θέσπισε μια σειρά νέων διατάξεων, οι οποίες εντάσσουν ουσιαστικά το συνταγματικό σύστημα της χώρας μας στο μεταπολεμικό συνταγματικό σύστημα της Ευρώπης.

Ενδεικτικά μονάχα αναφέρω:

- το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου που επιτάσσεται ως «πρωταρχική υποχρέωση του κράτους»,
- την αρχή της ελευθερίας ανάπτυξης της προσωπικότητας,
- τη θεμελιώδη αρχή της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης (άρθρο 25 παράγραφος 4),
- τις εγγυήσεις του ασύλου της κατοικίας και του δικαιώματος της πληροφόρησης,
- τις εγγυήσεις του δικαιώματος της ιδιοκτησίας,
- τη ρητή διακήρυξη και εγγύηση της ισότητας των φύλων (άρθρο 4 παράγραφος 2),
- καθώς επίσης και τη ρητή θέσπιση της αρχής της λειτουργικής και της προσωπικής ανεξαρτησίας των δικαστών (άρθρο 87 παράγραφος 1).

Εξίσου σημαντική θεωρήθηκε και η συνταγματική προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Η αυξημένη προστασία καθιερώθηκε για πρώτη φορά με το συνταγματικό κείμενο του 1975, εξέλιξη η οποία σύμφωνα με τον καθηγητή και πρώην Υπουργό Αντώνιο Μανιτάκη, μπορεί να παραβληθεί με μια άλλη ταυτόχρονη καινοτομία στην ελληνική συνταγματική ιστορία, δηλαδή την καθιέρωση της ελευθερίας της τέχνης στην παράγραφο 1 του άρθρου 16. Πριν από το Σύνταγμα του 1975 δεν υπήρχε ειδική συνταγματική πρόβλεψη για τις αρχαιότητες, ενώ οι διατάξεις της αρχαιολογικής νομοθεσίας χαρακτηρίζονταν από τη νομολογία και την επιστήμη ως ειδικότητες και ως διατάξεις δικαίου και δημοσίας τάξεως.

Όσον αφορά στον τρόπο άσκησης της Κυβερνητικής λειτουργίας ορίστηκε ότι την πολιτική της χώρας καθορίζει και κατευθύνει το Υπουργικό Συμβούλιο, εφαρμόζοντας το λεγόμενο «συλλογικό κριτήριο». Σχετικά με τη συγκρότηση της Κυβέρνησης ρυθμίστηκε για πρώτη φορά ο καθορισμός των αρμοδιοτήτων των Υπουργών, Υπουργών άνευ χαρτοφυλακίου και Υφυπουργών, εισήγαγε

τους θεσμούς των Αντιπροέδρων της Κυβέρνησης και των αναπληρωτών Υπουργών, όρισε ως προσόν για τον διορισμό Υπουργού και Υφυπουργού «το ενεργητικό και παθητικό δικαίωμα εκλογής» και θέσπισε το ασυμβίβαστο κάθε επαγγελματικής δραστηριότητας.

Εκσυγχρονιστικές ρυθμίσεις έγιναν και στον τρόπο άσκησης της διοικητικής λειτουργίας του κράτους. Ορίστηκαν για παράδειγμα τα κριτήρια της διοικητική διαίρεσης της χώρας (άρθρο 101, παράγραφος 2), καθώς και τα κριτήρια διάκρισης μεταξύ των αρμοδιοτήτων των κεντρικών και περιφερειακών οργάνων, ανοίγοντας για πρώτη φορά το ζήτημα της σωστής αποκέντρωσης. Παράλληλα ορίστηκε ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης, θεσπίστηκε η αρχή της διοικητικής αυτοτέλειας των ΟΤΑ, περιορίστηκε ο βαθμός εποπτείας του κράτους, θεσπίστηκαν εγγυήσεις για την πειθαρχική δίωξη των αφετών οργάνων και εγγυήθηκε η κρατική οικονομική μέριμνα για την εξασφάλιση πόρων.

ΤΟΜΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 1975

Παρά το γεγονός ότι οι “αυξημένες” αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν ασκήθηκαν ποτέ, αποτέλεσαν τον κύριο στόχο της αναθεωρητικής διαδικασίας που ξεκίνησε το 1985-1986 η τότε Κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ, με Πρωθυπουργό τον Ανδρέα Παπανδρέου.

Είχε προηγηθεί η μετάβαση του Κωνσταντίνου Καραμανλή στην Προεδρία της Δημοκρατίας στα μέσα του 1980, θέση την οποία υπηρέτησε στην πρώτη του θητεία έως το 1985.

Η πολιτική τους συμβίωση μπορεί να χαρακτηριστεί ως... ιδιαίτερη, κυρίως λόγω της χαοτικής ιδεολογικής διαφοράς που τους χώριζε. Από τη μια βρισκόταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος είχε εντάξει την Ελλάδα στην Ε.Ο.Κ., λέγοντας ότι “πρέπει να ρίξω τους Έλληνες στη θάλασσα, για να μάθουν να κολυμπούν” και από την άλλη ο Ανδρέας Παπανδρέου, ως Πρωθυπουργός, ο οποίος κέρδισε τις εκλογές του 1981 με το σύνθημα “Το ΠΑΣΟΚ στην Κυβέρνηση, ο λαός στην εξουσία”.

Στις παραπολιτικές στήλες των εφημερίδων της εποχής, γράφτηκε μάλιστα ότι στην πρώτη τους κιάλας συνάντηση, μετά τις εκλογές του '81, ο Καραμανλής φρόντισε να θέσει εξ' αρχής τους τρεις όρους της πολιτικής... συγκατοίκησης.

Πρώτον ότι ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν θα ανεχόταν να διακυβευτεί η ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ, είτε με δημοψήφισμα, όπως είχε προαναγγείλει προεκλογικά το ΠΑΣΟΚ, είτε με την αξίωση επαναδιαπραγματεύσης των όρων.

Δεύτερον ότι δεν θα δεχόταν να θιγούν ή να αμφισβητηθούν οι πάγιες θέσεις της εξωτερικής μας πολιτικής, δηλαδή ο δυτικός προσανατολισμός της χώρας και η παρουσία μας στο ΝΑΤΟ.

Τρίτον ότι δεν θα επέτρεπε την κομματικοποίηση των Ενόπλων Δυνάμεων και της Δικαιοσύνης, καθώς και την αμφισβήτηση πάγιων θεσμών του πολιτεύματος, μέσω αναθεώρησης του Συντάγματος.

Η αναθεώρηση του 1986

Παρόλα αυτά, στις 6 Μαρτίου του 1986, σύμφωνα με το άρθρο 110 του Συντάγματος που ορίζει ότι οι διατάξεις του Συντάγματος υπόκεινται σε αναθεώρηση εκτός από εκείνες που καθορίζουν τη βάση και τη μορφή του πολιτεύματος ως Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας καθώς και μερικές άλλες διατάξεις, έντεκα άρθρα αναθεωρήθηκαν και ψηφίστηκε η μεταφορά του Συνταγματικού κειμένου στη δημοτική γλώσσα.

Οι σχετικές διαδικασίες είχαν ξεκινήσει περίπου έναν χρόνο νωρίτερα, όταν στις 9 Μαρτίου 1985, 161 Βουλευτές του ΠΑΣΟΚ κατέθεσαν πρόταση αναθεώρησης διατάξεων του Συντάγματος που περιλαμβάνονταν στο τμήμα Β' του Τρίτου μέρους, το οποίο έφερε τον τίτλο "Πρόεδρος της Δημοκρατίας", όπως και του άρθρου 110 παράγραφοι 2,3,4 και 6.

Λίγες ημέρες αργότερα, στις 15 Μαρτίου 1985, συγκροτήθηκε η Ειδική Κοινοβουλευτική Επιτροπή, η οποία στις 19 του ίδιου μήνα συνήλθε και εξέλεξε το Προεδρείο της, το οποίο συγκροτήθηκε ως εξής:

- **Πρόεδρος** ο Ιωάννης Ντεγιάννης
- **Αντιπρόεδρος** η Λίλα Χριστοφορίδου
- **Γραμματέας** ο Ιωσήφ Μιχελογιάννης.

Εισηγητής της πλειοψηφίας (ΠΑΣΟΚ) ορίστηκε ο Αναστάσιος Πεπονής, εισηγήτρια της αξιωματικής αντιπολίτευσης (Ν.Δ.) η Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη, του Κ.Κ.Ε. ο Κωνσταντίνος Κάππος, ενώ των ανεξάρτητων Βουλευτών ο Γιώργος Πέτσος.

Ο διάλογος που ακολούθησε ήταν έντονος. Η Κυβέρνηση προσδιόρισε τους στόχους της αναθεώρησης σε έξι άξονες:

1. Την ενίσχυση της λαϊκής κυριαρχίας
2. Την ενδυνάμωση του Κοινοβουλευτισμού
3. Την ισχυροποίηση του ρόλου του Κοινοβουλίου

4. Την ενίσχυση του κύρους της Κυβέρνησης
5. Την ενίσχυση του ρόλου των πολιτικών κομμάτων στη Βουλή
6. Την αποδέσμευση του Προέδρου της Δημοκρατίας από τις κομματικές αντιθέσεις και την ανάδειξή του ως φορέα εθνικής ομοψυχίας.

Στον αντίποδα τα κόμματα της αντιπολίτευσης χαρακτήρισαν την αναθεώρηση “προσχηματική”, “πρόχειρη” και “επιζήμια” για τη λειτουργία του πολιτεύματος, εξαιτίας της αποδυνάμωσης του ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας ως ρυθμιστή του Πολιτεύματος, αλλά και του γεγονότος ότι ενίσχυε υπερβολικά την Κυβερνητική πλειοψηφία.

Η ένταση μεταφέρθηκε και στην Ολομέλεια της Βουλής, όπου η πρόταση αναθεώρησης έγινε δεκτή μετά από δυο ψηφοφορίες, στις 6 και 7 Μαΐου 1985, και με πλειοψηφία τριών πέμπτων του συνόλου της Βουλής ως αναθεωρητέες διατάξεις ψηφίστηκαν οι: άρθρο 32 παρ. 1 και 4, άρθρο 35, άρθρο 37 παρ. 2,3,4, άρθρο 38, άρθρο 39, άρθρο 41 παρ. 1,2,4, άρθρο 42, άρθρο 43 παρ. 3, άρθρο 44 παρ. 2, 3, άρθρο 47 παρ. 3 και άρθρο 48.

Η Ειδική Κοινοβουλευτική Επιτροπή για την επεξεργασία των αναθεωρητέων διατάξεων του Συντάγματος ανέλαβε τα καθήκοντά της μετά τις εκλογές της 2ας Ιουνίου 1985 (30 Οκτωβρίου 1985), εκλέγοντας ως Πρόεδρο τον Ιωάννη Ντεγιάννη, Αντιπρόεδρο τον Νικόλαο Ρίζογιάννη και Γραμματέα τον Κωνσταντίνο Τσιγαρίδα.

Η έκθεση της επιτροπής υποβλήθηκε προς την ολομέλεια της ΣΤ΄ αναθεωρητικής Βουλής στις 10 Δεκεμβρίου 1985, με τη Νέα Δημοκρατία να αποχωρεί από τη διαδικασία και τον τότε Πρόεδρό της Κωνσταντίνο Μητσοτάκη, να αιτιολογεί την απόφασή του λέγοντας ότι το “υπαγόρευε αποκλειστικά και μόνο η παραβίαση των κανόνων λειτουργίας του Κοινοβουλίου και της αναθεωρητικής διαδικασίας”.

Συνέπεια της αναθεώρησης του 1986 ήταν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, μεταξύ άλλων:

- να μην μπορεί να προκηρύσσει δημοψήφισμα για κρίσιμο εθνικό θέμα,
- να μην μπορεί να απευθύνει διαγγέλματα προς τον λαό χωρίς την προσυπογραφή του Πρωθυπουργού,

- να μην διαθέτει την αρμοδιότητα να κυρώνει τους νόμους τους οποίους εκδίδει και δημοσιεύει,
- να μην εκδίδει οργανωτικά διατάγματα προς ρύθμιση θεμάτων αναγόμενων στην εσωτερική αποκλειστικά διάρθρωση και λειτουργία των υπηρεσιών του Κράτους και των δημόσιων οργανισμών,
- να μην μπορεί να "διαλύσει" τη Βουλή όταν έρχεται σε δυσαρμονία με τη λαϊκή βούληση,
- καθώς επίσης και να μην έχει τη δυνατότητα επιλογής του προσώπου του Πρωθυπουργού στη φάση των διερευνητικών εντολών μετά από εκλογές ή μετά από παραίτηση του Πρωθυπουργού ή αποδοκιμασία της Κυβέρνησης από τη Βουλή.

Σύμφωνα δε, με το άρθρο 35 του Συντάγματος, σε κάθε περίπτωση, εκτός συγκεκριμένων εξαιρέσεων κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του, ο ΠτΔ δεν ενεργεί ποτέ μόνος του, αλλά πάντοτε με την προσυπογραφή του αρμόδιου υπουργού, ο οποίος είναι και ο μόνος πολιτικά υπεύθυνος.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
14 ΜΑΡΤΙΟΥ 1986

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
23

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

έχοντας υπόψη

τη Β' παράγραφο του Α' Ψηφίσματος της 6ης Μαρτίου 1986 της ΣΤ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων,

παραγγέλλουμε

να δημοσιευθεί ολόκληρο το κείμενο του Συντάγματος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, όπως αναθεωρήθηκε με το Α' Ψήφισμα της 6ης Μαρτίου 1986 της ΣΤ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, το οποίο δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. 22 Α'/12.3.1986 που έχει ως εξής :

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εις τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ Ἀδαιοῦτου Τριάδος

Ἡ Ε' Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων

Επιπλέον, για τις πράξεις του ο Πρόεδρος ευθύνεται ποινικά μόνο για αυτές που συνιστούν εσχάτη προδοσία ή παραβίαση με πρόθεση του Συντάγματος (άρθρο 49). Όσον αφορά σε άλλα αδικήματα, τα οποία δεν σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του, η δίωξη αναστέλλεται μέχρι τη λήξη της θητείας του.

Με λίγα λόγια, **μετά την αναθεώρηση του 1986, οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας ήταν δέσμιες της εκάστοτε Κυβέρνησης.**

Και ήταν δέσμιες, διότι διαμορφώθηκε το φαινόμενο μιας κατ' ουσίαν "πρωθυπουργοκεντρικής" λειτουργίας του πολιτεύματος, δίκως τα αναγκαία θεσμικά αντίβαρα για την εξισορρόπηση ισχύος και αποφασιστικής επιρροής.

Η αναθεώρηση του 2001

Ενώ ο συνολικός χρόνος για την αναθεώρηση του 1986 δεν ξεπέρασε το ένα έτος, εκείνη του 2001 διάρκησε πολύ περισσότερο.

Στις 5 Απριλίου 1995 ο Απόστολος Κακλαμάνης, με την ιδιότητα του Προέδρου της Βουλής, συγκρότησε την Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος, η οποία συνήλθε την 9η Μαΐου 1995 και εξέλεξε ως Πρόεδρο του Παναγιώτη Κρητικό, Αντιπρόεδρο τον Αλέξανδρο Δαμιανίδη και Γραμματέα τον Βασίλιο Τόγια.

Εισηγητής της πλειοψηφίας (ΠΑΣΟΚ) ήταν ο Ευάγγελος Βενιζέλος, εισηγητής της Ν.Δ. ο Ιωάννης Βαρβιτσιώτης, ειδικοί εισηγητές της Νέας Δημοκρατίας οι Βύρων Πολύδωρας, Γιώργος Παναγιωτόπουλος, Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη και Αναστάσιος Γκόνης, ειδικός αγορητής της ΠΟΛ.ΑΝ. ο Αναστάσιος Νικόπουλος και ειδικός αγορητής του ΚΚΕ ο Αντώνης Σκυλλάκος.

Το παραπάνω αναθεωρητικό εγχείρημα δεν ολοκληρώθηκε ποτέ λόγω της διάλυσης της Βουλής την 24η Αυγούστου 1996. Ωστόσο το έργο της δεν χάθηκε, καθώς οι προτάσεις που είχαν επεξεργαστεί αποτέλεσαν σημείο αναφοράς στην Θ' Περίοδο Προεδρευομένης Δημοκρατίας (4η-5η Ιουνίου 1997), που οδήγησε στην ευρεία ποσοτικά αναθεώρηση του 2001, όπου εισήχθησαν τέσσερα νέα άρθρα και έγιναν 75 προσθήκες και αλλαγές σε 48 από τα 119

άρθρα του Συντάγματος.

Σημείο αιχμής των προτάσεων αναθεώρησης που υποβλήθηκαν και επεξεργάστηκαν από τα μέλη της Επιτροπής που συγκρότησε την 11η Ιουνίου 1997 ο Πρόεδρος της Βουλής, Απόστολος Κακλαμάνης, αποτέλεσε τόσο η Κυβερνητική πρόταση (ΠΑΣΟΚ) να αποσυνδεθεί η διαδικασία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας από την απειλή διάλυσης της Βουλής, καθώς και η δυνατότητα σύστασης ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με πλήρη αυτοδιοίκηση υπό τον έλεγχο του Κράτους, από φυσικά ή νομικά πρόσωπα δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου.

Η πρώτη έγινε δεκτή από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία, ενώ η δεύτερη απορρίφθηκε επίσης κατά πλειοψηφία.

Η συζήτηση με τις προτάσεις αναθεώρησης χωρίστηκε σε έξι ενότητες:

- Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα,
- Σχέσεις Ελλάδας-Ε.Ε. και Εσωτερικό και Διεθνές Δίκαιο,
- Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Κυβέρνηση, Εκλογικό Σώμα, Βουλή, Χρηματοδότηση Κομμάτων,
- Οργάνωση και Λειτουργία της Δικαιοσύνης,
- Διοικητική Οργάνωση του Κράτους, Τοπική Αυτοδιοίκηση,
- Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές.

Η Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος υπέβαλε την έκθεσή της στην Ολομέλεια της Βουλής την 30η Μαρτίου 1998 και η συζήτηση που ακολούθησε ολοκληρώθηκε με ψηφοφορίες στις 20 Μαΐου και 24 Ιουνίου 1998.

Δυο χρόνια αργότερα, μετά τις εκλογές της 9ης Απριλίου 2000, η διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος συνεχίστηκε στην Ζ' Αναθεωρητική Βουλή. Την νέα Επιτροπή που συστάθηκε την 30η Μαΐου 2000 απάρτιζαν οι εξής: Πρόεδρος ο Φοίβος Ιωαννίδης, Α' Αντιπρόεδρος ο Νικόλαος Κατσαρός, Β' Αντιπρόεδρος ο Αντώνης Σκυλλάκος και Γραμματέας ο Φώτης Κουβέλης.

Ο Γενικός Εισηγητής της πλειοψηφίας (ΠΑΣΟΚ), Ευάγγελος Βενιζέλος, προσδιόρισε ως βασικά πεδία της αναθεώρησης, το πεδίο των νέων θεσμικών τομών και τη ρύθμιση των προβλημάτων λειτουργίας της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, με τον Γενικό Εισηγητή της μειοψηφίας (Ν.Δ.), Ιωάννη Βαρβι-

τσιώτη, να εστιάζει στην ενίσχυση της προστασίας των ατομικών ελευθεριών, την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης και την αναδιάρθρωση της Δημόσιας Διοίκησης.

Συνολικά χρειάστηκαν 21 συνεδριάσεις και δυο ψηφοφορίες (18-19 Οκτωβρίου 2000) προτού διαμορφωθεί το τελικό σχέδιο Αναθεώρησης των Διατάξεων του Συντάγματος, στο οποίο (όπως αναφέρθηκε παραπάνω) δεν γινόταν καμία αναφορά στο ενδεχόμενο ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Η συζήτηση στην ολομέλεια άρχισε στις 17 Ιανουαρίου 2001 και κάπως έτσι απέκτησε σάρκα και οστά η δεύτερη αναθεώρηση του Συντάγματος του 1975.

Επιγραμματικά περιλήφθησαν τα ακόλουθα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα:

- Το δικαίωμα να διορίζεται κανείς δημόσιος υπάλληλος (άρθ. 4 παρ.4)
- Η υποχρέωση των πολιτών για συνεισφορά στα δημόσια βάρη (άρθ. 4 παρ. 5)
- Η υποχρέωση όλων των Ελλήνων που μπορούν να φέρουν όπλα να συντελούν στην άμυνα της πατρίδος (άρθ. 4 παρ. 6)
- Η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και η συμμετοχή στη ζωή της χώρας (άρθ. 5 παρ.1)
- Η οικονομική ελευθερία (άρθ. 5 παρ.1)
- Το δικαίωμα της ζωής (άρθ. 5 παρ.2)
- Η προσωπική ελευθερία (άρθ. 5 παρ.3 εδ. Α, παρ. 4, άρθ. 6, άρθ. 7 παρ. 1)
- Το δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτική ζωή της χώρας (άρθ. 5 παρ. 1)
- Η προστασία των προσωπικών δεδομένων (άρθ. 5Α)
- Το δικαίωμα σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας (άρθ. 7)
- Η αρχή της ισότητας (άρθ. 4 παρ.1, παρ. 2, παρ. 6, άρθ. 22 παρ. 1β)
- Το δικαίωμα της αναφοράς (άρθ. 10)
- Η ελευθερία της συνάθροισης (άρθ. 11 παρ.1)
- Το δικαίωμα της συνένωσης (άρθ. 12)
- Το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής
- Το άσυλο της κατοικίας
- Η θρησκευτική ελευθερία

- Η ελευθερία της έκφρασης (άρθ. 14 παρ. 1)
- Η ελευθερία του Τύπου (άρθ. 14 παρ. 2α)
- Η ελευθερία της τέχνης, της επιστήμης και της παιδείας (άρθ. 16 παρ. 1 εδ. Α')
- Η υποχρέωση εννεαετούς τουλάχιστον σχολικής φοίτησης (άρθ. 16 παρ.3)
- Το δικαίωμα για παιδεία (άρθ. 16 παρ. 4)
- Το δικαίωμα στον αθλητισμό (άρθ. 16 παρ. 9)
- Η ιδιοκτησία (άρθ. 17 παρ. 1)
- Το απόρρητο της επικοινωνίας (άρθ. 19 εδ. Α)
- Η αρχή του νόμιμου δικαστή
- Το δικαίωμα της δικαστικής προστασίας (άρθ.20 παρ. 1)
- Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης (άρθ.20 παρ. 2)
- Το δικαίωμα για προστασία της οικογένειας και του γάμου (άρθ. 21 παρ. 1)
- Το δικαίωμα στην υγεία (άρθ. 21 παρ.3)
- Το δικαίωμα εργασίας (άρθ. 22 παρ 1 εδ. α)
- Η υποχρέωση κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης (άρθ. 25 παρ.4)
- Η υποχρέωση παροχής προσωπικών υπηρεσιών σε έκτακτες και επείγουσες καταστάσεις (άρθ. 22 παρ.4).

Σε ό,τι αφορά στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, στο αναθεωρηθέν κείμενο της σχετικής διάταξης προστέθηκε ότι ο ΠτΔ μπορεί να έλκει την Ελληνική καταγωγή του και από τη μητέρα (στα προηγούμενα Συντάγματα οριζόταν ρητά μόνο ο πατέρας), ενώ για τον πολιτικό κόσμο προβλεπόταν:

- Η απαγόρευση της θέσπισης ιδιώνυμων υπουργικών αδικημάτων,
- Η πρόβλεψη της σύστασης ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής για τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης, αλλιώς, την απόρριψη της πρότασης άσκησης δίωξης ως προδήλως αβάσιμης.
- Ο ορισμός, ως χρονικού ορίου για την άσκηση της δικτικής αρμοδιότητας της Βουλής, το πέρας της δεύτερης τακτικής συνόδου της βουλευτικής περιόδου που αρχίζει μετά την τέλεση του αδικήματος.
- Ο λεπτομερής προσδιορισμός του τρόπου συγκρότησης του Ειδικού Δικαστηρίου, του Δικαστικού Συμβουλίου και των καθηκόντων του Εισαγγελέα με παράλληλη κατάργηση της Επιτροπής των κατηγορών βουλευτών,

ως θεσμού, για την υποστήριξη της κατηγορίας ενώπιον του δικαστηρίου η οποία προβλεπόταν στον Κανονισμό της Βουλής,

- καθώς επίσης και η ταυτόχρονη παραπομπή των τυχόν συμμετόχων ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου σε περίπτωση παραπομπής προσώπου που είναι ή διατέλεσε μέλος της Κυβέρνησης ή Υφυπουργός.

Στο άρθρο 38 παρ. 2Σ διευρύνεται σημαντικά η έκταση της ρύθμισης για την αντικατάσταση του Πρωθυπουργού. Ειδικότερα προστίθεται στους λόγους αντικατάστασης η αδυναμία άσκησης των καθηκόντων του για λόγους υγείας. Ρυθμίζεται η διαδικασία αντικατάστασης του Πρωθυπουργού ανάλογα με το αν το κόμμα στο οποίο ανήκει διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών στη Βουλή ή πρόκειται για Κυβέρνηση συνεργασίας. Το εδάφιο β' προβλέπει τη διαδικασία για τη διαπίστωση της αδυναμίας του Πρωθυπουργού να ασκήσει τα καθήκοντά του.

Με την αναθεώρηση του άρθρου 57Σ, επεκτείνονται οι ασυμβίβαστες ιδιότητες (παράγραφος 1 περ.α' έως ε'), προκειμένου να εκλείψουν οι νομικές δυνατότητες προσωπικής διασύνδεσης του βουλευτή με την επιχειρηματική δραστηριότητα του Κράτους. Θεσπίστηκε γενικό επαγγελματικό ασυμβίβαστο, βάσει του οποίου η ιδιότητα του βουλευτή είναι ασυμβίβαστη με την άσκηση οποιουδήποτε επαγγέλματος. Η αποτελεσματικότητα της παραπάνω ρύθμισης αμφισβητήθηκε, ενώ διατυπώθηκε η άποψη ότι με αυτήν την εξέλιξη θα αποθαρρύνονται οι επιτυχημένοι επαγγελματίες να διεκδικήσουν το βουλευτικό αξίωμα.

Με την αναθεώρηση του άρθρου 70 παρ. 2-8 ενισχύθηκε ο ρόλος των κοινοβουλευτικών επιτροπών στην άσκηση του νομοθετικού έργου αλλά και του κοινοβουλευτικού ελέγχου, ενώ καταργήθηκε ο θεσμός του διαχωρισμού της Βουλής σε δυο τμήματα και διατηρήθηκε σε ισχύ μόνο το τμήμα διακοπής των εργασιών της Βουλής. Ειδικά με τις διατάξεις των παραγράφων 2 έως 6 ο Κανονισμός της Βουλής μπορούσε να προβλέπει ειδικά μέσα άσκησης κοινοβουλευτικού ελέγχου στο πλαίσιο των επιτροπών, προκειμένου ο έλεγχος αυτός να είναι διαρκής, βαθύτερος και εντονότερος.

Η αναθεώρηση του άρθρου 74 παρ. 5Σ άλλαξε τον τρόπο κατάθεσης των τροπολογιών και των προσθηκών εισάγοντας πιο αυστηρούς κανόνες, προκειμένου να περιοριστεί το φαινόμενο της προσθήκης άσχετων με το κύριο αντι-

κείμενου του νομοσχεδίου διατάξεων. Ακόμη, θεσπίστηκε η υποχρέωση υποβολής τους ενός προθεσμίας τριών ημερών πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια στο κατ' άρθρο 71 Σ τμήμα ή στην αρμόδια διαρκή κοινοβουλευτική επιτροπή.

Στο άρθρο 86 Σ αποτυπώνεται το ειδικό καθεστώς που ισχύει για τον καταλογισμό ποινικών ευθυνών σε μέλη της Κυβέρνησης, το οποίο στην παράγραφο 1 προβλέπει ότι αποκλειστική αρμοδιότητα για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά των νυν ή πρώην μελών της Κυβέρνησης και Υφυπουργών έχει η Βουλή, ενώ περιέχει και ρητή απαγόρευση θέσπισης ιδιώνυμων υπουργικών αδικημάτων συντελώντας με αυτόν τον τρόπο στον εκσυγχρονισμό του θεσμού της ποινικής ευθύνης των Υπουργών. Κατά την αναθεωρημένη παράγραφο 2 η συνταγματική προϋπόθεση εκδόσεως της κατά την παράγραφο 3 προηγούμενης απόφασης της Βουλής, που ήταν και είναι απαραίτητη για την άσκηση δίωξης, ανάκρισης και προανάκρισης, ισχύει πλέον και για την άσκηση προκαταρκτικής εξέτασης. Στην παράγραφο 3 περιγράφεται η διαδικασία για την πρόταση άσκησης δίωξης και τη λήψη της αντίστοιχης απόφασης, ενώ στην επόμενη παράγραφο ρυθμίζεται το ζήτημα της αρμοδιότητας και της συγκρότησης του Ειδικού Δικαστηρίου για την εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων. Στην τελευταία παράγραφο του άρθρου προστίθεται το δικαίωμα των κληρονόμων του προσώπου, το οποίο διετέλεσε μέλος της Κυβέρνησης να ζητήσουν τη σύσταση ειδικής επιτροπής για τον έλεγχο της κατηγορίας, εφόσον η διαδικασία δεν περατωθεί για οποιονδήποτε τρόπο.

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 94 Σ κατοχυρώνεται συνταγματικά ολοκληρωμένο σύστημα διοικητικής δικαιοσύνης στο πλαίσιο του οποίου όλες οι διοικητικές διαφορές υπάγονται στην αρμοδιότητα του ΣτΕ και των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Στην επόμενη παράγραφο ορίζεται ότι όλες οι ιδιωτικές διαφορές υπάγονται στα πολιτικά δικαστήρια. Η παράγραφος 3 προβλέπει ότι μπορεί μια δέσμη υποθέσεων ιδιωτικών διαφορών να υπαχθεί στα διοικητικά δικαστήρια ή το αντίστροφο, εφόσον εφαρμόζεται το ίδιο νομοθετικό πλαίσιο.

Τέλος, προστίθεται στην αρμοδιότητα των πολιτικών και των διοικητικών δικαστηρίων η λήψη μέτρων για τη συμμόρφωση της διοίκησης με τις δικα-

στικές αποφάσεις, ενώ κατοχυρώνεται συνταγματικά και η δυνατότητα αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του Δημοσίου, των ΟΤΑ και των ΝΠΔΔ.

Με την αναθεώρηση του άρθρου 116 παρ. 2Σ παρέχεται ρητά η δυνατότητα στον κοινό νομοθέτη να λαμβάνει θετικά μέτρα για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη, ιδίως σε βάρος των γυναικών. Τα μέτρα αυτά δεν αντίκειται στην αρχή της ισότητας των δυο φύλων, καθώς σκοπός τους ήταν η αποκατάσταση των ανισοτήτων μεταξύ των κοινωνικών ομάδων που αποτελούν μακροχρόνια πραγματικότητα και αφορά και στις ομάδες εκείνες που ωθούνται στο περιθώριο ή ομάδες που έχουν ειδικές ανάγκες, όπως τα άτομα με αναπηρίες.

0100051004010032

1623

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 85

18 Απριλίου 2001

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Έχοντας υπόψη:

Τη Β' παράγραφο του Ψηφίσματος της 6ης Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων,

παραγγέλλουμε:

να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ολόκληρο το κείμενο του Συντάγματος, όπως μεταφέρθηκε στη δημοτική γλώσσα με το Β' Ψήφισμα της 6ης Μαρτίου 1986 της ΣΤ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων και όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 6ης Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, που δημοσιεύθηκε στο Φ. Ε.Κ. 84 Α'/17.4.2001, το οποίο έχει ως εξής:

«ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Εις το όνομα της Αγίας και Ομοουσίου και Αδιαιρέτου Τριάδος

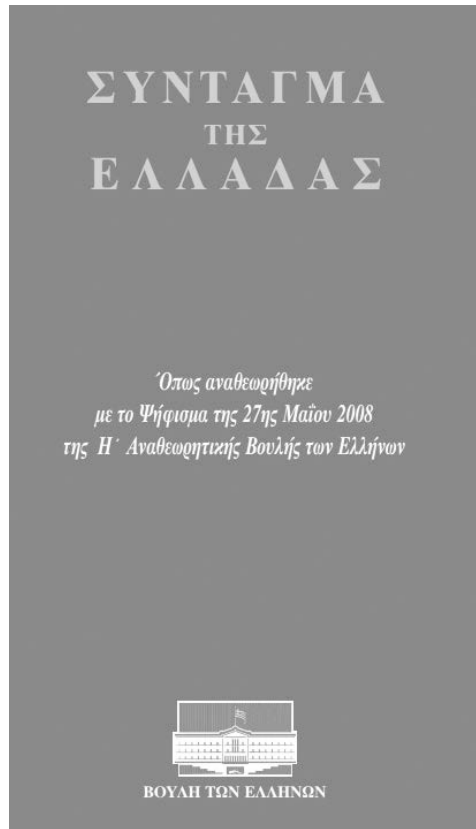
Η αναθεώρηση του 2008

Η αναθεώρηση του 2008 διενεργήθηκε εν μέσω έντονης πολιτικής αντιπαράθεσης, με σημείο τριβής μεταξύ Κυβέρνησης και Αντιπολίτευσης να αποτελεί η πρόταση αναθεώρησης του περίφημου άρθρου 16 για τη δυνατότητα ίδρυσης μη κρατικών πανεπιστημίων

Τα βασικά σημεία της αναθεωρητικής πρότασης του 2008 που κατέθεσε η Νέα Δημοκρατία ως Κυβέρνηση αφορούσαν στο άρθρο 14 παρ. 9 για το ασυμβίβαστο της παράλληλης επιχειρηματικής δραστηριότητας στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης και τον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, στο άρθρο 16 παρ. 5, 6, 7 και 8 για τη δυνατότητα ίδρυσης μη κρατικών ΑΕΙ, στο άρθρο 24 που διέπει την προστασία του περιβάλλοντος, των δασών και των δασικών εκτάσεων και τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, στο άρθρο 28 για τη συμμετοχή της χώρας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και να απαιτείται μόνον η πλήρωση των όρων της παραγράφου 3 για την κύρωση διεθνών συνθηκών (δηλαδή με απόλυτη πλειοψηφία και όχι με αυξημένη πλειοψηφία των 3/5 που ορίζει το άρθρο 2), στο άρθρο 57 για την κατάργηση του επαγγελματικού ασυμβίβαστου των βουλευτών και τέλος στο άρθρο 100 προκειμένου να μετατραπεί το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο σε Συνταγματικό Δικαστήριο.

Από τις προτεινόμενες διατάξεις αναθεωρήθηκε μόνον το άρθρο 57 παρ. 1, το οποίο καταργεί το επαγγελματικό ασυμβίβαστο των Βουλευτών και προστέθηκαν 2 εδάφια στην παράγραφο 1 του άρθρου 79 σχετικά με τη διαδικασία συζήτησης, ψήφισης και παρακολούθησης της διαδικασίας εκτέλεσης του προϋπολογισμού της Βουλής, καθώς και η παράγραφος 4 στο άρθρο 101 σχετικά με τη μέριμνα του νομοθέτη και της διοίκησης όταν δρουν κανονιστικά για την ανάπτυξη των ορεινών και νησιωτικών περιοχών. Τέλος, καταργήθηκαν οι παράγραφοι 2, 6 και 7 του άρθρου 115.

Συνοψίζοντας, τολμώ να γράψω ότι οι συνταγματικές αναθεωρήσεις είναι χρήσιμες μονάχα όταν αποκρυσταλλώνουν πολιτικά αιτήματα των ιστορικών περιόδων που επισφραγίζουν.

Το Σύνταγμα του 2008

Κατά κοινή ομολογία το Σύνταγμα του 1975 ήταν πρωτοποριακό για την εποχή του. Δεν δημιουργούσε ζητήματα πολιτικής “ανωμαλίας”, ενταφίασε τον εθνικό διχασμό, εδραίωσε τη Δημοκρατία, εξασφάλισε στη χώρα ένα ισχυρό κράτος ως εργαλείο για τη μεταρρύθμιση και την ανάπτυξη, περιέλαβε ευρύτατη δέσμη δικαιωμάτων που συνέβαλαν στον κοινωνικό εκσυγχρονισμό και διευκόλυνε την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή οικογένεια.

Δυστυχώς, όμως, υπέστη άστοχες προσπάθειες αναθεώρησης. Με την αναθεώρηση του 1986, για παράδειγμα, μεταβλήθηκε το πολιτικό σύστημα σε “Πρωθυπουργοκεντρικό”. Το 2001 η αναθεώρηση ναι μεν ήταν εκτεταμένη, χωρίς ωστόσο να επιφέρει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, ενώ εκείνη του 2008 μπορεί να χαρακτηριστεί ως “ατελής”.

Άρα, συμπερασματικά, η αναθεώρηση του Συντάγματος δεν είναι υπόθεση κομματική. Αντίθετα πρέπει να αποτελεί μία διαδικασία με ευρεία εμπέδεια και το μοναδικό κριτήριο που καταδεικνύει κατά πόσο είναι επιτυχημένη μια τέτοια διαδικασία δεν είναι άλλο από την εφαρμογή στην πράξη των συνταγματικών επιταγών.

Συντάσσομαι απόλυτα, λοιπόν, με την άποψη του έγκριτου καθηγητή Συνταγματικού Δικαίου, Αντώνη Μανιτάκη, ο οποίος σε άρθρο του έγραψε πως “οι εύκολες και φλύαρες αναθεωρήσεις κατανατούν το Σύνταγμα νόμο, τόσο από τυπική, όσο και από ουσιαστική άποψη. Διότι αντιμετωπίζουν όλες τους την αναθεωρητική λειτουργία ως νομοθετική”.

Πρακτικά αυτό σημαίνει, όπως εξηγεί ο πρώην Υπουργός Διοικητικής Μεταρρύθμισης, ότι “η ταύτιση της αναθεωρητικής λειτουργίας με τη νομοθετική ακυρώνει ουσιαστικά κάθε έννοια συνταγματισμού και πλήττει ύπουλα, στον πυρήνα του τον αυστηρό χαρακτήρα του Συντάγματος, που αποτελεί ένα σταθερό και μη αναθεωρητέο γνώρισμα του ελληνικού συνταγματισμού”.

Πρόκειται δηλαδή, σύμφωνα πάντα με την θεωρία που έχει διατυπώσει ο ίδιος, για μια “εκνόμευση του Συντάγματος”, η οποία παρατηρείται κάθε φορά που η πολιτική εξουσία θέλει να τυποποιήσει (με το πρόσχημα της συνταγματικής κατοχύρωσης) δημόσιες πολιτικές (οικονομικές, εκπαιδευτικές ή κοινωνικές), που αποτελούν αντικείμενο πολιτικής αντιδικίας και κυβερνητικών επιλογών.

Και αλίμονο σε όσους αντιμετωπίζουν το Σύνταγμα ως άλλοθι, “φορτώνοντας” το με διατάξεις “λαμπερές” μεν, που όμως αδυνατούν να εφαρμοστούν στην πράξη. Γιατί στην προκειμένη περίπτωση, όπως αναφέρεται και στην παρουσίαση του βιβλίου του Νικόλαου Αλιβιζάτου: “Το Σύνταγμα και οι εχθροί του στη νεοελληνική ιστορία 1800-2010”, “το αξιοπρόσεκτο είναι ότι συνήθως το Σύνταγμα όλους αυτούς, αργά ή γρήγορα τους... εκδικείται. Διότι όπως γνωρίζει κάθε ενεργός πολίτης, ένα κείμενο, από τη στιγμή που ψηφισθεί και ισχύσει ως νόμος, είναι σαν το παιδί που το διώχνουν από το σπίτι του όταν μεγαλώσει. Παίρνει τον δικό του δρόμο”.

ΟΙ ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΤΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ερμηνεύοντας τον Γάλλο ποιητή Σάρλ Μπωντλαίρ, στο βιβλίο του “Τι είναι Διαφωτισμός”, ο μεταμοντερνιστής φιλόσοφος-συγγραφέας Μισέλ Φουκώ, αναφέρει ότι “ο σύγχρονος άνθρωπος δεν είναι εκείνος που προσπαθεί να ανακαλύψει τον εαυτό του, τα μυστικά του και την κρυμμένη αλήθεια, αλλά εκείνος που ξεκινά να επινοεί τον εαυτό του”.

Στην εισαγωγή δε, της έκδοσης επισημαίνει ότι “διαφωτισμός είναι η έξοδος του ανθρώπου από την ανωριμότητά του, για την οποία ο ίδιος είναι υπεύθυνος. Ανωριμότητα είναι η αδυναμία να μεταχειρίζεσαι το νου σου χωρίς την καθοδήγηση ενός άλλου. Είμαστε υπεύθυνοι για αυτήν την ανωριμότητα όταν η αιτία της βρίσκεται όχι στην ανεπάρκεια του νου, αλλά στην έλλειψη αποφασιστικότητας και θάρρους να τον μεταχειριζόμαστε χωρίς την καθοδήγηση ενός άλλου”.

Σε κάθε περίπτωση ο ευρωπαϊκός διαφωτισμός αποτέλεσε την θεωρητική θρυαλλίδα της “έκρηξης” του 1821, διαμορφώνοντας το πλαίσιο ιδεών, αρχών και νόμων, πάνω στο οποίο θεσμοθετήθηκε η μετεπαναστατική τάξη πραγμάτων στην ελεύθερη Ελλάδα, συμβάλλοντας καθοριστικά στον ιδεολογικό και πολιτικό προϋποθέσμο των επαναστατημένων Ελλήνων.

Τα Συντάγματα που ακολούθησαν την Επανάσταση του 1821, (της Επιδάυρου το 1822, του Άστρους το 1823 και της Τροιζήνας το 1827) δεν επιχειρούσαν απλώς να νομιμοποιήσουν την Ελληνική επανάσταση στα μάτια της υπόλοιπης Ευρώπης, αλλά πολύ περισσότερο υιοθετούσαν το πρότυπο της Γαλλικής Επανάστασης και καθιέρωναν την αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Το κίνημα του διαφωτισμού μπορεί να “γεννήθηκε” στον άξονα Παρίσι-Λονδίνο-Άμστερνταμ, ωστόσο γρήγορα εξαπλώθηκε σε όλη την Ευρώπη.

Η γρήγορη διάδοσή του είχε ως αποτέλεσμα οι Έλληνες διανοούμενοι να ευαισθητοποιηθούν από τις νέες ιδέες, τις οποίες φρόντισαν να συνδέσουν άρρηκτα με τη μοίρα του γένους μας.

Σύμφωνα με τους ειδικούς, η έναρξη του Νεοελληνικού Διαφωτισμού τοποθετείται στις αρχές του 18ου αιώνα και βάσει μελετών, επεκτείνεται μέχρι τις παραμονές της Ελληνικής επανάστασης το 1821.

Χαρακτηρίζεται, μάλιστα, από δυο συνιστώσες, την αρχαία ελληνική και τον Χριστιανισμό, ενώ επιφανέστεροι εκπρόσωποί του θεωρούνται οι Αλέξανδρος και Νικόλαος Μαυροκορδάτος, ο Ευγένιος Βούλγαρης, ο Δημήτριος Καταρτζής, ο Δούκας Νεόφυτος, ο Ιωάννης Βηλαράς, ο Αθανάσιος Χριστόπουλος, ο Ρήγας Φερραίος και ο Αδαμάντιος Κοραής.

Για κάποιους, ο όρος νεοελληνικός διαφωτισμός δεν είναι δόκιμος καθώς, όπως υποστηρίζουν, οφείλουμε να μιλάμε για “ελληνική απογείωση”, λόγω της δυναμικής εξέλιξης που κατέγραψε ο ελληνισμός από την αρχαιότητα έως τις αρχές του 19ου αιώνα.

Είναι οι ίδιοι που υποστηρίζουν ότι -επί της ουσίας- ο διαφωτισμός γεννήθηκε στην αρχαία Ελλάδα, ταξίδεψε στην Ευρώπη και επέστρεψε στην πατρίδα μας, ως νεοελληνικός διαφωτισμός.

Αν θέλαμε να απαντήσουμε στο ερώτημα τι είναι διαφωτισμός, συμπερασματικά θα τον περιγράφαμε ως απτή απόδειξη και έκφρασή της πνευματικής δύναμης του ανθρώπου να προσαρμόζεται στο νέο κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον, που ο ίδιος δημιουργεί.

Ο διαφωτισμός, δηλαδή, είναι η δυναμική πορεία του ανθρώπου από τη δουλεία στην ελευθερία, από την άγνοια στη γνώση, η λύτρωση του ανθρώπινου πνεύματος από τις προλήψεις και η επικράτηση της πνευματικής ελευθερίας.

Ιδίως σήμερα, όπου όλοι μας αναζητούμε πνευματικά και ηθικά στηρίγματα, καθίσταται επιτακτική ανάγκη ύπαρξης ενός νέου σύγχρονου ελληνικού διαφωτισμού.

Ενός διαφωτισμού ο οποίος θα αποτινάξει από τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία τη δουλεία της διαφθοράς, των πελατειακών σχέσεων, του καιροσκοπισμού, της υποβάθμισης αρχών και αξιών, της αποστασιοποίησης από την παράδοση και την ορθόδοξη πίστη μας.

Με λίγα λόγια, χρειαζόμαστε ένα νέο ξεκίνημα.

Ένα φως αυτογνωσίας και αυτοσυνειδησίας που θα μας απαλλάξει από τα βαρίδια του παρελθόντος και θα φωτίσει τις ελπίδες μας για ένα καλύτερο αύριο.

Τότε ήταν ο Ρήγας Φερραίος και ο Αδαμάντιος Κοραΐς. Ο πρώτος προσπάθησε να γνωρίσει στους Έλληνες τη δυτική σκέψη, να τους προετοιμάσει για να πολεμήσουν υπέρ της ελευθερίας τους και για το σκοπό αυτό τύπωσε μια σειρά από χάρτες όπου έδειχναν το μέγεθος και την ακτινοβολία του Ελληνισμού, όπως επίσης και βιβλία με πατριωτικό περιεχόμενο, όπως ήταν η “Νέα Πολιτική Διοίκηση”.

Ο δεύτερος υπερασπίστηκε την εξέλιξη και την πρόοδο καθώς και τις φιλελεύθερες ιδέες. Ήταν αντίθετος στις ακρότητες και θιασώτης της “μέσης οδού”, ενώ πίστευε στη “μετακένωση”. Δηλαδή τη μετάδοση στους Έλληνες των ιδεών και της παιδείας των Δυτικοευρωπαίων, παιδείας που στηρίζονταν στην κλασική αρχαιότητα. Έτσι ξεκίνησε την έκδοση των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων.

Δίπλα τους θα προσθέσω και έναν ακόμη. Τον ιατροφιλόσοφο Γεώργιο Σακελλάριο, ο οποίος πίστευε ότι από όλες τις επιστήμες η πιο χρήσιμη για τους Έλληνες είναι η ιστορία, διότι μπορεί να αναδείξει πολιτικές ιδέες και ηθικές αξίες του παρελθόντος, που θεμελιώθηκαν στο σύστημα της λογοδοσίας και ευθύνης των δημόσιων λειτουργιών ενώπιον του λαού.

Όλοι τους ήταν ηγετικές μορφές του ελληνισμού και παθιασμένοι Έλληνες που καλλιέργησαν την ιδέα της εθνικής ταυτότητας και τη συνέδεσαν με την επιθυμία της εθνικής ελευθερίας, συμβάλλοντας τα μέγιστα στην πνευματική αφύπνιση και προκοπή του γένους.

Ο ελληνικός διαφωτισμός, λοιπόν, κληρονόμησε την εθνική ιδέα και αφού την “καλλιέργησε” σωστά, τη διέδωσε με στόχο την ίδρυση ενός οργανωμένου εθνικού κράτους που θα βασίζεται στις προωθημένες αντιλήψεις της εποχής.

Σήμερα καλούμαστε να υπερβούμε τους εαυτούς μας και να προχωρήσουμε σε τομές και ανατροπές που θα μας βοηθήσουν να πετύχουμε τον “καλλωπισμό” της δημοκρατικής μας πρόσοψης. Οφείλουμε να είμαστε αποφα-

σισμένοι να υπερβούμε τους εαυτούς μας και να προχωρήσουμε σε τομές και ανατροπές που θα μας βοηθήσουν να πετύχουμε.

Όπως είπε άλλωστε και ο αείμνηστος Εθνάρχης, Κωνσταντίνος Καραμανλής, «η Ελλάδα μπορεί να αλλάξει τη μορφή της και οι Έλληνες τη μοίρα τους».

ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ

Έχοντας διανύσει διαδρομή 40 χρόνων το Σύνταγμα του 1975, με το οποίο ο Κωνσταντίνος Καραμανλής προικοδότησε την Ελληνική Δημοκρατία προκειμένου να διαθέτει η χώρα ένα ομαλό κοινοβουλευτικό πολίτευμα, με ισορροπίες ως προς τη διάκριση των εξουσιών, αλλά και με πρόνοια για την εκπροσώπηση της κοινωνίας και την ύπαρξη πολιτικής σταθερότητας, εξασφάλισε στην πατρίδα μας στέρεα θεμέλια και μια ευνομούμενη πολιτεία.

Ας μην λησμονούμε ότι το ισχύον Σύνταγμα όχι μόνο φέρει τη “σφραγίδα” του αείμνηστου Εθνάρχη και της Νέας Δημοκρατίας, αλλά είναι εκείνο που εδραίωσε τη Δημοκρατία και τη θωράκισε με θεσμούς που αντέχουν στο χρόνο, ενώ παράλληλα είναι το μακροβιότερο και πιο επιτυχημένο δημοκρατικό Σύνταγμα στην ελληνική ιστορία.

Όλοι όμως, χωρὶς καμία εξαίρεση, ομολογούν πως τα λειτουργικά προβλήματα που προέκυψαν αυτές τις τέσσερις δεκαετίες, ήρθε η ώρα να αντιμετωπιστούν μέσω της απολύτως αναγκαίας τέταρτης αναθεώρησης του Συντάγματος της χώρας.

Δεν αναφέρομαι μονάχα σε διορθωτικές αλλαγές, αλλά σε ριζοσπαστικές τομές, οι οποίες θα προσαρμόσουν τον ελληνικό συνταγματισμό τόσο στη νέα διεθνή πραγματικότητα, όσο και στις ανάγκες του ελληνικού κράτους και της ελληνικής κοινωνίας, όπως αυτές διαμορφώθηκαν στα χρόνια της κρίσης.

Οι συνθήκες για τη δημιουργία μιας νέας αρχιτεκτονικής για την Ελλάδα είναι πλέον ώριμες. Και αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, πρώτα από όλα με τον εαυτό μας, οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι μόνο οι διαρθρωτικές αλλαγές δεν αρκούν για να βγούμε από τα βαθιά νερά της ύφεσης.

Η Ελλάδα δεν θα βγει από την κρίση αν δεν αλλάξει το Σύνταγμα, δίνοντας ακόμη μεγαλύτερη έμφαση στη λειτουργικότητα του πολιτεύματος,

στην πολιτική σταθερότητα και στη θεραπεία των αδυναμιών του πολιτικού μας συστήματος.

Κατά την ίδια λογική ο νέος πολιτειακός χάρτης της χώρας πρέπει να ανταποκρίνεται στην ανάγκη αναμόρφωσης του ρόλου και της λειτουργίας των οργάνων του Πολιτεύματος, να διαμορφώνει το πλαίσιο εμπέδωσης της διαφάνειας στη δημόσια ζωή, να ενισχύει την αρχή του κράτους δικαίου, να αποσαφηνίζει τις θεμελιώδεις ελευθερίες, να εγγυάται την ασφάλεια και ευημερία του Έλληνα πολίτη, μα πάνω από όλα να αναδεικνύει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας, αποδίδοντας τη δέουσα προσοχή σε όλους τους παραγωγικούς μας τομείς.

Η πολιτεία που θεμελιώσαμε το 1975 έκλεισε τον ιστορικό κύκλο του διχασμού. Ωστόσο με το πέρασμα των χρόνων το δυναμικό της χώρας εγκλωβίστηκε στα τείχη ενός συντεχνιακού προστατευτισμού που υπήρξε προϊόν ενός άκρατου κρατισμού.

Τη στιγμή που οι ανεπτυγμένες χώρες απελευθέρωναν τις οικονομίες τους, εμείς την περιορίζαμε με γραφειοκρατικές αγκυλώσεις που μας οδήγησαν στην παραγωγική κρίση και την οικονομική ασφυξία.

Δεν μπορεί για παράδειγμα να παραμένουν στο απυρόβλητο δημοσιο-υπαλληλικές κάστες.

Δεν μπορεί η Ελλάδα να παραμένει η μόνη χώρα στην Ευρώπη που απαγορεύει συνταγματικά τα ιδιωτικά πανεπιστήμια, ανοίγοντας εν γνώση της την πόρτα στη φοιτητική μετανάστευση.

Δεν νοείται να παραμένει “θολός” ο ρόλος του Προέδρου της Δημοκρατίας ή να μην διασφαλίζεται με ισχυρότερες εγγυήσεις η εξάντληση της Κοινοβουλευτικής περιόδου.

Όπως είμαι σίγουρος, ότι κανένας συνάδελφος Βουλευτής δεν είναι αντίθετος στην κατάργηση της αναχρονιστικής Βουλευτικής ασυλίας, ώστε να περιορισθεί αποκλειστικά στα όρια των κοινοβουλευτικών μας καθηκόντων ή του νόμου περί ευθύνης Υπουργών.

Κανένας συνάδελφος, επίσης, δεν αμφισβητεί την ανάγκη θέσπισης χρονικών ορίων ως προς τη θητεία του Πρωθυπουργού και των φορέων της Τοπικής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, καθιέρωσης σταθερού εκλογικού συστή-

ματος, τροποποίησης της συνταγματικής πρόβλεψης για το “πόθεν έσχες” των πολιτικών προσώπων ή καθιέρωσης Συνταγματικού Δικαστηρίου.

Όλα τα παραπάνω συμπεριλήφθηκαν στην πρόταση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Νέας Δημοκρατίας που κατατέθηκε στα τέλη του 2014, για τη θέσπιση διατάξεων οι οποίες έπρεπε να ισχύουν εδώ και δεκαετίες.

Εκείνη η πρόταση, αποτέλεσε μια μεγάλη ευκαιρία να εκφράσουμε με περισσότερη σαφήνεια πώς και με ποιούς κανόνες θέλουμε να κυβερνάται η Ελλάδα. Από την πρώτη στιγμή καταστήσαμε σαφές πως η αναθεώρηση του Συντάγματος ήταν και παραμένει το αναγκαίο συμπλήρωμα για την ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων που έχει ανάγκη ο τόπος σε πολλούς τομείς της οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής ζωής.

Το σημαντικότερο, όμως, όλων ήταν ότι αντιμετωπίζαμε αποφασιστικά ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που ανέδειξε η κρίση, **την κατάρρευση της αξιοπιστίας των θεσμών και όσων τους υπηρετούν.**

Ο πρώτος που επεσήμανε και ανέλυσε το σύμπτωμα της αναξιοπιστίας της πολιτικής, από τα τέλη μάλιστα της δεκαετίας του '80, είναι ο Δημήτρης Τσάτσος. Σε μια από τις καίριες συνταγματικο-πολιτικές του παρεμβάσεις στα δημόσια πράγματα (μελέτη του στο περιοδικό “Αντί” 346/1987 που αναπαράχθηκε στον τόμο, Ελληνική Πολιτεία, 1974-1997, εκδόσεις Καστανιώτη 1998) ο “πρύτανης” των Συνταγματολόγων τόνισε ότι το αίτημα της νομιμοποίησης κάθε εξουσίας και κατ' εξοχήν της δημοκρατικής απαιτεί την ύπαρξη πολιτικής και κοινωνικής συναίνεσης απέναντι σε αυτούς που ασκούν πολιτική εξουσία. Η αξιόπιστη λειτουργία του θεσμού άρα, αποτελεί συστατικό στοιχείο της νομιμοποίησης του και εξαρτάται από την συμπεριφορά του φορέα του και τη συναίνεση που αυτή συναντά.

Κάπως έτσι πετύχαμε το εξής παράδοξο. Ενώ ποτέ άλλοτε στη συνταγματική μας ιστορία οι συνταγματικοί μας θεσμοί, κοινοβουλευτική δημοκρατία, κράτος δικαίου και δικαιώματα, δεν ήταν τόσο καλά, τυπικά κατοχυρωμένοι, εντούτοις ποτέ ξανά δεν ήταν ταυτόχρονα τόσο απαξιωμένοι, καταρρακωμένοι ή αναξιόπιστοι, όπως ανέλυσε σχετικά ο Νίκος Αλιβιζάτος στο βιβλίο του “Το Σύνταγμα και οι εχθροί του στη Νεοελληνική ιστορία, 1800-2010” (Πόλις, 2011, ιδίως σελ. 498,659).

Σήμερα οι παράγοντες που θρέφουν το ασταθές πολιτικό περιβάλλον είναι δυο. Ο πρώτος είναι η οικονομική κρίση. Σύμφωνα με έρευνα του Ινστιτούτου Γερμανικής Οικονομίας (Ιούλιος του 2015) οι πολίτες των χωρών που επλήγησαν από την οικονομική κρίση δεν εμπιστεύονται τους κρατικούς θεσμούς, ενώ σε μεγάλο μέρος της Ευρώπης μειώνεται σημαντικά η πίστη στο πολιτικό και οικονομικό σύστημα. Στη συγκεκριμένη έρευνα η **Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση σε ό,τι αφορά την πίστη στο πολιτικό σύστημα (3,1%) αλλά και στο οικονομικό (21,9%)**. Αντίθετα στις πρώτες θέσεις εμπιστοσύνης στο πολιτικό σύστημα βρίσκονται η Δανία (92,2%), η Φιλανδία (90,8%) και η Σουηδία (90,7%) και στο οικονομικό η Σουηδία (91,6%), η Βρετανία (83,8%) και η Δανία (81,7%).

Ο δεύτερος είναι το συνεχώς διογκούμενο αντιπολιτικό ρεύμα, εξαιτίας και του κατακερματισμού της πολιτικής και ιδεολογικής “γεωγραφίας”, με μεγάλη μερίδα της κοινωνίας να αντιμετωπίζει την πολιτική τουλάχιστον με καχυποψία, για να μην γράψω με αποστροφή. Δυστυχώς πρόκειται για ένα ισχυρό κοινωνικό “ρεύμα” το οποίο από τη μια πλευρά διοχετεύεται προς τον λαϊκισμό και από την άλλη προσχωρεί από αντίδραση σε αυτό που περιγράφει ο Αντώνης Μανιτάκης ως “συνειδητοποιημένες αντισυστημικές πολιτικές δυνάμεις”, που διακρίνονται για τη φασιστική τους ιδεολογία.

Μόνο που τα πρόσφατα παραδείγματα μας έχουν διδάξει πως όταν σε μια κοινωνία κυριαρχεί η απαξία απέναντι στους θεσμούς και στα δημόσια πρόσωπα, τότε αυτή καθίσταται έρμαιο ελπιδοκάπηλων, οι οποίοι πλειοδοτούν πάνω στην απογοήτευση και την οργή του κόσμου. Το μαρτυρά άλλωστε το αποτέλεσμα των εθνικών εκλογών της 25ης Ιανουαρίου 2015, όπου η δίψα για εξουσία “πάντρεψε” την Αριστερά με την άκρα δεξιά.

Στο σημείο αυτό όμως οφείλουμε να κάνουμε και την αυτοκριτική μας ως λαός, καταγράφοντας ορισμένες... δυσάρεστες αλήθειες και σπάζοντας τα δεσμά της αδράνειας.

Στην Ελλάδα, μέχρι πρότινος, εισάγαμε πολλά και δανειζόμασταν ακόμη περισσότερα. Ωθούσαμε τις δημιουργικές νέες γενιές να αποκτήσουν τίτλους σπουδών μόνο και μόνο για να εξασφαλίσουν όσο το δυνατόν περισσότερα μόρια και να γίνουν δημόσιοι υπάλληλοι. Απαξιώσαμε τον ιδιωτικό τομέα και

ούτε λίγο, ούτε πολύ, καταστήσαμε την ιδιωτική πρωτοβουλία συνώνυμο της... αμαρτίας! Μας κυρίευσαν οι δυνάμεις της αδράνειας και της απάθειας και επιτρέψαμε να ριζώσουν στη συνειδήσή μας νοοτροπίες και συμπεριφορές οι οποίες, εκ του αποτελέσματος, αποδείχθηκαν ιδιαίτερα επιβλαβείς για την... υγεία της ελληνικής οικονομίας.

Για τριάντα χρόνια το άκοπο και το βολικό αποτέλεσαν δεύτερη φύση μας. Επιλέγαμε συνειδητά τις εύκολες λύσεις και αναδειξαμε σε κυρίαρχο πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας πόσες θέσεις θα... προκηρύξει το ΑΣΕΠ και όχι πως θα γίνουμε περισσότερο ανταγωνιστικοί και εξωστρεφείς. Κύριο μέλημα ήταν πως θα αποτινάξουμε από πάνω μας ευθύνες και αρμοδιότητες και όχι το πως θα επανεκκινήσουμε την οικονομία μας ή θα γίνουμε πιο παραγωγικοί.

Και έπρεπε να αντικρίσουμε κατάματα τις τραγικές συνέπειες της κρίσης για να ξυπνήσουμε από το “βαθύ” λήθαργο και να συνειδητοποιήσουμε ότι τελικά δεν είναι στραβός ο γιαλός, αλλά στραβά αρμενίζαμε ως χώρα.

Χρησιμοποιώ εσκεμμένα παρελθοντικό χρόνο, γιατί θέλω να πιστεύω ότι οι Έλληνες το πήραμε το μάθημά μας. Παραδομένοι στις σειρήνες της χειραγώγησης δεν ερμηνεύσαμε σωστά τα σημάδια των καιρών, με αποτέλεσμα η βίαιη αφύπνιση από την επίπλαστη ευημερία του χθες να αντανακλάται στην κοινωνία του σήμερα.

Εν μέσω υψηλών ποσοστών ανεργίας, ξαφνικά όλοι συνειδητοποιήσαμε την ανάγκη υιοθέτησης ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης που θα στηρίζεται στην ανταγωνιστικότητα, στην εξωστρέφεια, θα δημιουργεί θέσεις εργασίας και δεν θα βασίζεται στον υπερδανεισμό.

Κάπως έτσι ο ωχαδερφισμός πρέπει να παραμερίσει για να ξεπροβάλλει η ανάκαμψη και η επιχειρηματικότητα να πάψει να μοιάζει επικίνδυνη αποστολή.

Φυσικά οι παθογένειες του παρελθόντος δεν αποτινάσσονται από πάνω μας, ούτε γιατρεύονται από τη μια στιγμή στην άλλη. Χρειάζεται πολύ δουλειά, υπομονή και επιμονή.

Αν θέλουμε να δούμε τη χώρα μας να στέκεται και πάλι όρθια, χωρίς δανεικά και δεσμευτικές συμφωνίες, απαιτείται εκτός όλων των παραπάνω και αποκατάσταση του κύρους και της αξιοπιστίας του πολιτικού μας συστήματος.

Και για να συμβεί αυτό, χρειάζεται να εξασφαλιστούν δυο προϋποθέσεις. Η αυτονομία της πολιτικής και η διαφάνεια σε όλο το εύρος των δημόσιων λειτουργικών. Η πρώτη αποτελεί ζωτική ανάγκη για τη δημοκρατία μας και η δεύτερη διασφαλίζει δημόσια διοίκηση με αξιοκρατία και διαφάνεια.

Πρέπει ως μέλη του Κοινοβουλίου να αποδείξουμε στην πράξη ότι είμαστε αποφασισμένοι να περιφρουρήσουμε το κύρος και την αξιοπιστία των θεσμών και να ανταποκριθούμε στις απαιτήσεις της Ελληνικής κοινωνίας για πάταξη της διαφθοράς και διαφάνειας σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής.

Πρέπει να αναλάβουμε οι ίδιοι να ρυθμίσουμε τα του οίκου μας αναλαμβάνοντας άμεση νομοθετική πρωτοβουλία που θα διασφαλίζει:

1. Τη διαφάνεια στα οικονομικά των πολιτικών κομμάτων και των συνδυσμών σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο.
2. Τη διαφάνεια στις προεκλογικές, αλλά και στις εν γένει λειτουργικές δαπάνες των υποψήφιων βουλευτών, δημάρχων και περιφερειάρχων.
3. Τη διαφάνεια στα οικονομικά των Βουλευτών, των μελών της Κυβέρνησης, των δημάρχων και των περιφερειάρχων, με ουσιαστική κατοχύρωση του “πόθεν έσχες” και πρόβλεψη αυστηρών κυρώσεων.

Αποτελεί, ωστόσο, κοινή παραδοχή ότι η υιοθέτηση ακόμη και του πιο σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου δεν είναι αποτελεσματική, όταν δεν υπάρχει πολιτική βούληση εφαρμογής του. Και προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να δοθεί καθημερινός, συνεχής και διαρκής αγώνας για την εδραίωση της διαφάνειας, ιδίως μέσα από τη θωράκιση των αντίστοιχων θεσμών και την ενίσχυση των ελεγκτικών μηχανισμών.

Ως εκ τούτου η νέα πολιτική εποχή που ανατέλλει δεν μπορεί να κτιστεί σε νέες δημοκρατικές βάσεις, αν προηγουμένως δεν οικοδομηθεί μια νέα σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ της πολιτικής εξουσίας και του λαού. **Η ανάκτηση της αξιοπιστίας της πολιτικής συνολικά είναι, κατά τη γνώμη μου, το μυστικό για την αναγέννηση της αντιπροσωπευτικής μας δημοκρατίας.**

Ανεξάρτητα της αρνητικής ή θετικής στάσης που κρατά κανείς απέναντι στα κόμματα, ο τόπος χρειάζεται ήπιο αλλά ρεαλιστικό λόγο, ο οποίος να απευθύνεται στην κοινή λογική, μακριά από εξωραϊσμούς και φρούδες ελπίδες.

Αρκετά πληρώσαμε την στρουθοκαμηλική στάση της συγκυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ που σχηματίστηκε μετά τις εκλογές του Ιανουαρίου και η οποία καθοδηγείται από έναν αφελή αριστερό βολонταρισμό και διέπεται από έναν αθεράπευτο σοσιαλιστικό ιδεαλισμό.

Αρκετά καταστήσαμε τη βουλευτική ιδιότητα παρεξηγήσιμη, την ενασχόληση με τα κοινά ως τρόπο και μέσο εύκολου πλουτισμού και επιτρέψαμε στο life style να εκμαυλίζει τη Δημοκρατία.

Συνομιλώνοντας καθημερινά με ανθρώπους σε σπίτια, στο δρόμο, στις γειτονιές, εισπράττω το πραγματικό μέγεθος της απογοήτευσης του κόσμου για το πολιτικό σύστημα και τις πρακτικές που συντηρούνται. Διαπιστώνω την οργή για τα όνειρα που διαλύθηκαν, για τις υποσχέσεις που δεν τηρήθηκαν, για την ελπίδα που χάθηκε.

Και εδώ καλούμαστε να απαντήσουμε στο ερώτημα ποιός είναι “καλός” πολιτικός και πως τον ορίζουμε;

Κατά τη γνώμη μου καλός πολιτικός είναι εκείνος που θέλει να παράγει έργο και διακρίνεται από ορισμένες βασικές ικανότητες. Πρώτον να ξέρει ποιό είναι το πρόβλημα που καλείται να λύσει, δεύτερον να γνωρίζει τι πρέπει να γίνει προς αυτήν την κατεύθυνση και τρίτον με ποιόν τρόπο θα το δρομολογήσει.

Σαν τον Λίντον Τζόνσον για παράδειγμα. Μια αμφιλεγόμενη πολιτικά προσωπικότητα που ορκίστηκε 36ος Πρόεδρος των Η.Π.Α. αμέσως μετά τη δολοφονία του Τζον Κένεντι στο Ντάλας, ο οποίος έμεινε στην ιστορία ως ένας από τους καλύτερους Προέδρους της Αμερικής, επειδή στη θητεία του προχώρησε σε καθοριστικές μεταρρυθμίσεις όπως π.χ. το νομοσχέδιο για τα πολιτικά και εκλογικά δικαιώματα των μειονοτήτων, το νέο μεταναστευτικό νομοσχέδιο και μια σειρά μέτρων που βελτίωσαν τις οικονομικές προοπτικές εκατομμυρίων πολιτών.

Τώρα θα μου πείτε, γιατί φέρνω ως παράδειγμα τον Λίντον Τζόνσον; Μα για να καταδείξω ότι σήμερα η Ελλάδα έχει ανάγκη αποτελεσματικούς πραγματιστές και όχι “παρέες”, “διανοούμενους” ή “τεχνοκράτες”. Ανθρώπους, δηλαδή, που θα συμβάλλουν ενεργά στην αναγέννηση του πολιτικού μας συστήματος και οι οποίοι είναι έτοιμοι να δώσουν μάχες για την ενίσχυση της δημοκρατίας, της οικονομίας, της παραγωγής και των θεσμών και όχι τον περιορισμό τους.

Συχνά, ως αιτιολογία για την αποφυγή αυτής της αναγέννησης προβάλλονται πολιτικές διαφωνίες και η συλλογική ευθύνη όλης της κοινωνίας για την εξέλιξη των πραγμάτων. Αναμφίβολα οι πολίτες, τα κόμματα, το πολιτικό προσωπικό και οι θεσμοί δεν μπορούν να μπουκώσουν σε αυτήν τη διαδικασία αποκαθαρμένοι από το παρελθόν τους. Κουβαλούν στις πλάτες τους τις νοσοτροπίες που καλλιέργησαν ή ανέχτηκαν. Αυτό όμως δεν αναιρεί την διαπίστωση ότι αποτελεί ύψιστο καθήκον να κινηθούμε ταχύτατα προς μια γενναία μεταρρύθμιση του πολιτικού μας συστήματος. Μια μεταρρύθμιση που είναι απαραίτητος όρος για την επιβίωσή του.

Και ας μην ξεχνάμε αυτό που είπε ο Γεώργιος Παπανδρέου. 'Οτι δηλαδή: "Το κόμμα αποτελεί απαραίτητον συστατικόν της λειτουργίας των ελεύθερων πολιτευμάτων. Τα ελεύθερα πολιτεύματα δεν ημπορούν να λειτουργήσουν χωρίς την ύπαρξη κομμάτων. Μόνον εις τας τυραννίας δεν υπάρχουν κόμματα, διότι υπάρχουν εις αυτά όχι ελεύθεροι άνθρωποι αλλά δούλοι. Εις τα ελεύθερα πολιτεύματα οι ελεύθεροι άνθρωποι έχουν πολιτικές γνώμας και οι ομόφρωνες συναντώνται [...] Αποτελεί επομένως το κόμμα όχι θεσμόν αθέμιτον, αλλά λειτουργίαν απαραίτητον των ελευθέρων πολιτευμάτων".

Γιατί, λοιπόν, πρέπει να αναθεωρήσουμε το Σύνταγμα;

Γιατί με αυτόν τον τρόπο θα δώσουμε πειστικές απαντήσεις στο θεμελιώδες αίτημα της κοινωνίας για περισσότερη υπευθυνότητα και λογοδοσία από το πολιτικό σύστημα. Γιατί μόνο έτσι θα πείσουμε τους πολίτες ότι κάτι αλλάζει. Γιατί μόνο έτσι θα επιτελέσουμε το ρόλο μας ως εκπρόσωποι ενός λαού που δοκιμάζεται. Γιατί δεν πρέπει να χάσουμε την (τελευταία ίσως) ευκαιρία που μας δίδεται. Και αυτή η διαδικασία πρέπει να γίνει με συνδιαβούλευση μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων και της κοινωνίας, η οποία αποτελεί το θεμέλιο μιας δημοκρατικής διακυβέρνησης και προαπαιτούμενο κάθε συλλογικής προσπάθειας.

Είμαι πεπεισμένος πως μόνο μέσα από τη σύνθεση απόψεων και ιδεών, μακριά και πέρα από ιδεολογήματα και δογματισμούς, μπορούμε να δημιουργήσουμε τις απαραίτητες προϋποθέσεις που θα διαμορφώσουν μια νέα προοπτική για τον τόπο. Όλοι έχουμε ευθύνη για τις αδυναμίες και τις παθογένειες του συστήματος. Ένα είναι όμως το σίγουρο. Ότι όλοι έχουμε ευθύνη να επιτρέψουμε να γίνουν τολμηρά βήματα προς τα εμπρός και να μην εμποδίσουμε

πρωτοβουλίες που θα ανατρέψουν κατεστημένα δεκαετιών. Μονάχα με αυτοκριτική διάθεση και ρήξη με το παρελθόν θα κλείσουμε τον ιστορικό κύκλο της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας και θα ανοίξουμε εκείνον της Δ'.

Μονάχα έτσι θα υπογράψουμε ένα νέο συμβόλαιο για το μέλλον με όλους τους Έλληνες, χαράσσοντας μια ελπιδοφόρα πορεία στην οποία πρέπει να βαδίσουμε όλοι μαζί στη βάση μιας πραγματιστικής σύνθεσης ιδεών και απόψεων που θα ανταποκρίνονται τόσο στις ανάγκες του σήμερα, όσο και στις μεγάλες εθνικές προκλήσεις. Αν θέλουμε να μιλούμε για επιστροφή της αξιοπιστίας στην πολιτική και να αποδυναμώσουμε την αντίληψη των πολιτών ότι... όλα γίνονται για την καρέκλα, πρέπει να αλλάξουμε. Το έλεγε εξάλλου και ο Αϊνστάιν: “Δεν μπορείς να κάνεις το ίδιο πράγμα ξανά και ξανά και να περιμένεις διαφορετικά αποτελέσματα”.

Χρειάζεται, λοιπόν, να αλλάξουμε νοοτροπία, να αλλάξουμε κουλτούρα, να προστατεύσουμε τη Δημοκρατία από τους νεόκοπους εχθρούς της, αλλάζοντας ορισμένες διατάξεις του αρχικού Συντάγματος, οι οποίες έχουν εμφανίσει σημεία θεσμικής και πολιτικής κόπωσης.

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ Ν.Δ. ΤΟ 2014

Έχω γράψει πολλές φορές σε επίπεδο αρθρογραφίας και έχω τονίσει ακόμη περισσότερες στις δημόσιες τοποθετήσεις μου, ότι η Δημοκρατία δεν είναι “η παθολογική πίστη στη συλλογική σοφία της ατομικής άγνοιας”, όπως έγραψε κάποτε ο Αμερικανός αρθρογράφος H.L. Mencken, ούτε μια υπερτιμημένη αξία κενή περιεχομένου, η οποία εξυπηρετεί πρόσωπα και καταστάσεις ως “βολική δικαιολογία”, αλλά ο βαθμός συμμετοχής όλων μας στα κοινωνικά δρώμενα, με καθαρή συνείδηση και πλήρη γνώση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

Για αυτό και η ροή της εξουσίας σε μια δημοκρατική κοινωνία, πηγάζει πάντα από τη βάση (λαός) και από εκεί διαχέεται στην κορυφή (εκτελεστική εξουσία).

Όταν το ξημέρωμα της 24ης Ιουλίου 1974 ο αείμνηστος Εθνάρχης Κωνσταντίνος Καραμανλής ανέλαβε την ιστορική ευθύνη να αποκαταστήσει τη συνταγματική νομιμότητα στην πατρίδα μας και να επαναφέρει την κοινωνική ευνομία, σπάζοντας τον επταετή... γύψο της δικτατορίας των Συνταγματαρχών, κατάφερε όχι μόνο να βάλει τέλος στους αλλεπάλληλους διχασμούς που ταλάνιζαν το Έθνος μας, αλλά να θεμελιώσει το αρτιότερο δημοκρατικό πολίτευμα μεταξύ των χωρών της Ευρώπης.

Με τη διορατικότητά και την πολιτική του σωφροσύνη κατάφερε να δώσει πειστικές απαντήσεις στις μεγάλες πολιτικές και εθνικές προκλήσεις της εποχής και εγκαθίδρυσε την Γ' Ελληνική Δημοκρατία, η οποία υπερηφανεύεται ότι είναι η μεγαλύτερη σε διάρκεια περίοδος αδιατάρακτης σταθερότητας που γνώρισε ποτέ ο τόπος.

Σε αυτήν τη 40ετή διαδρομή της Μεταπολίτευσης, η Δημοκρατία στην πατρίδα μας απέκτησε βαθιές ρίζες, οι οποίες θρέφονται καθημερινά από τις διδαχές του πρόσφατου παρελθόντος, τα οράματα και τις ελπίδες ενός ολόκληρου λαού για ένα καλύτερο μέλλον.

Τα ίδια οράματα και οι ίδιες ελπίδες κυριαρχούν και σήμερα την ώρα που η κοινωνία μας καλείται να επιχειρήσει μια νέα φυγή προς τα εμπρός, η οποία θα την οδηγήσει στην Δ' Ελληνική Δημοκρατία και στην αποδέσμευση από εκείνα που την πλήγωσαν τα προηγούμενα χρόνια.

Σε αυτήν την προσπάθεια εθνικής ανάτασης η Νέα Δημοκρατία, αναλογιζόμενη το βάρος της ευθύνης που φέρει ως το μοναδικό κόμμα εξουσίας που κατάφερε να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων στα χρόνια της Μεταπολίτευσης, επωμίστηκε και πάλι τη βαριά ευθύνη να κινήσει τις κατάλληλες διεργασίες για την ποιοτική αναβάθμιση της Δημοκρατίας μας.

Άνοιξε πρώτη το σχετικό διάλογο και κατέθεσε συγκεκριμένη υπεύθυνη πολιτική πρόταση για τη Συνταγματική Αναθεώρηση, τολμώντας ριζοσπαστικές τομές και θέτοντας τα θεμέλια μιας καινούργιας εποχής.

Η διαφάνεια στην πολιτική ζωή του τόπου, η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του ελληνικού λαού στους θεσμούς και το πολιτικό προσωπικό, η εξισορρόπηση και σταθερότητα του πολιτικού συστήματος και η αποτελεσματική προστασία των κοινωνικών αγαθών και των ατομικών δικαιωμάτων θα πρέπει να αποτελέσουν τους πυλώνες του δημοκρατικού μας πολιτεύματος, θωρακίζοντας τη σχέση πολίτη-κράτους.

Προς την κατεύθυνση αυτή το 2014 η Ν.Δ. κατέθεσε στο δημόσιο διάλογο 31 συγκεκριμένες προτάσεις όπως είναι για παράδειγμα:

- η καθιέρωση σταθερού εκλογικού συστήματος με την πρόβλεψη ότι η αλλαγή του απαιτεί πλειοψηφία των 3/5 της Βουλής,
- η ισχυροποίηση των εγγυήσεων για εξάντληση της διάρκειας της κοινοβουλευτικής περιόδου,
- η ενίσχυση του ρόλου των Βουλευτών σε νομοθετικό και ελεγκτικό επίπεδο,
- η αναθεώρηση του άρθρου 90 του Συντάγματος προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης και του περιορισμού της διακριτικής ευχέρειας της Εκτελεστικής Εξουσίας ως προς την επιλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης
- η εκλογή και ενίσχυση του ρυθμιστικού ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας και
- η θέσπιση χρονικών ορίων ως προς τη θητεία του Πρωθυπουργού.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν, κατά τη γνώμη μου, αναγκαίες προϋποθέσεις όχι μόνο για την αναγέννηση του πολιτικού μας συστήματος και την καθιέρωση μιας Δημοκρατίας που θα είναι άμεση, αντιπροσωπευτική και συμμετοχική, αλλά για την απελευθέρωση των δημιουργικών δυνάμεων της χώρας.

Στο κάτω-κάτω, κάθε Έλληνας και κάθε Ελληνίδα οφείλει να συνειδητοποιήσει ότι η Δημοκρατία δεν μεταβάλλεται, ούτε εκχυδαΐζεται στο όνομα της κρίσης. Ότι η Δημοκρατία «γεννήθηκε» για να υπηρετεί το λαό και όχι να υπηρετείτε από εκείνον.

Όπως φυσικά ότι Δημοκρατία σημαίνει ελευθερία, ισότητα, δικαιώματα και όχι παρανομία, αναίδεια και αναρχία. Ότι Δημοκρατία συνεπάγεται συμμετοχή στα κοινά, πίστη στους θεσμούς και όχι λαϊκισμός, κρατισμός και αναξιοκρατία.

Αυτά είναι τα τρία χαρακτηριστικά που ευθύνονται σε σημαντικό βαθμό για τα σημερινά δεινά και έχουν ταυτιστεί με την παλιά Ελλάδα που θέλουμε να αφήσουμε πίσω, αφού δεν έχουν καμία θέση στην Ελλάδα της ανάπτυξης, της εξωστρέφειας και της παραγωγής.

Και θα τα είχαμε αφήσει αν η διαδικασία που είχαμε ξεκινήσει δεν τορπιλιζόταν από τον ΣΥΡΙΖΑ, τους ΑΝ.ΕΛ. και τη “Χρυσή Αυγή” με το πρόσχημα των πρόωρων εκλογών λόγω αδυναμίας εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας.

Εκείνη η πρόταση συνιστούσε την αφετηρία της τέταρτης αναθεώρησης του Συντάγματος. Και θα ολοκληρωνόταν με χρονικό ορίζοντα την όλη διάρκεια εκείνης της Κοινοβουλευτικής περιόδου, κατά πλήρη σεβασμό των διατάξεων του άρθρου 110 του Συντάγματος, όπως άλλωστε συνέβη και με τις τρεις προηγούμενες αναθεωρήσεις. Εκείνο, όμως, που τη διαφοροποιούσε, κατά κύριο λόγο από τις προηγούμενες, ήταν το γεγονός ότι συντελείτο κατά τη διάρκεια μιας βαθιάς κοινωνικής και οικονομικής κρίσης που έπληξε τη χώρα μετά το 2009 και η οποία είχε, δυστυχώς, αρνητική επιρροή και στους θεσμούς που οργάνωσε το Σύνταγμα.

Βλέπετε, η Νέα Δημοκρατία, ως παράταξη ευθύνης, ουδέποτε συμβιβάστηκε με την ιδέα της απλής διαχείρισης.

Το 1975 αλλάξαμε την Ελλάδα και το ίδιο επιχειρήσαμε και στα τέλη του 2014, έχοντας απέναντί μας τις πολιτικές δυνάμεις της αδράνειας και όσους

επένδυσαν στον λαϊκισμό, στο φόβο, στο διχασμό. Όλους εκείνους που ακόμη και σήμερα δίνουν μάχη προκειμένου να μας κρατήσουν στο χθες και δέσμιους όλων εκείνων που μας οδήγησαν στην κρίση.

Η δική μας παράταξη επιχείρησε να τα παραμερίσει όλα αυτά, δίνοντας έμφαση στην αναπτυξιακή αναγέννηση της οικονομίας και τη συνταγματική αναθεώρηση.

Για αυτό μιλήσαμε για μια Ελλάδα που θα παράγει πλούτο και όχι ελλείμματα. Για μια σύγχρονη πολιτεία που θα συμβαδίζει με τους ρυθμούς της εποχής.

Στο πλαίσιο αυτό οι βασικοί άξονες της πρότασής μας περί συνταγματικής αναθεώρησης, σύμφωνα με την σειρά των αναθεωρητέων διατάξεων καθώς και σύμφωνα με τη θέση ότι οι διατάξεις του άρθρου 110 είναι, στο σύνολό τους, μη αναθεωρητέες ήταν εξής:

- A.** Θεσμοθέτηση πρόσθετων εγγυήσεων για την προστασία της εθνικής μας ταυτότητας και της ελληνικής γλώσσας.
- B.** Περαιτέρω θωράκιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, και ιδίως εκείνων που αφορούν:
 1. Τον τρόπο λειτουργίας των ηλεκτρονικών ΜΜΕ.
 2. Την παιδεία, ώστε η Χώρα μας ν' αποτελέσει κέντρο εκπαίδευσης και πολιτισμού για την ευρύτερη περιοχή.
 3. Την ιδιοκτησία, προεχόντως δε την ακίνητη.
 4. Το περιβάλλον, ώστε να τονωθούν η βιώσιμη ανάπτυξη και η ποιότητα ζωής.
- Γ.** Δημοκρατική οργάνωση και λειτουργία των Πολιτικών Κομμάτων κι εφοδιασμός τους με τ' απαραίτητα εχέγγυα –αλλά κι επιφόρτισή τους με τις ανάλογες υποχρεώσεις– ώστε να συμβάλλουν πραγματικά στην υπεράσπιση του Δημοκρατικού Πολιτεύματος. Με παράλληλη ενίσχυση της διαφάνειας των οικονομικών τους και των οικονομικών των προσώπων που μετέχουν στον δημόσιο βίο, μελών τους ή μη.
- Δ.** Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής των θεσμών άμεσης δημοκρατίας, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον θεσμό του δημοψηφίσματος.

- Ε.** Εξορθολογισμός του τρόπου λειτουργίας της Εκτελεστικής Εξουσίας και ενίσχυση των αντίστοιχων θεσμικών αντίβαρων, κυρίως μεσ' από:
1. Την αποκατάσταση του ρυθμιστικού ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του, με παράλληλη αλλαγή του καθεστώτος εκλογής του ώστε να διαθέτει την αναγκαία προς τούτο δημοκρατική νομιμοποίηση.
 2. Την κατάλληλη κανονιστική ρύθμιση της οργάνωσης και λειτουργίας της Κυβέρνησης και της οριοθέτησης των σχέσεών της με τη Νομοθετική Εξουσία και τους Βουλευτές. Καθώς και μεσ' από τον περιορισμό της διάρκειας των θητειών των κορυφαίων οργάνων της.
 3. Την αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου των Ανεξάρτητων Αρχών προς την κατεύθυνση της διευκόλυνσης εκπλήρωσης της αποστολής τους.
- ΣΤ.** Ενίσχυση της Νομοθετικής Εξουσίας κατά την άσκηση του νομοθετικού της έργου και του κοινοβουλευτικού ελέγχου, κυρίως μεσ' από:
1. Την περαιτέρω εμπέδωση της σταθερότητας του εκλογικού συστήματος και την θέσπιση ρυθμίσεων που διευκολύνουν την εξάντληση της συνταγματικώς προβλεπόμενης κοινοβουλευτικής περιόδου.
 2. Την λελογισμένη μείωση του αριθμού των Βουλευτών και την εκλογίκευση του ειδικού προστατευτικού καθεστώτος που τους διέπει, στα όρια όπου τούτο είναι απολύτως απαραίτητο για την επιτέλεση των συνταγματικώς προσδιορισμένων καθηκόντων τους.
 3. Την υιοθέτηση ρυθμίσεων που καθιστούν ουσιαστική τόσο την άσκηση του νομοθετικού και του κοινοβουλευτικού έργου των Βουλευτών όσο και την απρόσκοπτη επικοινωνία της Βουλής με την κοινωνία των πολιτών.
- Ζ.** Περαιτέρω παγίωση της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης, κυρίως μέσ' από:
1. Την εκ βάθρων αλλαγή του καθεστώτος της ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών.
 2. Την απεξάρτηση του τρόπου εκλογής της Ηγεσίας της από την επιρροή της Εκτελεστικής Εξουσίας.
 3. Την θεσμοθέτηση Συνταγματικού Δικαστηρίου με αμιγώς δικαστική σύνθεση.

4. Την σαφή οριοθέτηση της δικαιοδοσίας και των αρμοδιοτήτων μεταξύ Συμβουλίου της Επικρατείας και Ελεγκτικού Συνεδρίου.
- Η.** Αναμόρφωση των διατάξεων του Συντάγματος που αφορούν την οικονομία, την ιδιωτική επενδυτική δραστηριότητα και τον κρατικό παρεμβατισμό, ώστε:
1. Να κινητροδοτηθούν οι μεγάλες και κρίσιμες για την εθνική οικονομία επενδύσεις, μέσω της θεσμοθέτησης σταθερού συστήματος –με ορίζοντα δεκαετίας– φορολόγησής τους.
 2. Να ενισχυθεί, πάντοτε μέσα στα όρια της συνταγματικής νομιμότητας, η ιδιωτική πρωτοβουλία και ν' αποκτήσει η κρατική παρέμβαση πραγματική αναπτυξιακή νοοτροπία.
 3. Να επιλύονται, το ταχύτερο δυνατόν, οι σχετικές διαφορές από την Δικαιοσύνη προς διευκόλυνση των εκάστοτε νομίμως εκδηλούμενων επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Στον πυρήνα της πρότασής μας περιλαμβάνονταν διατάξεις που είχαν ως στόχο τη διασφάλιση της κυβερνητικής τετραετίας και την αποσύνδεση της εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας από τη διάλυση της Βουλής και την προκήρυξη πρόωρων εκλογών, τη λογοδοσία του πολιτικού προσωπικού, ανοίγαμε ζήτημα μείωσης του αριθμού των Βουλευτών και σε γενικές γραμμές επιχειρούσαμε να απελευθερώσουμε τις δημιουργικές δυνάμεις της χώρας.

Ειδικότερα:

1. Εκλογή και ενίσχυση του ρυθμιστικού ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας.
2. Θέσπιση χρονικών ορίων ως προς τη θητεία του Πρωθυπουργού.
3. Θέσπιση χρονικών ορίων ως προς τις θητείες των Περιφερειάρχων, των Δημάρχων, αλλά ακόμη και των κορυφαίων Συνδικαλιστών.
4. Ασυμβίβαστο του αξιώματος του Υπουργού με εκείνο του Βουλευτή.
5. Επανεξέταση του αριθμού των Βουλευτών και των Βουλευτών Επικρατείας.
6. Αναθεώρηση της διάταξης για την αποσβεστική προθεσμία ως προς την ποινική ευθύνη των Υπουργών και ιδίως την κατάργησή της όπως ισχύει σήμερα.

7. Αναθεώρηση της διάταξης για την ασυλία των Βουλευτών, ώστε να περιορισθεί αποκλειστικά στα όρια της άσκησης των κοινοβουλευτικών καθηκόντων τους.
8. Συνταγματική πρόβλεψη για το “πόθεν έσχες” των πολιτικών προσώπων και για την ανάθεση του ελέγχου του σε ειδικό σώμα, αποτελούμενο αποκλειστικά από ανώτατους λειτουργούς των τριών Ανώτατων Δικαστηρίων της Χώρας (πρόταση ΝΔ).
9. Ουσιαστικός εκδημοκρατισμός των Πολιτικών Κομμάτων και εγγυήσεις διαφάνειας στα οικονομικά τους.
10. Κατάργηση των βουλευτικών προνομίων που δεν έχουν σχέση με τα καθήκοντα του Βουλευτή.
11. Καθιέρωση σταθερού εκλογικού συστήματος με την πρόβλεψη ότι η αλλαγή του απαιτεί πλειοψηφία των 3/5 της Βουλής.
12. Ισχυροποίηση των εγγυήσεων για εξάντληση της διάρκειας της κοινοβουλευτικής περιόδου.
13. Ενίσχυση του ρόλου των Βουλευτών τόσο σε νομοθετικό όσο και σε ελεγκτικό επίπεδο.
14. Συνταγματική κατοχύρωση της ακρόασης κοινωνικών φορέων κατά την εξέλιξη της νομοθετικής διαδικασίας.
15. Θεσμοθέτηση συγκεκριμένου κυβερνητικού σχήματος και αντίστοιχου οργανογράμματος με απόφαση των 3/5 της Βουλής. Επίσης θεσμοθέτηση δύο Μόνιμων Υπηρεσιακών Υφυπουργών, Εξωτερικών και επί του Προϋπολογισμού, με 5ετή θητεία και εκλογή τους από τα 3/5 της Βουλής.
16. Παροχή εγγυήσεων του Δημοσίου μόνον με τυπικό νόμο.
17. Υποχρέωση σύνταξης μελέτης σκοπιμότητας για τα μεγάλα δημόσια έργα και προμήθειες του Δημοσίου, εκτός εκείνων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.
18. Κατάργηση του θεσμού των Γενικών Γραμματέων των Υπουργείων και της αντίστοιχης αναβάθμισης του ρόλου των Γενικών Διευθυντών.
19. Ίδρυση Συνταγματικού Δικαστηρίου.
20. Ίδρυση ειδικού τμήματος στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την γρήγορη εκδίκαση υποθέσεων μεγάλων δημόσιων συμβάσεων και ιδιωτικών επενδύσεων.

21. Οριοθέτηση της εν γένει δικαιοδοσίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί των δημόσιων συμβάσεων, ώστε να μη συγκρούεται με εκείνη του Συμβουλίου της Επικρατείας.
22. Αναθεώρηση του άρθρου 90, προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης και του περιορισμού της διακριτικής ευχέρειας της Εκτελεστικής Εξουσίας ως προς την επιλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης.
23. Αναθεώρηση του άρθρου 16, για την ίδρυση και λειτουργία μη κρατικών και μη κερδοσκοπικών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.
24. Εξορθολογισμός των διατάξεων για τα Μ.Μ.Ε. προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της διαφάνειας και της αντικειμενικότητάς τους.
25. Αναθεώρηση των περί δημοψηφισμάτων διατάξεων, για την πρόβλεψη διενέργειας δημοψηφίσματος και με λαϊκή πρωτοβουλία.
26. Αναμόρφωση της οικονομικής θεματικής του Συντάγματος και σύνδεσης της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας με την οικονομική ανάπτυξη και την εξασφάλιση ανάλογης ωφέλειας για το κοινωνικό σύνολο.
27. Πρόβλεψη για την υποχρέωση κατάθεσης ετήσιου αναλυτικού απολογισμού από όλους τους φορείς που χρηματοδοτούνται από το κρατικό προϋπολογισμό.
28. Αναθεώρηση του άρθρου 17, προς την κατεύθυνση της πιο αποτελεσματικής προστασίας του πυρήνα του ατομικού δικαιώματος της ιδιοκτησίας.
29. Αναθεώρηση του άρθρου 24 (και του άρθρου 117 παρ. 3 και 4) προς την κατεύθυνση της πληρέστερης προστασίας του περιβάλλοντος αλλά και της αντιμετώπισης ακραίων καταστάσεων σε βάρος όχι μόνο της ατομικής ιδιοκτησίας αλλά και της περιουσίας του Δημοσίου.
30. Ρητή πρόβλεψη για την προστασία της εθνικής ταυτότητας και της ελληνικής γλώσσας.
31. Εξορθολογισμός της οργάνωσης και λειτουργίας των ανεξάρτητων αρχών.

Τι προβλέπει το Σύνταγμα, άρθρο 110

1. Οι διατάξεις του Συντάγματος υπόκεινται σε αναθεώρηση, εκτός από εκείνες που καθορίζουν τη βάση και τη μορφή του πολιτεύματος, ως Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, καθώς και από τις διατάξεις των άρθρων 2 παράγραφος 1, 4 παράγραφοι 1, 4 και 7, 5 παράγραφοι 1 και 3, 13 παράγραφος 1 και 26.
2. Η ανάγκη της αναθεώρησης του Συντάγματος διαπιστώνεται με απόφαση της Βουλής που λαμβάνεται, ύστερα από πρόταση πενήντα τουλάχιστον βουλευτών, με πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των μελών της σε δύο ψηφοφορίες που απέχουν μεταξύ τους έναν τουλάχιστον μήνα. Με την απόφαση αυτή καθορίζονται ειδικά οι διατάξεις που πρέπει να αναθεωρηθούν.
3. Αφού η αναθεώρηση αποφασιστεί από τη Βουλή, η επόμενη Βουλή, κατά την πρώτη σύνοδό της, αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των μελών της σχετικά με τις αναθεωρητέες διατάξεις.
4. Αν η πρόταση για αναθεώρηση του Συντάγματος έλαβε την πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, όχι όμως και την πλειοψηφία των τριών πέμπτων, σύμφωνα με την παράγραφο 2, η επόμενη Βουλή κατά την πρώτη σύνοδό της μπορεί να αποφασίσει σχετικά με τις αναθεωρητέες διατάξεις με την πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των μελών της.
5. Κάθε ψηφιζόμενη αναθεώρηση διατάξεων του Συντάγματος δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως μέσα σε δέκα ημέρες αφότου επιψηφιστεί από τη Βουλή και τίθεται σε ισχύ με ειδικό ψήφισμά της.
6. Δεν επιτρέπεται αναθεώρηση του Συντάγματος πριν περάσει πενταετία από την περάτωση της προηγούμενης.

Τί προβλέπει ο Κανονισμός της Βουλής, άρθρο 119

1. Οι προτάσεις για την αναθεώρηση του Συντάγματος υποβάλλονται γραπτώς στη Βουλή από πενήντα τουλάχιστο Βουλευτές, προσδιορίζουν τις αναθεωρητέες διατάξεις και συνοδεύονται από αιτιολογική έκθεση.
2. Μετά την υποβολή τους οι προτάσεις για την αναθεώρηση του Συντάγματος ανακοινώνονται στη Βουλή, κατόπιν τυπώνονται, διανέμονται στους Βουλευτές και παραπέμπονται για εξέταση σε Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος, που συνιστάται από τον Πρόεδρο της Βουλής.
3. Για τη σύσταση, τη συγκρότηση, τη σύνθεση και τη λειτουργία της Επιτροπής Αναθεώρησης του Συντάγματος εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των άρθρων 31 έως 41, εκτός από τη διάταξη του άρθρου 37 παρ. 2.
4. Η Βουλή με απόφασή της, που λαμβάνεται μετά πρόταση του Προέδρου της και με τη συνήθη πλειοψηφία του άρθρου 67 του Συντάγματος, ορίζει προθεσμία για την υποβολή της έκθεσης της Επιτροπής Αναθεώρησης. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παρατείνεται με νεότερες αποφάσεις της Βουλής. Συζήτηση γίνεται κατά τον ορισμό της αρχικής προθεσμίας και τερματίζεται σε μία συνεδρίαση.
5. Μετά την υποβολή ή την πάροδο της προθεσμίας για την υποβολή της έκθεσης της Επιτροπής για την αναθεώρηση του Συντάγματος οι σχετικές προτάσεις εγγράφονται σε ειδική ημερήσια διάταξη και συζητούνται από την Ολομέλεια της Βουλής με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 95 έως 104. Η συζήτηση αναφέρεται αποκλειστικά στην ανάγκη της αναθεώρησης και στις αναθεωρητέες διατάξεις.
6. Η απόφαση της Βουλής που διαπιστώνει την ανάγκη αναθεώρησης του Συντάγματος και καθορίζει ειδικά τις αναθεωρητέες διατάξεις λαμβάνεται με δύο ονομαστικές ψηφοφορίες, που απέχουν μεταξύ τους έναν τουλάχιστο μήνα και με τις πλειοψηφίες που ορίζονται από το άρθρο 110 παρ. 2 και 4 του Συντάγματος. Η δεύτερη ψηφοφορία αφορά τις ίδιες διατάξεις που εγκρίθηκαν κατά την πρώτη ψηφοφορία.

7. Καθεμιά από τις ονομαστικές ψηφοφορίες της προηγούμενης παραγράφου διεξάγεται μετά την ολοκλήρωση της συζήτησης και για όλες τις αναθεωρητέες διατάξεις ταυτοχρόνως με σημείωση της ψήφου των Βουλευτών χωριστά για κάθε διάταξη.
8. Αν η Βουλή έχει αποφασίσει την αναθεώρηση, ο Πρόεδρος της επόμενης Βουλής στην αρχή της πρώτης συνόδου συνιστά Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος για την επεξεργασία του περιεχομένου των αναθεωρητέων διατάξεων που έχουν καθοριστεί από την απόφαση της Βουλής την αναφερόμενη στην παράγραφο 6.
9. Για τη σύσταση της Επιτροπής της προηγούμενης παραγράφου, την προθεσμία υποβολής της έκθεσής της και την εγγραφή του θέματος στην ημερήσια διάταξη εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των παραγράφων 2 έως 5 του παρόντος άρθρου. Η συζήτηση αναφέρεται στο περιεχόμενο των αναθεωρητέων διατάξεων.
10. Η απόφαση της Βουλής που περιέχει τις αναθεωρούμενες διατάξεις λαμβάνεται με μία και μόνη ονομαστική ψηφοφορία, που διεξάγεται σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 7 του άρθρου αυτού και με τις πλειοψηφίες που προβλέπονται από το άρθρο 110 παρ. 3 και 4 του Συντάγματος.

Αμέσως μετά την κατάθεση των παραπάνω προτάσεων, τον Νοέμβριο του 2014, η Νέα Δημοκρατία φρόντισε να θέσει εξ αρχής προ των ευθυνών τους τα τότε κόμματα της αντιπολίτευσης, για το ενδεχόμενο να χαθεί η ευκαιρία της συνταγματικής αναθεώρησης από την επόμενη Βουλή.

“Οποιος πάει τη χώρα σε εκλογές, αναλαμβάνει και την ευθύνη” ήταν το δηκτικό σχόλιο που έκανε ο σημερινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας, κ. Προκόπης Παυλόπουλος, και τότε έτοιμος να αναλάβει καθήκοντα προέδρου της διακομματικής επιτροπής που θα συγκροτείτο, σε ερώτηση που του έκανε δημοσιογράφος για το τι θα γίνει στην περίπτωση της πρόωρης προσφυγής στις κάλπες.

Μάλλον είχε στο μυαλό του τα όσα περιέγραφε ο Γιώργος Σεφέρης στο ποίημά του “Τελευταίος Σταθμός”, όταν γυρνούσε μαζί με την κυβέρνηση από

τη Μέση Ανατολή μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Εκείνη η αποστολή ερχόταν στην Ελλάδα κουβαλώντας μαζί της τις διαφορές, τους διχασμούς και άλλα τινά. Τότε, παρατηρώντας το πολιτικό σύστημα που επέστρεφε στην πατρίδα και σαν να προφήτευε τι επρόκειτο να συμβεί έγραψε αυτόν τον στίχο: “Ψυχές μαραγκιασμένες από τις δημόσιες αμαρτίες, καθένας κι ένα αξίωμα σαν το πουλί μες το κλουβί του”.

Ο ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΟ 2016

Ανάλογη πρωτοβουλία ανέλαβε η Νέα Δημοκρατία και τον Ιούνιο του 2016, όταν ο συντονιστής για την επεξεργασία και τη διαμόρφωση των προτάσεων μας για τη Συνταγματική Αναθεώρηση, κ. Κώστας Τασούλας, παρουσίασε στον Πρόεδρό μας, κ. Κυριάκο Μητσοτάκη, εννέα προτάσεις για την ανανέωση του καταστατικού χάρτη της πατρίδας μας.

Οι συγκεκριμένες εστιάζουν στο δίπολο «**συνταγματικός λαϊκισμός-συνταγματική λογική**» και στόχος τους είναι η ανάδειξη της «εργαλειοθήκης» του Συντάγματος από τον Πρωθυπουργό.

Ο πυρήνας τους συμπυκνώνεται γύρω από τη φιλοσοφία ότι ο **καταστατικός εκσυγχρονισμός της χώρας και η αναβάθμιση των θεσμών που θα συμβάλλουν στην έξοδο της Ελλάδας από την κρίση, πρέπει να γίνουν με τρόπο που να είναι συμβατός με το ευρωπαϊκό πλαίσιο.**

Βασικός άξονας των 9 προτάσεων είναι η διασφάλιση της προβλεπόμενης από το Σύνταγμα θητείας της Βουλής, με κατάργηση της δυνατότητας «προσχηματικών» πολιτικών ελιγμών που έχουν ενίοτε οδηγήσει στην πρόωρη διάλυσή της με επίκληση εθνικού θέματος ή λόγω αδυναμίας εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας.

Για την ενίσχυση της κυβερνητικής σταθερότητας προτείνεται πενταετής θητεία της Βουλής. Ταυτόχρονα, προβλέπονται η αναβάθμιση του Κοινοβουλίου και ο εκσυγχρονισμός των νομοθετικών και ελεγκτικών διαδικασιών του, αλλά και η απεμπλοκή του από δικαστικές λειτουργίες που δεν του ανήκουν και τελικά μειώνουν το κύρος (κατάργηση του άρθρου 86 περί ευθύνης Υπουργών).

Ανάμεσα στις προτάσεις είναι και η αναβάθμιση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας, χωρίς να αλλάξει ο τρόπος εκλογής του και χωρίς η εκλογή του να σχετίζεται με τη διάλυση της Βουλής. Οι προ-

τάσεις της Νέας Δημοκρατίας προβλέπουν ακόμη την κατάργηση του μονοπωλίου της ανώτατης δημόσιας εκπαίδευσης και τη ριζική τροποποίηση του άρθρου 16, την παροχή κινήτρων για την προσέλκυση επενδύσεων, καθώς και την περαιτέρω προστασία της ιδιοκτησίας.

Οι 9 προτάσεις «θεσμική κορωνίδα» είναι οι εξής:

Η διασφάλιση της προβλεπόμενης από το Σύνταγμα θητείας της Βουλής με κατάργηση της δυνατότητας προσχηματικών πολιτικών ελιγμών που κατατείνουν στην πρόωγη διάλυσή της με επίκληση εθνικού θέματος ή λόγω αδυναμίας εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας. Μάλιστα για περαιτέρω ενίσχυση της κυβερνητικής σταθερότητας προτείνεται πενταετής θητεία της Βουλής.

1. Η αναβάθμιση του Κοινοβουλίου με εκσυγχρονισμό των νομοθετικών και ελεγκτικών διαδικασιών του και ενίσχυση του ρόλου των κοινοβουλευτικών μειοψηφιών.
2. Η δραστική περιστολή της δικαστικής προστασίας πολιτικών προσώπων με την αφαίρεση δικαστικών αρμοδιοτήτων από τη Βουλή και την κατάργηση του άρθρου 86 περί ευθύνης Υπουργών. Επίσης, η βουλευτική ασυλία καλύπτει μόνο πολιτική δραστηριότητα των Βουλευτών.
3. Η επέκταση των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας χωρίς να αλλάζει ο τρόπος εκλογής του και χωρίς η εκλογή του να σχετίζεται με τη διάλυση της Βουλής.
4. Η αναπτυξιακή ώθηση με κίνητρα για την προσέλκυση επενδύσεων με ασφαλές φορολογικό και ασφαλιστικό περιβάλλον και περαιτέρω προστασία της ιδιοκτησίας.
5. Η ενίσχυση της λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας των δικαστών.
6. Η κατάργηση του μονοπωλίου της Ανώτατης Δημόσιας Εκπαίδευσης.
7. Η απλούστερη διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος.
8. Η κατάργηση περιπτών και γραφειοκρατικών διατάξεων που δεν συνεισφέρουν στην ανθεκτικότητα και στην ευκρίνεια ενός σύγχρονου Συντάγματος.

ΤΙ ΠΡΟΤΕΙΝΩ ΑΠΟ ΤΗΝ Γ' ΣΤΗΝ Δ' ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Στην Ελλάδα υπάρχουν πολιτικές δυνάμεις οι οποίες έχουν... καταφέρει να χρησιμοποιούν τους θεσμούς κατά το δοκούν, ανάλογα με τις εκάστοτε πολιτικές και μικροκομματικές τους σκοπιμότητες, αδιαφορώντας για τις συνέπειες των πράξεών τους.

Δείτε μονάχα γύρω σας τα όσα υποφέρει η πατρίδα μας εξαιτίας της στρεβλής και προβληματικής χρησιμοποίησης-ερμηνείας του Συντάγματος.

Ενώ η πρόβλεψη του συνταγματικού νομοθέτη ήταν ρητή και κατηγορηματική ότι για να απολέσει την εμπιστοσύνη της Βουλής μια Κυβέρνηση και να οδηγηθεί η χώρα σε εκλογές χρειάζεται να χάσει τη δεδηλωμένη, δηλαδή την εμπιστοσύνη 151 Βουλευτών, έντεχνα χρησιμοποιήθηκε από το ΠΑΣΟΚ το 2010 και τον ΣΥΡΙΖΑ το 2015 η πρόβλεψη της προεδρικής εκλογής για αυξημένη πλειοψηφία, με στόχο τη συγκέντρωση 121 ψήφων για την αναγκαστική προσφυγή στις κάλπες.

Αναμφίβολα πρόκειται για μια παράλογη αριθμητική, που ακυρώνει την ουσία της Συνταγματικής πρόβλεψης και η οποία εξυπηρετεί αλλότριους στόχους και επιδιώξεις.

Είναι προφανές, λοιπόν, ότι αυτή η πρόβλεψη πρέπει να αλλάξει, ώστε να μην επιτρέπεται σε κανέναν να κλυδωνίζει κατά το δοκούν τη δημοκρατία.

Στο πλαίσιο αυτό ήρθε η στιγμή που οφείλουμε όλοι ως πρεσβευτές του πολιτικού συστήματος της χώρας να σταθούμε στο ύψος των περιστάσεων και να προχωρήσουμε σε πραγματικές τομές. Ήρθε το πλήρωμα του χρόνου, που δυστυχώς δεν μπορέσαμε να προλάβουμε και τώρα οφείλουμε περισσότερο από ποτέ να προχωρήσουμε στη λήψη αποφάσεων, που θα διαμορφώσουν ένα νέο "καθαρό" τοπίο και θα συμβάλλουν ουσιαστικά στην αντιμετώπιση χρόνιων παθογενειών.

Δεν αρκεί να διασκεδάσουμε απλά τις εντυπώσεις με βαρύγδουπες δηλώσεις και εξαγγελίες. Ζητούμενο σήμερα αποτελεί η πολιτική σταθερότητα και η αξιοπιστία των εκπροσώπων του λαού. Η παρούσα κοινωνικό-οικονομική κατάσταση, στην οποία έχει περιέλθει η χώρα μας, επιτάσσει περισσότερο από κάθε άλλη φορά την προώθηση της Συνταγματικής Αναθεώρησης.

Υπό τον φόβο ότι η μη αναθεώρηση του Συντάγματος θα οδηγήσει τη χώρα σε μια παρατεταμένη περίοδο παθητικής στάσης, σε μία εποχή πολιτικής και οικονομικής αστάθειας και καταδίκης του υφιστάμενου πολιτικού συστήματος, αποτελεί καθήκον μας να δημιουργήσουμε άμεσα και έγκαιρα τις κατάλληλες προϋποθέσεις και να προχωρήσουμε με πράξεις στην αναθεώρηση του Συντάγματος της χώρας. Τη δύσκολη χρονική συγκυρία που βιώνουμε, δεν υπάρχουν άλλα περιθώρια για αδράνεια, καθυστερήσεις και εφησυχασμό! Το ξεκίνημα μιας ΝΕΑΣ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ στη χώρα μας, είναι «εκ των ων ουκ άνευ».

Στο σημείο αυτό θέλω να ξεκαθαρίσω ότι δεν γράφω αυτό το βιβλίο για να κάνω κριτική. Δεν είναι η ώρα της ακόμη. Γράφω για να καταθέσω (πιστεύω εποικοδομητικές) προτάσεις για θεσμικές αλλαγές που έπρεπε να είχαμε προωθήσει εδώ και δεκαετίες.

Όπως θα διαβάσετε και παρακάτω, προτείνω τον εκσυγχρονισμό των προνοιών του Συντάγματος που αφορούν στην ασυλία των Βουλευτών, εξειδικεύοντας (και σε ξεχωριστό κεφάλαιο) το τι ακριβώς θα πρέπει να αφορά η βουλευτική ασυλία.

Για αυτό και εστιάζω σε δυο πυλώνες οι οποίοι, κατά τη γνώμη μου, καθιστούν αναγκαία ή αν προτιμάτε επιτακτική τη συνταγματική αναθεώρηση.

Πρώτος πυλώνας είναι η θεμελίωση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το πολιτικό σύστημα όσον αφορά στην πάταξη της διαπλοκής, της διαφθοράς και των κάθε λογής κατεστημένων. Καθοριστικός όρος επιτυχίας του πολιτικού συστήματος είναι η δυνατότητα της ανανέωσής τους μέσω του περιορισμού των θητειών εκλεγμένων πολιτειακών αξιωματούχων. Θα μπορούσε, δηλαδή, να αποτελεί κώλυμα επανεκλογής Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Πρωθυπουργού, Βουλευτή, Δημάρχου ή Περιφερειάρχη η συμπλήρωση συγκεκριμένου αριθμού

θητειών. Τον συγκεκριμένο πυλώνα θα τον ονομάσω **«αναβάθμιση του πολιτικού συστήματος»**.

Ο δεύτερος πυλώνας των προτάσεών μου αφορά στην ενίσχυση των ανεξάρτητων θεσμών και τη διασφάλιση της ισοπολιτείας. Με την παραβίαση των κανόνων αξιοκρατίας να καταρρακώνει την αξιοπρέπεια του πολίτη και να προσβάλλει τη δημοκρατία μας, τραυματίζουμε ακόμη περισσότερο την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους θεσμούς. Θα τον ονομάσω **«θεσμική θωράκιση του Συντάγματος»**.

Πρώτος Πυλώνας **Αναβάθμιση του Πολιτικού Συστήματος**

1. Μείωση του αριθμού των βουλευτών από 300 σε 200

Βασική αρχή της συνταγματικής αναθεώρησης αποτελεί η μείωση των βουλευτών από 300, που είναι σήμερα, σε 200. Η μείωση του νομοθετικού σώματος της Βουλής των Ελλήνων συνεπάγεται τόσο με μείωση των δαπανών, όσο και μια αναβάθμιση επί της ουσίας του ρόλου του βουλευτή. Ο ευρωπαϊκός χάρτης των κοινοβουλίων καθιστά σαφές ότι ο αριθμός των βουλευτικών εδρών στη χώρα μας είναι μεγάλος σε αναλογία με τον πληθυσμό. Επιπρόσθετα, με τη μείωση του αριθμού των βουλευτών, σε παράλληλο επίπεδο αναβαθμίζεται και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης σε θέματα εκτελεστικής λειτουργίας.

2. Εκλογή όλων των βουλευτών από μικρές εκλογικές περιφέρειες

Παράλληλα με τη μείωση του αριθμού των βουλευτών, θα πρέπει να αλλάξει ο εκλογικός νόμος σε ό,τι αφορά στις εκλογικές περιφέρειες, οι οποίες θα πρέπει να επαναπροσδιοριστούν σε μικρότερες (**άμεσα κατ' αρχήν έως 5 έδρες, σε εύλογα καθορισμένο χρονικό διάστημα μονοεδρικές**). Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η ουσιαστικότερη παρουσία των βουλευτών στις περιφέρειές τους και συνεπώς η καλύτερη επικοινωνία πολίτη-πολιτικού. Ενώ και σε αυτή την περίπτωση υπάρχει η οικονομική παράμετρος, καθώς με τις μικρότερες

εκλογικές περιφέρειες αναπροσδιορίζονται και μειώνονται οι εκλογικές δαπάνες και επιτυγχάνεται ουσιαστική ελάφρυνση του Δημόσιου προϋπολογισμού. Παράλληλα, επιτυγχάνεται σημαντική τομή στην εξάρτηση μεταξύ οικονομικών συμφερόντων και πολιτικών κομμάτων ή πολιτικών στελεχών.

3. Κατάργηση της λίστας Επικρατείας και αντικατάσταση Βουλευτών Επικρατείας από ομογενείς Βουλευτές

Ένα βήμα παραπέρα στην ισονομία και στην ισότητα της εκλογικής διαδικασίας είναι η κατάργηση της λίστας Επικρατείας. Κανείς δεν μπορεί να εξαιρεθεί από τις διαδικασίες αξιολόγησης και εκλογής, που διέπουν ένα δημοκρατικό κράτος. Η επιλογή των αιρετών εκπροσώπων του λαού στο Ελληνικό Κοινοβούλιο από τη διαδικασία του σταυρού, διασφαλίζει τη λαϊκή βούληση. Αιρετός εκπρόσωπος του λαού μέσω της λίστας επικρατείας είναι δύο όροι αντιφατικοί μεταξύ τους. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαμε να εξετάσουμε το ενδεχόμενο στη θέση των Βουλευτών Επικρατείας να εκλέγονται 10 Βουλευτές από την ομογένεια. Σήμερα οι πολιτικές δυνάμεις του τόπου καλούμαστε να αποδείξουμε εμπράκτως ότι δεν ξεχνούμε τους απανταχού Έλληνες και κυρίως ότι οι Συνταγματικά κατοχυρωμένες δεσμεύσεις μας απέναντί τους δεν θυσιάζονται στο βωμό μικροπολιτικών επιδιώξεων. Δεν νοείται να ζητούμε από τον απόδημο Ελληνισμό να βοηθά την πατρίδα, χωρίς να διευκολύνουμε τη συμμετοχή του στο δικαίωμα του “εκλέγεσθαι” για την πορεία του Έθνους.

4. Ανεξαρτησία της ψήφου του Βουλευτή

Προχωρώντας ένα βήμα παρακάτω, θα πρέπει να προασπιστούμε την ανεξαρτησία της γνώμης του εκάστοτε βουλευτή και την ανεξαρτησία της ψήφου του στη Βουλή των Ελλήνων. Η ψήφος κατά συνείδηση χωρίς την ταύτισή της με κομματική απειθαρχία, ισχυροποιεί επί της ουσίας το πολιτικό μας σύστημα και προάγει τον διάλογο και το κοινοβουλευτικό έργο της εθνικής αντιπροσωπείας. Ρητή νομοθετική απαγόρευση της κομματικής πειθαρχίας, έτσι ώστε πραγματικά να ψηφίζει ο βουλευτής κατά συνείδηση.

5. Σταθερή 4ετής κοινοβουλευτική θητεία

Μία σημαντική παράμετρος της εκλογικής διαδικασίας που οφείλουμε να προασπιστούμε είναι η σταθερή 4ετής κοινοβουλευτική θητεία. Τα τελευταία χρόνια, γίναμε όλοι μάρτυρες των επιπτώσεων που έχει σε όλα τα επίπεδα, οικονομικό, πολιτικό, εθνικό, εξωτερικής πολιτικής, η αστάθεια και η ανασφάλεια που βιώνει ο ελληνικός λαός υπό τον συνεχή φόβο και εκβιασμό –σε πολλές περιπτώσεις– της προκήρυξης πρόωρων εκλογών. Η αστάθεια αυτή δημιουργεί ένα δυσχερές κλίμα τόσο στο εσωτερικό της χώρας, όσο και στην εικόνα της προς τα έξω, μα και την ασκούμενη εξωτερική πολιτική. Θα πρέπει, λοιπόν, να εξετάσουμε στην πράξη το μοντέλο των εκλογών της αυτοδιοίκησης και σε κοινοβουλευτικό επίπεδο και να ορίζονται εκλογές σταθερά κάθε 4 χρόνια (π.χ. την πρώτη Κυριακή του Νοέμβρη), ενώ η ανάληψη της Κυβέρνησης να γίνεται από 1η Ιανουαρίου, στο πρότυπο των Ηνωμένων Πολιτειών.

6. Όριο θητείας για όλους τους αιρετούς

Μία ακόμα σημαντική παράμετρος, γιατί στην πράξη έχει αποδειχθεί ότι έχουμε χάσει το μέτρο, είναι η θέσπιση ορίου θητείας για όλους τους αιρετούς που ασκούν εκτελεστική εξουσία. Οφείλουμε στην αναθεώρηση του Συντάγματος να θέσουμε επί τάπητος τη θέσπιση ορίου θητείας για όλους όσους ασκούν εκτελεστική εξουσία όπως υπουργοί, περιφερειάρχες, δήμαρχοι, γεν. γραμματείς, πρόεδροι και διευθύνοντες σύμβουλοι οργανισμών, ώστε να προφυλαχθεί το δημόσιο συμφέρον και να μην δημιουργούνται προϋποθέσεις κατεστημένων. Ενδεικτικά μπορεί να εξετασθεί το ενδεχόμενο 3 συνολικά θητειών για το βουλευτικό αξίωμα, 2 συνολικά θητειών για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον Πρωθυπουργό, τους περιφερειάρχες και τους δημάρχους, ενώ δεν θα πρέπει να ξεπερνούν, επίσης, συνολικά τα 8 χρόνια οι θητείες σε υπουργικούς θώκους, και θέσεις γενικών γραμματέων υπουργείων, προέδρων και συμβούλων οργανισμών.

7. Αναθεώρηση του άρθρου 16 Συντάγματος για την παιδεία

Η αναθεώρηση του συντάγματος εκτός από επιτακτική ανάγκη αποτελεί σήμερα ένδειξη πολιτικού πολιτισμού, που οφείλουμε να επιδείξουμε. Και ο πολιτισμός μίας χώρας πηγάζει από το εκπαιδευτικό της σύστημα και την παιδεία των πολιτών. Με την αναθεώρηση του συντάγματος μας δίνεται η μεγάλη ευκαιρία για ουσιαστικές τομές στην εκπαίδευση της χώρας. Οφείλουμε να προχωρήσουμε στην αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος και να προχωρήσουμε στη δυνατότητα ίδρυσης Μη Κρατικών-Μη Κερδοσκοπικών Πανεπιστημίων. Με τον τρόπο αυτό θα δώσουμε μία δεύτερη ευκαιρία στο ανώτατο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας, θα εμπλουτισθεί η ελληνική παιδεία, θα διατεθούν νέοι πόροι – πολλοί εξ αυτών από το εξωτερικό-, ενώ θα σταματήσουμε την ανεξέλεγκτη φυγή νέων Ελλήνων, ερευνητών και καθηγητών, αλλά και σπουδαστών, αξιόλογων μυαλών που διοχετεύονται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού και στη συνέχεια στην εκεί αγορά εργασίας. Παράλληλα, δημιουργείται ένα κλίμα ευγενούς και παραγωγικής άμιλλας μεταξύ των κρατικών και των μη κρατικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Η αναθεώρηση του άρθρου 16, μπορεί να αποτελέσει ίσως μία από τις μεγαλύτερες επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό στη χώρα μας. Όπως είχε τονίσει και ο πρώην Πρωθυπουργός, Κώστας Καραμανλής, στις 24 Νοεμβρίου 2006, στην ομιλία του στην προ ημερησίας διατάξεως συζήτηση στη Βουλή σε επίπεδο αρχηγών κομμάτων με θέμα την παιδεία: “Άμιλλα, κύρος, δυναμισμός, διαφάνεια, αξιοκρατία, προσαρμοστικότητα, διεθνής προσανατολισμός, κοινωνική λογοδοσία, είναι οι έννοιες που χαρακτηρίζουν τη μεταρρυθμιστική στρατηγική μας. Οι έννοιες που συνδιαμορφώνουν τις προϋποθέσεις για την ποιοτική αναβάθμιση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι έννοιες που συνοψίζουν το εφικτό όραμα για τα πανεπιστήμιά μας”. Εξυπακούεται πως η παιδεία ήταν, είναι και θα παραμείνει δημόσιο αγαθό. Συνεπώς η ποιότητα και η λειτουργία των μη κρατικών πανεπιστημίων, η αξιολόγηση, η επιλογή του προσωπικού τους και η διασφάλιση ύψιστης ποιότητας των υπηρεσιών τους θα ελέγχονται αυστηρά από την πολιτεία.

8. Υπερκομματικοί μόνιμοι υφυπουργοί σε καίρια υπουργεία

Το κράτος οφείλει να έχει και συνέχεια και συνέπεια. Για τη χάραξη και θωράκιση μιας σταθερής πολιτικής γραμμής σε ζωτικής σημασίας τομείς, όπως η οικονομία, η εξωτερική πολιτική, η εθνική άμυνα της χώρας, θα πρέπει να εξετασθεί στο πλαίσιο της Συνταγματικής Αναθεώρησης, η θέσπιση μόνιμων θέσεων υφυπουργών, υπερκομματικής ταυτότητας, εξειδικευμένων τεχνοκρατών, σε καίρια υπουργεία ιδιαίτερης σημασίας, όπως τα υπουργεία οικονομικών, εξωτερικών, εθνικής άμυνας. Βασικός γνώμονας θα πρέπει να αποτελεί ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μιας σταθερής πολιτικής γραμμής με μοναδικό γνώμονα το εθνικό συμφέρον. Τα γεγονότα πλέον μιλούν από μόνα τους, βρισκόμαστε μπροστά σε μια διαδρομή που φθάνει στο τέλος της, ο δρόμος όμως δεν είναι ούτε μονόδρομος, ούτε αδιέξοδος. Οι επιλογές βρίσκονται μπροστά μας, αρκεί να έχουμε το θάρρος να αναμετρηθούμε με τις αδυναμίες και τα λάθη μας. Η λύση του ημίμετρου δεν είναι επαρκής για την αλλαγή σελίδας στην πολιτική ιστορία του τόπου, σήμερα χρειάζεται να προχωρήσουμε σε τομές. Η ανάταξη του πολιτικού συστήματος μπορεί να ξεκινήσει μόνο από το εσωτερικό του, αρχής γενομένης με την αναθεώρηση του Συντάγματος. Η ποιοτική και ουσιαστική αναβάθμιση του πολιτικού συστήματος αποτελεί το ζητούμενο. Ωστόσο, η βούληση από μόνη της είναι αδύναμη χωρίς τις απαιτούμενες πράξεις. Η Συνταγματική Αναθεώρηση μπορεί να θέσει τις βάσεις για τη διασφάλιση των στέρων δομών που απαιτεί το πολιτικό και κοινωνικό σύνολο για την αυριανή ημέρα.

9. Καθιέρωση επιστολικής ψήφου για τους απόδημους Έλληνες

Σαράντα σχεδόν χρόνια μετά την παροχή εξουσιοδότησης από το συντακτικό στον κοινό νομοθέτη να οργανώσει την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των Ελλήνων πολιτών που βρίσκονται εκτός των ορίων της ελληνικής επικράτειας, ο εκτελεστικός νόμος δεν έχει ακόμη εκδοθεί. Η μόνη Κυβέρνηση που ανέλαβε σχετική νομοθετική πρωτοβουλία ήταν αυτή της Ν.Δ. του Κώστα Καραμανλή, τον Απρίλιο του 2009, όταν ο σημερινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας και τότε Υπουργός Εσωτερικών, Προκόπης Παυλόπουλος, κατέθεσε σχετικό νομοσχέδιο. Αν και ακολούθησε μακρά διαβούλευση, τόσο με το σύνολο

των πολιτικών κομμάτων, όσο και με τους εκπροσώπους του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού, εντούτοις η νομοθετική πρωτοβουλία δεν απέσπασε την απαιτούμενη κοινοβουλευτική πλειοψηφία των δυο τρίτων του συνόλου των Βουλευτών και άρα δεν έγινε ποτέ νόμος του κράτους. Ας όψονται οι σκοπιμότητες εκείνης της περιόδου και η απροθυμία μέρους του πολιτικού συστήματος να λύσει το συγκεκριμένο θέμα, το οποίο τα τελευταία χρόνια έχει αποκτήσει άλλη διάσταση. Αναλογιστείτε μονάχα ότι όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. εφαρμόζουν τη διαδικασία της επιστολικής ψήφου, εκτός από τη χώρα όπου γεννήθηκε η δημοκρατία. Ίσως για αυτό να ευθύνεται το γεγονός ότι σε μια τέτοια εξέλιξη υπολογίζεται να προστεθούν στο εκλογικό σώμα περίπου 3 εκατομμύρια ψηφοφόροι του εξωτερικού, οι οποίοι σύμφωνα με μετριοπαθείς υπολογισμούς είναι ικανοί να ανατρέψουν τα όποια προεκλογικά δεδομένα ή προγνωστικά. Σε κάθε περίπτωση το όλο θέμα μπορεί να λυθεί άμεσα, ειδικά τώρα που υπάρχει και η τεχνολογία.

10. Αποσύνδεση της εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας από τη διάλυση της Βουλής

Το άρθρο 30 παράγραφος 1 του Συντάγματος ορίζει ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας “εκλέγεται από τη Βουλή”. Ενδεχόμενη άμεση εκλογή του, ωστόσο, από το εκλογικό σώμα, θα βγάλει τους Έλληνες πολίτες από τη θέση του θεατή σε μια κορυφαία διαδικασία. Τέσσερα είναι τα βασικά επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ της άμεσης εκλογής. Πρώτον η διεύρυνση της λαϊκής κυριαρχίας, δεύτερον η καθιέρωση “καθαρών” πολιτικών επιλογών από το εκλογικό σώμα, χωρίς ιδιοτέλειες, τρίτον ο περαιτέρω εκδημοκρατισμός του θεσμού του αρχηγού του κράτους και τέταρτον εξασφάλιση ομαλού και δημοκρατικού πολιτικού βίου. Με λίγα λόγια, η άμεση εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας δεν αντιτίθεται στο δημοκρατικό πολίτευμα, ενώ συν τοις άλλοις συνεπάγεται ουσιαστική ευθύνη του λαού για την επιλογή του, η οποία ευθύνη με τη σειρά της συμβαδίζει με τις εξουσίες. Υπό προϋποθέσεις δε, η λήξη της θητείας του Προέδρου της Δημοκρατίας θα μπορούσε να συμπίπτει με τις ευρωεκλογές, λειτουργώντας εξισορροπητικά για το πολιτικό σύστημα και ακυρώνοντας τη δυνατότητα της αντιπολίτευσης να “εκβιάζει” εθνικές κάλπες λόγω της προεδρικής εκλογής.

11. Καθιέρωση σταθερού εκλογικού συστήματος

Κυρίαρχο ρόλο στην προσπάθεια συγκρότησης μιας νέας πολιτικής πραγματικότητας μπορεί να διαδραματίσει και η καθιέρωση σταθερού εκλογικού συστήματος. Ενδεχόμενη επαναχάραξη των εκλογικών περιφερειών και μείωση του αριθμού των Βουλευτών, αναπόφευκτα θα πρέπει να οδηγήσει σε ένα νέο εκλογικό σύστημα. Γιατί να προχωρήσουμε σε αυτήν την αλλαγή; Διότι είναι αδιανόητο ακόμη και με ποσοστό 42% να υπάρχει πάνω από το πολιτικό σύστημα η “Δαμόκλειος σπάθη” της έλλειψης σταθερότητας. Η χώρα, η οικονομία, η προώθηση των μεταρρυθμίσεων απαιτούν σταθερότητα. Απαιτούν σταθερές κυβερνήσεις, οι οποίες με την –αντίστοιχη της λαϊκής εντολής– κοινοβουλευτική πλειοψηφία να είναι σε θέση να προωθούν την υλοποίηση των προγραμμάτων τους. Και όχι να στηρίζονται σε μετεκλογικές θνησιγενείς και ετερόκλητες (βλ. ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ) συμμαχίες που δημιουργούνται όχι βάσει προγραμματικών συγκλήσεων αλλά κομματικών συμφερόντων. Είναι στοιχεία που απαξιώνουν την πολιτική και την ποιότητα της Δημοκρατίας μας. Επομένως χρειάζεται ένας νέος νόμος, ένα νέο εκλογικό σύστημα το οποίο να κινείται προς την κατεύθυνση ισχυρών κυβερνήσεων, αλλά δίχως παράλληλα να πλήττει τα μικρότερα κόμματα, καθώς αλλά και το ποσοστό αναλογικότητας. Η χώρα δεν θέλει, δεν χρειάζεται, δεν έχει ανάγκη μονολιθικές αρνήσεις που μπορεί να κρύβουν εσωκομματικά προβλήματα και σε τελική ανάλυση δεν βοηθούν την πολιτική ζωή της πατρίδας. Απαιτεί συνεργασία.

12. Δικαίωμα του εκλέγεσθαι στα 20

Σύμφωνα με το Σύνταγμα, υποψηφιότητα ως Βουλευτές μπορούν να θέσουν όσοι έχουν το δικαίωμα του εκλέγεσθαι (ή παθητικό εκλογικό δικαίωμα). Το δικαίωμα αυτό προϋποθέσει ότι ο υποψήφιος έχει την ελληνική ιθαγένεια, έχει το δικαίωμα του εκλέγειν, έχει συμπληρώσει το 25ο έτος της ηλικίας τους κατά την ημέρα της εκλογής και δεν εμπίπτει σε κάποιο από τα “κωλύματα εκλογιμότητας” που προβλέπονται στο Σύνταγμα. Η πρότασή μου περισσότερο έχει συμβολικό χαρακτήρα, καθώς μια τέτοια εξέλιξη θα λειτουργήσει περισσότερο ως προσκλητήριο προς τη νεολαία μας να συμμετέχει ενεργότερα στην πολιτική ζωή και στη διαμόρφωση της κοινωνίας που η ίδια θα ζήσει τα

επόμενα χρόνια. Μείωση του ορίου ηλικίας του εκλέγεσθαι θα σημάνει και αλλαγή του ίδιου του εκλογικού σώματος.

Δεύτερος Πυλώνας

Θεσμική Θωράκιση του Πολιτεύματος

1. Κατάργηση της βουλευτική ασυλίας

Το Σύνταγμά μας ορίζει ότι «όλοι είναι ίσοι απέναντι στο σύνταγμα και στο νόμο». Είναι χρέος του πολιτικού να δίνει πρώτος το παράδειγμα περί εφαρμογής και τήρησης του συντάγματος της χώρας. Να θέτει τον εαυτό του στη διάθεση του νόμου, όταν αυτό το επιτάσσουν οι καταστάσεις και να μη κρύβεται πίσω από την ιδιότητά του.

2. Κατάργηση του νόμου “περί ευθύνης των υπουργών”

Ένα ακόμα σημαντικό ζήτημα που πρέπει να τεθεί στο πλαίσιο της αναθεώρησης του συντάγματος, είναι η κατάργηση του νόμου “περί ευθύνης των υπουργών”. Σε μια σύγχρονη, δημοκρατική και ευνομούμενη πολιτεία κανείς δεν μπορεί να μένει στο απυρόβλητο. Δεν μπορεί να παρακολουθούμε σε διεθνές επίπεδο (πχ Ιρλανδία) την παραπομπή πολιτικών προσώπων, υπουργών ή ακόμη και πρώην πρωθυπουργών στη δικαιοσύνη προκειμένου να λογοδοτήσουν και στη χώρα μας να υπάρχει κατηγορία ανθρώπων που είναι υπεράνω των νόμων. Είναι κοινός τόπος πια ότι πρέπει να αναμορφωθεί το νομοθετικό πλαίσιο, που αφορά στην ευθύνη των υπουργών και την απόδοση δικαιοσύνης.

3. Σαφής διαχωρισμός εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας-Ασυμβίβαστο της ταυτόχρονης ιδιότητας του υπουργού και του βουλευτή

Ο διαχωρισμός των εξουσιών είναι κρίσιμης σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία των θεσμών, ενώ καθίσταται σαφές ότι πρέπει με τη συνταγματική αναθεώρηση να διασφαλισθεί ο διαχωρισμός της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας. Επί τάπητος πρέπει να τεθεί κατά την αναθεώρηση του συντάγματος ο διαχωρισμός της νομοθετικής από την εκτελεστική εξουσία, το

ασυμβίβαστο της ταυτόχρονης ιδιότητας του υπουργού και του βουλευτή. Με αυτόν τον τρόπο η Βουλή θα πάψει να λειτουργεί ως προθάλαμος υποψήφιων υπουργών και θα γίνει μια πραγματική Συνέλευση εκπροσώπων του λαού.

4. 25μελής Εξωκοινοβουλευτική Κυβέρνηση

Παράλληλα με τον διαχωρισμό της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε στη συνταγματική κατοχύρωση ενός μικρού υπουργικού σχήματος, με τη σύσταση 25μελών εξωκοινοβουλευτικών κυβερνήσεων. Για την επίτευξη μιας σταθερής πολιτικής εθνικού συμφέροντος εντός και εκτός της ελληνικής επικρατείας, οι κυβερνήσεις της χώρας θα πρέπει να διατηρούν σταθερό αριθμό μελών και αρμοδιοτήτων. Τόσο για οικονομικούς όσο και για λόγους εθνικής σταθερότητας, πρέπει να θωρακιστεί ο θεσμός και να σταματήσει η εξυπηρέτηση προσωπικών πολιτικών υποχρεώσεων με την αυξομείωση του αριθμού των υπουργείων, υπουργών, υφυπουργών, μετονομασίες υπουργείων και αρμοδιοτήτων, στοιχεία που σήμερα αποσυντονίζουν την πολιτική της χώρας σε καίριους τομείς, όπως η ναυτιλία, ο τουρισμός, η υγεία, η οικονομία και άλλα.

5. Εξεταστικές επιτροπές στελεχωμένες από δικαστές

Στον αντίποδα των θητειών και σε ό,τι αφορά στο νόμο περί ευθύνης των υπουργών, ριζικές τομές πρέπει να γίνουν και στη σύσταση και δομή των εξεταστικών επιτροπών. Οι μέχρι σήμερα εξεταστικές επιτροπές δεν απαρτίζονται από δικαστικούς λειτουργούς, αλλά από πολιτικά πρόσωπα, εκπροσώπους όλων των πολιτικών κομμάτων, που ο ρόλος τους είναι νομοθετικός και όχι δικαστικός. Με την αναθεώρηση του Συντάγματος δεν πρέπει να χαθεί η ευκαιρία να διασφαλισθεί ότι στο μέλλον οι εξεταστικές επιτροπές θα απαρτίζονται από δικαστικούς λειτουργούς και μόνο, από ανθρώπους δηλαδή αρμόδιους για τη διερεύνηση, τη διαλεύκανση υποθέσεων και την απόδοση δικαιοσύνης.

6. Ουσιαστικός έλεγχος του “πόθεν έσχες”

Στο ίδιο μήκος κύματος πρέπει να κινηθούμε και σε ό,τι αφορά στους ελέγχους του “πόθεν έσχες” των πολιτικών προσώπων. Είναι σαφές ότι μέχρι σήμερα δεν έχουν βρεθεί επιβαρυντικά στοιχεία που να πιστοποιούν αδιαφανείς διαδικασίες συναλλαγών πολιτικών προσώπων. Ωστόσο, γεννώνται εύλογα ερωτήματα για το κατά πόσο γίνεται ουσιαστικός έλεγχος, γεγονός που προτάσσει άμεση αλλαγή της διαδικασίας ελέγχου του “πόθεν έσχες”. Καίρια πρόταση, λοιπόν, με συνταγματική πλέον κατοχύρωση αποτελεί η πραγματοποίηση ελέγχων από μικτό κλιμάκιο ορκωτών ελεγκτών και δικαστικών λειτουργών με αναδρομική ισχύ για όσους υπηρέτησαν σε κυβερνητικές θέσεις μίας 10ετίας τουλάχιστον.

7. Ετήσιος έλεγχος στα οικονομικά των κομμάτων-Μείωση του ορίου των εκλογικών δαπανών

Το αίτημα αναμόρφωσης της υπάρχουσας νομοθεσίας ελέγχου των κομματικών εσόδων και δαπανών καθίσταται πλέον επιτακτικό, με σκοπό όχι μόνο να ελέγχονται διεξοδικά τα ποσά που δαπανώνται κατά τις προεκλογικές εκστρατείες, αλλά κυρίως τις πηγές των ποσών αυτών, ώστε να αποτραπεί η αποφυγή εξάρτησης κομμάτων και υποψηφίων από τα λεγόμενα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα. Ο παραπάνω έλεγχος θα μπορούσε να πραγματοποιείται αιφνιδιαστικά από τις δικαστικές αρχές σε ετήσια βάση, ενώ σε περίπτωση εντοπισμού τυχόν παραβιάσεων των νόμων, η κύρωση που θα μπορούσε να επιβληθεί στο κόμμα είναι η στέρηση ενός μέρους ή και ολόκληρης της κρατικής χρηματοδότησης. Εξυπακούεται ότι, προκειμένου να έχει νόημα η συγκεκριμένη πρόταση, ο αρμόδιος ελεγκτικός μηχανισμός θα πρέπει να υποστηριχθεί από εξειδικευμένο επιστημονικό υπαλληλικό προσωπικό. Όσον αφορά στο χρηματικό όριο των εκλογικών δαπανών, αυτό θα πρέπει να καθορίζεται ανάλογα με τον αριθμό των δημοτών που διαθέτει κάθε εκλογική περιφέρεια. Με την συγκεκριμένη πρόταση την ευθύνη της οικονομικής διαχείρισης των εκλογών εσόδων και δαπανών την αναλαμβάνουν εξ' ολοκλήρου τα κόμματα και κάθε Βουλευτής ξεχωριστά.

ΑΠΟΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΠΤΔ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Δράττομαι της ευκαιρίας, με αφορμή τις 19 προτάσεις που διατύπωσα στις προηγούμενες σελίδες για την αναθεώρηση του Συντάγματος, να εξειδικεύσω ένα κεφάλαιο του βιβλίου αναφορικά με την ανάγκη αποσύνδεσης της εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας από τη διάλυση της Βουλής και την προκήρυξη πρόωρων εθνικών εκλογών.

Κατ' εμέ, πρόκειται για ένα δομικό ζήτημα Δημοκρατίας, μα και πολιτικής αξιοπιστίας.

Τα όσα έλαβαν χώρα τον Δεκέμβριο του 2014 και εκείνα που ακολούθησαν μετά τον εκβιασμό των δημοκρατικών θεσμών από τον ΣΥΡΙΖΑ, τους Ανεξάρτητους Έλληνες και τη Χρυσή Αυγή στο θέμα της εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας, δεν τιμούν το πολιτικό προσωπικό της χώρας.

Επί της ουσίας πρόκειται για τεχνητή διακοπή της τετραετούς θητείας της Βουλής, παρά τη βούληση του ελληνικού λαού. Για αυτό και θέλω να σταθώ ιδιαίτερα στη ανάγκη αναθεώρησης του άρθρου 32 του Συντάγματος και να αποσυνδεθεί η διαδικασία εκλογής ΠΤΔ από την απειλή πρόωρης διάλυσης της Βουλής.

Προσωπικά δεν θεωρώ ότι η μη εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας συνιστά πολιτική νίκη της αντιπολίτευσης. Μόνο μικροκομματικά μπορεί να ερμηνευθεί και να αξιολογηθεί υπό αυτό το πρίσμα, διότι τα όσα βιώνουμε από τον Ιανουάριο του 2015 μέχρι και σήμερα συνιστούν αξεπέραστο πρόβλημα για τη χώρα, την οικονομία, το λαό μας.

Το επιχείρημα ότι στη δημοκρατία δεν υπάρχουν αδιέξοδα και ότι η προσφυγή στις κάλπες δεν βλάπτει, διότι οι εκλογές είναι συνώνυμες της δημοκρατίας, το θεωρώ τουλάχιστον ανιστόρητο, για να μην γράψω αφελές.

Και το λέω αυτό καθώς είναι προφανές ότι όσοι το επικαλούνται μοιάζουν να μην λαμβάνουν σοβαρά υπόψη την εμπειρία των κοινοβουλευτικών συστημάτων.

Όπως έχουν τονίσει επανειλημμένα διακεκριμένοι καθηγητές Συνταγματικού Δικαίου, μεταξύ των οποίων και ο πρώην Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κ. Ευάγγελος Βενιζέλος, η δημοκρατία βασίζεται στις περιοδικές εκλογές. Και η λέξη «περιοδικές» είναι η φράση κλειδί στην οποία αξίζει πραγματικά να σταθούμε.

Μια πολιτική για να αποδώσει αποτελεσματικά χρειάζεται χρόνο και καθαρά διαστήματα εφαρμογής της. Αλλιώς κινδυνεύει να φθαρεί...

Αναλογιστείτε μονάχα πόσες επώδυνες εμπειρίες θα είχαμε αποφύγει στην πατρίδα μας εάν δεν είχαν προκηρυχθεί οι πρόωρες εθνικές εκλογές του Ιανουαρίου 2015 και πόσες εθνικές περιπέτειες θα είχαν αποτραπεί.

Πρώτα από όλα θα είχε ολοκληρωθεί η αξιολόγηση του προηγούμενου προγράμματος, δεν θα χρειαζόταν το τρίτο Μνημόνιο, η οικονομία θα ανέκαμπτε, τα δημοσιονομικά θα παρέμεναν σε τροχιά πλεονασμάτων, μα εξίσου σημαντική θα ήταν και η διατήρηση των προϋποθέσεων πολιτικής συναίνεσης, που τόσο πολύ έχει ανάγκη η πατρίδα μας.

Για να μην αναφερθώ στο προσφυγικό-μεταναστευτικό που έχει σημάνει κόκκινο συναγερμό στην πατρίδα μας, εξαιτίας της πρωτοφανούς αδυναμίας της Κυβέρνησης να αντιμετωπίσει τις ροές και να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει, γιγαντώνοντας το πρόβλημα στο εσωτερικό και καταρρακώνοντας την εθνική μας αξιοπιστία στο εξωτερικό.

Προς Θεού, δεν προσπαθώ να εξωραϊσω το ατυχές για τη Ν.Δ. εκλογικό αποτέλεσμα του Ιανουαρίου 2015. Εκείνο που θέλω να τονίσω, ωστόσο, είναι ότι οι διπλές εθνικές εκλογές (Ιανουάριος 2015-Σεπτέμβριος 2015) και το δημοψήφισμα, αποτέλεσαν έγκλημα κατά της χώρας και της οικονομίας.

Στο δια ταύτα, πάγια άποψή μου παραμένει ότι η διαδικασία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας πρέπει να αποσυνδεθεί από το ενδεχόμενο προκήρυξης πρόωρων εκλογών και ως εκ τούτου να μην διαλύεται η Βουλή.

Μοιραία, στο σημείο αυτό, ανοίγει μια μεγάλη συζήτηση για τον τρόπο εκλογής του ανώτατου Πολιτειακού μας άρχοντα. Εάν, δηλαδή, αυτή θα

συνεχίσει να γίνεται από τη Βουλή ή θα πρέπει να γίνεται απευθείας από τον λαό.

Οι υποστηρικτές της δεύτερης άποψης εκτιμούν πως ενδεχόμενη άμεση εκλογή του από το λαό θα αναζωογονούσε το κοινωνικό ενδιαφέρον για την πολιτική, βγάζοντας τους Έλληνες πολίτες από τη θέση του θεατή σε μια κορυφαία διαδικασία και συνηγορούν υπέρ της πρότασής τους θέτοντας τέσσερα βασικά επιχειρήματα: **Πρώτον** τη διεύρυνση της λαϊκής κυριαρχίας, **δεύτερον** την καθιέρωση «καθαρών» πολιτικών επιλογών από το εκλογικό σώμα, χωρίς ιδιοτέλειες, **τρίτον** τον περαιτέρω εκδημοκρατισμό του θεσμού του αρχηγού του κράτους και **τέταρτον** την εξασφάλιση ομαλού και δημοκρατικού πολιτικού βίου.

Με λίγα λόγια, οι θιασώτες αυτής της ιδέας επισημαίνουν ότι η άμεση εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας δεν αντιτίθεται στο δημοκρατικό πολίτευμα, ενώ συν τοις άλλοις συνεπάγεται ουσιαστική ευθύνη του λαού για την επιλογή του, η οποία ευθύνη με τη σειρά της συμβαδίζει με τις εξουσίες. Υπό προϋποθέσεις δε, η λήξη της θητείας του Προέδρου της Δημοκρατίας θα μπορούσε να συμπίπτει χρονικά με τις ευρωεκλογές, όπως έχω αναφέρει σε προηγούμενες σελίδες, λειτουργώντας εξισορροπητικά για το πολιτικό σύστημα και ακυρώνοντας τη δυνατότητα της αντιπολίτευσης να «εκβιάζει» εθνικές κάλπες λόγω της προεδρικής εκλογής.

Αν και η παραπάνω άποψη έχει -κατά πολλούς- δομημένο και τεκμηριωμένο πολιτικό υπόβαθρο, εγώ διαφωνώ γιατί πιστεύω ότι επί της ουσίας υποκρύπτει (και εμμέσως θέτει) ζήτημα αλλαγής-αλλοίωσης του Πολιτεύματος της πατρίδας μας από Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία σε Προεδρική Δημοκρατία.

Για αυτό και, όπως θα έχετε ίσως διαπιστώσει, στην συντριπτική πλειοψηφία τους οι υποστηρικτές της εκλογής ΠτΔ από τον λαό καταλογίζουν στο ισχύον πολίτευμά μας πολλές από τις κακοδαμονίες του πολιτικού μας συστήματος ή του χρεώνουν ότι λειτουργεί ως «ασταθές, φοβικό και αναβλητικό πολιτικό σύστημα, το οποίο βασίζεται στις... πολιτικές ισορροπίες και υπολογίζει το πολιτικό κόστος». Λες και μπορεί να ευθύνεται ο τύπος του Πολιτεύματος για την έκπτωση στη συνείδηση της κοινωνίας ολόκληρου του

πολιτικού οικοδομήματος και όσων το υπηρέτησαν και συνεχίζουν να το υπηρετούν κατά την μεταπολιτευτική εποχή.

Σε ό,τι με αφορά, θα ξεκινήσω την επιχειρηματολογία μου υπέρ της τεκμηρίωσης της θέσης μου και της διατήρησης του πολιτεύματος υπενθυμίζοντας ότι το Σύνταγμα της Ελλάδας, στο πρώτο τμήμα του με γενικό τίτλο «Μορφή του Πολιτεύματος» αναφέρει στο άρθρο 1, παράγραφο 1, ότι «Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

Προεδρευόμενη σημαίνει ότι αρχηγός του Κράτους είναι ο αιρετός Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Κοινοβουλευτική σημαίνει ότι τα μέλη του Κοινοβουλίου εκλέγονται από τον λαό. Δημοκρατία σημαίνει ότι ο λαός είναι κυρίαρχος και όλες οι εξουσίες πηγάζουν από αυτόν.

Αντίθετα, στην Προεδρική, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται από τον λαό, δεν είναι μόνο Αρχηγός του κράτους αλλά και Πρόεδρος της Κυβέρνησης (ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή μη Πρωθυπουργού) και ως εκ τούτου έχει ουσιαστικές πολιτικές αρμοδιότητες. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτής της μορφής Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας είναι ότι το Κοινοβούλιο δεν δύναται να ανατρέψει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, χωρίς φυσικά να αποκλείεται το αντίθετο.

Ενδεικτικά αναφέρω το παράδειγμα του Φρανσουά Ολάντ ο οποίος, ως Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας και ασκώντας το δικαίωμα που του παρέχεται εκ της θέσεώς του, απαίτησε την παραίτηση σύσσωμου του Υπουργικού Συμβουλίου, συμπεριλαμβανομένου και του Πρωθυπουργού της Γαλλίας.

Η ένστασή μου είναι πως η Προεδρική Δημοκρατία ευνοεί τον αυταρχισμό λόγω της δομής του ίδιου του θεσμού, καθώς ο Πρόεδρος με την εξουσία που πηγάζει απευθείας από τον λαό είναι πολιτικά πανίσχυρος, χωρίς να προβλέπεται σύστημα ελέγχου ή καθαίρεσής του πριν την ολοκλήρωση της θητείας του.

Πολλοί την χαρακτηρίζουν ως σύγχρονη μορφή αιρετής-δημοκρατικής «μοναρχίας», η οποία υποτίθεται παρέχει εχέγγυα ασφάλειας και σταθερότητας στην πολιτική εξουσία.

Στο πλαίσιο της προσέγγισης αυτής, εξετάζοντας τα δυο πολιτεύματα υπό μια πιο ψύχραιμη ματιά, είναι προφανές πως τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της μιας μορφής είναι τα μειονεκτήματα της άλλης και το αντίστροφο, χωρίς κανείς να μπορεί να αποφανθεί για το καλύτερο ανεξαρτήτως συνθηκών, συγκυριών και εποχής. Δεν μπορώ να αγνοήσω ωστόσο, την άποψη που διατύπωσε κάποτε ο J. Linz, ένας από τους συστηματικότερους μελετητές της παγκόσμιας πολιτικής φιλολογίας, σύμφωνα με την οποία: **«In parliamentary democracies, leadership crises lead to government crises and not, as in presidential systems, to regime crises»** (μτφ:«Στις κοινοβουλευτικές δημοκρατίες οι κρίσεις ηγεσίας οδηγούν σε κυβερνητικές κρίσεις και όχι, όπως στα προεδρικά συστήματα, σε καθεστωτικές»).

Το γιατί είναι προφανές, καθώς πρώτο και βασικό χαρακτηριστικό των λεγόμενων προεδρικών συστημάτων είναι ότι η πολιτική εξουσία συναρθρώνεται και συγκροτείται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα γύρω από μια μονοπρόσωπη διεύθυνση της εκτελεστικής εξουσίας, η οποία υπερέχει της νομοθετικής.

Και εδώ έγκειται το βασικό της μειονέκτημα, καθώς ο «υπερπροεδρισμός», επιτρέψτε μου τον αδόκιμο όρο, θεωρώ ότι λειτουργεί καταστροφικά εις βάρος του εκδημοκρατισμού, μιας και δεν αποκλείει τάσεις αυταρχικής ολίσθησης, ενώ παράλληλα υπονομεύει το αντιπροσωπευτικό σύστημα διακυβέρνησης.

Βλέπετε, η σύγκριση των πολιτευμάτων στην αριστοτελική θεωρία βασίζεται στη διασταύρωση δυο βασικών χαρακτηριστικών: Το πρώτο είναι ο αριθμός των κυβερνώντων και το δεύτερο είναι σε τίνος το συμφέρον στοχεύει η διακυβέρνηση.

Ο Αριστοτέλης τονίζει ότι η πολιτική συνύπαρξη (Ηθικά Νικομάχεια VIII ix), όπως όλες οι μορφές συνύπαρξης και συνάφειας ανθρώπων, υπάρχει για χάρη του κοινού συμφέροντος. Ο ρόλος του νομοθέτη είναι ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς το δίκαιο είναι αυτό που υπηρετεί το κοινό συμφέρον, τόσο σε παρόντα χρόνο, όσο και σε μελλοντικό.

Στο ερώτημα, λοιπόν, περί του ρόλου, των αρμοδιοτήτων, αλλά και του τρόπου εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας στην Ελλάδα, εκτιμώ ότι

αποτελεί καθήκον της Βουλής να λειτουργήσει πιο ποιοτικά και πιο αποτελεσματικά, στο πλαίσιο της Συνταγματικής Αναθεώρησης, συνθέτοντας τα δυο μοντέλα που εφαρμόστηκαν στα χρόνια της Μεταπολίτευσης και τα οποία έχουν αποτυπωθεί από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή στο Σύνταγμα του 1975 και από τον Ανδρέα Παπανδρέου στο Σύνταγμα του 1986.

Στην πρώτη εκδοχή, όπως σημειώνει σε σχετικό του άρθρο ο Καθηγητής Διοικητικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, κ. Αντώνης Μακρυδημήτρης, «ο ρόλος του αρχηγού του Κράτους είναι νευραλγικός έως πολύ σημαντικός, ιδίως σε περιόδους κρίσης και μπορεί να λειτουργήσει ρυθμιστικά έως διορθωτικά απέναντι σε άλλες συντεταγμένες εξουσίες και μάλιστα σε αυτήν της Κυβέρνησης και του Πρωθυπουργού. Κατά τη δεύτερη ως άνω εκδοχή, ο ρόλος του πρώτου πολίτη της Δημοκρατίας είναι δευτερεύων και περιορίζεται σε κυρίως συμβολικές λειτουργίες και δραστηριότητες, δεδομένης της μετατόπισης του κέντρου αποφασιστικής εξουσίας και επιρροής στο Κυβερνητικό, ιδίως, σκέλος της εκτελεστικής εξουσίας».

Πρόκειται για δυο «λύσεις» ως προς τον προεδρικό θεσμό οι οποίες δοκιμάστηκαν, αποδεικνύοντας στην πράξη τις δυνατότητες, τις αδυναμίες και τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα.

Κατά την πρώτη δεκαετία της ισχύος του Συντάγματος του 1975 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε τις λεγόμενες «υπερεξουσίες», οι οποίες περιελάμβαναν όχι μόνο τη δυνατότητα κύρωσης νόμων, την προκήρυξη δημοψηφισμάτων και την σύγκληση του Συμβουλίου της Δημοκρατίας, αλλά ακόμα και το δικαίωμα παύσης της Κυβέρνησης και διάλυσης της Βουλής. Αυτές, μολονότι δεν ασκήθηκαν ποτέ, όπως έχω τονίσει και σε άλλες σελίδες του βιβλίου, καθιστούσαν τον ρόλο του αρχηγού του κράτους κάτι παραπάνω από «ρυθμιστή» του πολιτεύματος. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής από την πλευρά του τις αντιλαμβανόταν και τις αντιμετώπιζε ως ένα είδος *ultimum refugium*, δηλαδή ως αποτρεπτική δύναμη θεσμικών αντίβαρων.

Την άποψή αυτή φαίνεται πως δεν τη συμμερίζονταν οι πολιτικοί του αντίπαλοι...

Με τη Συνταγματική Αναθεώρηση του 1986, ύστερα από απόφαση του Ανδρέα Παπανδρέου, όλες οι «υπερεξουσίες» αφαιρέθηκαν και μαζί τους το

σύνολο σχεδόν των ρυθμιστικών αρμοδιοτήτων του εκάστοτε Προέδρου της Δημοκρατίας, χωρίς να μεταβληθεί η διαδικασία εκλογής του.

Και στο σημείο αυτό ξεκινά μια μεγάλη συζήτηση, όσον αφορά στις αρμοδιότητες που θα πρέπει να έχει ο ανώτατος πολιτειακός άρχοντας.

Προσωπικά είμαι οπαδός της λελογισμένης αύξησης αρμοδιοτήτων. Για αυτό και τάσσομαι υπέρ της επαναφοράς των αυξημένων αρμοδιοτήτων, όπως προέβλεπε το Σύνταγμα του 1975, εξαφουμένης της δυνατότητας του Προέδρου να διαλύει τη Βουλή για λόγους δυσαρμονίας. Επιπρόσθετα τάσσομαι θετικά υπέρ της δυνατότητάς του να επιλέγει την ηγεσία της Δικαιοσύνης και των Ανεξάρτητων Αρχών και να συγκαλεί σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών υπό την προεδρία του, χωρίς τα κόμματα να έχουν τη δυνατότητα να αρνηθούν.

Βασική συνισταμένη της θέσης μου αυτής, είναι ότι με την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων του ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα μπορούσε να αποτελέσει ισχυρό πόλο της εκτελεστικής εξουσίας, αναλαμβάνοντας καθοριστικές πρωτοβουλίες σε ιδιαίτερα κρίσιμες περιστάσεις. Με τον τρόπο αυτό θα πάψει να είναι μονάχα ένα σταθερό συμβολικό σημείο αναφοράς, αλλά θα αποκτήσει και ουσιαστικό ρόλο, συνθέτοντας τα κόμματα σε πολλές των περιπτώσεων.

Πέρα από το θέμα των αρμοδιοτήτων, εκείνο που πρέπει να διασφαλιστεί είναι η **αποσύνδεση της εκλογής του από τη διάλυση της Βουλής.**

Σύμφωνα με το άρθρο 32 του Συντάγματος, για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας απαιτείται αυξημένη πλειοψηφία των δυο τρίτων του όλου αριθμού των Βουλευτών. Αν δεν επιτευχθεί η πλειοψηφία αυτή στην πρώτη ή την δεύτερη ψηφοφορία, ακολουθεί τρίτη, όπου πλέον απαιτείται πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών (δηλαδή 180 θετικές ψήφοι). Στην περίπτωση που δεν επιτευχθεί ούτε αυτή η πλειοψηφία, η Βουλή διαλύεται υποχρεωτικά και η νέα Βουλή εκλέγει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με απλή πλειοψηφία.

Ο δικαιολογητικός λόγος της αυξημένης πλειοψηφίας, έγκειται στο ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ρυθμιστής του πολιτεύματος όπως ορίζει η παράγραφος 1 του άρθρου 30 του Συντάγματος και για το λόγο αυτόν ενσαρκώνει την έννοια της εθνικής ενότητας.

Κατά την άποψή μου ο συνταγματικός νομοθέτης θα πρέπει να αναθεωρήσει την διάταξη του άρθρου 34, παράγραφος 2 του Συντάγματος, κατά την οποία η Βουλή διαλύεται υποχρεωτικά σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί η απαραίτητη πλειοψηφία των τριών πέμπτων των μελών της Βουλής, καθιερώνοντας την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας στην τρίτη ψηφοφορία με απλή αναλογική.

Δηλαδή, αν αποβούν άκαρπες οι πρώτες δύο ψηφοφορίες και δεν συγκεντρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός των 200 ψήφων, στην τρίτη να απαιτούνται 151.

Με τον τρόπο αυτόν εξαλείφεται ο κίνδυνος εκφυλισμού τόσο της κανονικής λειτουργίας της Βουλής, όσο και της διαδικασίας εκλογής ΠτΔ στα μάτια της κοινής γνώμης.

Σε κάθε περίπτωση, η όλη διαδικασία πρέπει να είναι αντάξια του θεσμού που συμβολίζει την ενότητα του Έθνους και να αποτυπώνει τάσεις σύνθεσης και συναίνεσης του πολιτικού προσωπικού.

Στο πλαίσιο αυτό κινείται η πρότασή μου για την αναθεώρηση του άρθρου 32 του Συντάγματος, θέλοντας παράλληλα να υπενθυμίσω στους... δύσπιστους ότι η εμπειρία στα χρόνια της Μεταπολίτευσης μαρτυρά πως το υφιστάμενο Πολίτευμα, μέσω της αντιπροσώπευσης, εκλέγει διαχρονικά άξιους και καλούς Προέδρους της Δημοκρατίας, οι οποίοι συμβόλισαν αυτό που απαιτεί ο ελληνικός λαός και η ελληνική συνταγματική τάξη να προσωποποιεί ο εκάστοτε πολιτικός άρχοντας.

Και μιας και ο λόγος για τις αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, ας δούμε ποιες είναι σήμερα, όπως καθορίστηκαν από την Συνταγματική Αναθεώρηση του 1986 και κατά πόσο εμπλέκονται στη λειτουργία του Πολιτεύματος:

- Η ορκωμοσία του Πρωθυπουργού και των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου
- η ανάθεση διερευνητικών εντολών για τη δυνατότητα σχηματισμού Κυβέρνησης που να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής
- η απαλλαγή της Κυβέρνησης από τα καθήκοντά της, εφόσον παραιτηθεί

- η διάλυση της Βουλής και η προκήρυξη εκλογών στις περιπτώσεις εκείνες που ορίζει το Σύνταγμα
- η έκδοση και δημοσίευση των ψηφισμένων από τη Βουλή νομοσχεδίων ή προτάσεων νόμου, προκειμένου να καταστούν νόμοι του κράτους
- η αναπομπή στη Βουλή ψηφισμένου νομοσχεδίου ή πρόταση νόμου
- η έκδοση διαταγμάτων και πράξεων νομοθετικού περιεχομένου
- η προκήρυξη δημοψηφίσματος
- η χάρη, μετατροπή ή μετριασμός ποινών που έχουν επιβληθεί από τα δικαστήρια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 35 του Συντάγματος, σε κάθε περίπτωση, εκτός συγκεκριμένων εξαιρέσεων ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν ενεργεί ποτέ μόνος του κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του, αλλά πάντοτε με την προσυπογραφή του αρμόδιου υπουργού, ο οποίος είναι και ο μόνος πολιτικά υπεύθυνος.

Όσον αφορά στις πράξεις του, ο Πρόεδρος ευθύνεται ποινικά μόνο για αυτές που συνιστούν εσχάτη προδοσία ή παραβίαση με πρόθεση του Συντάγματος (άρθρο 49 του Συντάγματος). Για άλλα αδικήματα που δεν σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του, η δίωξη αναστέλλεται μέχρι τη λήξη της θητείας του.

Η Βουλή έχει την αρμοδιότητα να τον παραπέμψει σε δίκη με σκοπό την τιμωρία του, όπως κάθειρξη για εσχάτη προδοσία, έκπτωση από το αξίωμα, στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων.

Για την υποβολή πρότασης παραπομπής του Προέδρου της Δημοκρατίας σε δίκη απαιτούνται 100 υπογραφές Βουλευτών, ενώ για να γίνει δεκτή απαιτείται πλειοψηφία των 2/3 του συνόλου των βουλευτών, δηλαδή 200 ψήφοι. Στην περίπτωση που η πρόταση γίνει αποδεκτή, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παραπέμπεται στο Ειδικό Δικαστήριο (το οποίο δικάζει και τους υπουργούς) σύμφωνα με το άρθρο 86 του Συντάγματος και αναπληρώνεται στη άσκηση των καθηκόντων του μέχρι την έκδοση απαλλακτικής απόφασης.

ΟΙ ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Κωνσταντίνος Τσάτσος

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής-πρώτη θητεία

Ο Χρήστος Σαρτζετάκης

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής-δεύτερη θητεία

Ο Κωστής Στεφανόπουλος-πρώτη θητεία

Ο Κωστής Στεφανόπουλος-δεύτερη θητεία

Ο Κάρολος Παπούλιας-πρώτη θητεία

Ο Κάρολος Παπούλιας-δεύτερη θητεία

Ο Προκόπης Παυλόπουλος

ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΑ «ΠΡΟΝΟΜΙΑ» ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

Ένα άλλο θέμα στο οποίο θέλω να σταθώ είναι αυτό των περίφημων βουλευτικών «προνομίων». Εδώ και αρκετά χρόνια, ιδίως από την έναρξη της οικονομικής κρίσης και μετά, καταβάλλεται από συγκεκριμένους κύκλους μια συστηματική προσπάθεια απαξίωσης της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, στοχοποίησης των Βουλευτών και αποδόμησης του κοινοβουλευτικού έργου.

Με αφορμή τα λεγόμενα «προνόμια» που απολαμβάνουμε, ακολουθείται μια γενικευμένη απαξιωτική λογική του «όλοι ίδιοι είστε», κάτι που ανοίγει το δρόμο στην υποβάθμιση των αρχών και των αξιών της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας στην πατρίδα μας.

Αυτές οι πρακτικές και επικίνδυνες απλουστεύσεις επιτρέπουν τον διασυρμό της δημοκρατίας θέτοντας σε κίνδυνο ακόμη και την κατάλυσή της. Τα ίδια συνέβαιναν και στη Γερμανία του μεσοπολέμου τη δεκαετία του 1930. Η οικονομική-κοινωνική-ηθική κρίση σε συνδυασμό με τον πολιτικό «κανιβαλισμό», μπορεί να έχει τραγικές συνέπειες για την ίδια τη δημοκρατία μας.

Ας δούμε, όμως, ποια είναι η αλήθεια:

Οι μηνιαίες βουλευτικές αποζημιώσεις ανέρχονται σε 5.705 ευρώ μικτά, επί των οποίων προστίθεται και η αποζημίωση που αφορά στη συμμετοχή των Βουλευτών στις επιτροπές της Βουλής.

Παρατήρηση πρώτη: Με απόφαση του Κοινοβουλίου οι αποδοχές των Βουλευτών μειώθηκαν κατά 40%.

Παρατήρηση δεύτερη: Με την κατάργηση του αφορολόγητου για τους Βουλευτές, επέρχεται μια μείωση της τάξης του 20%.

Παρατήρηση τρίτη: Από το 2010 έχει καταργηθεί ολοκληρωτικά η καταβολή των δώρων Χριστουγέννων-Πάσχα, καθώς και το επίδομα άδειας, όπως ακριβώς συνέβη με το σύνολο των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα.

Παρατήρηση τέταρτη: Με ομόφωνη απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής μειώθηκε κατά 75% η αποζημίωση για συμμετοχή στις συνεδριάσεις των επιτροπών και πλέον δεν υπερβαίνει τα 75 ευρώ ανά συνεδρίαση.

Παρατήρηση πέμπτη: Με απόφαση της ολομέλειας της Βουλής αντικαταστάθηκαν τα οχήματα υψηλού κυβισμού που μας διατίθεντο, με άλλα χαμηλότερου κυβισμού. Τα καύσιμα από τις διαδρομές τα πληρώνουμε οι Βουλευτές και μας παραχωρούνται για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η βουλευτικής μας ιδιότητα. Τα συγκεκριμένα αυτοκίνητα αποτελούν εργαλείο δουλειάς, δεν είναι ιδιοκτησία μας. Ούτε φυσικά εξαιρούνται από την καταβολή αντιτίμου στα δίδια.

Παρατήρηση έκτη: Δεν δικαιούμαστε άτοκα δάνεια, όπως λέγεται και γράφεται κατά κόρον. Αν γίνεται αναφορά για το παρακαταθηκών, τότε ισχύει ό,τι και για τους υπαλλήλους του δημοσίου.

Σε αντιδιαστολή με όλα τα παραπάνω, η μεγάλη πρόκληση, ευθύνη και ευκαιρία της Συνταγματικής Αναθεώρησης είναι η ριζική αλλαγή σε ότι αφορά στην ασυλία των Βουλευτών, για τους οποίους θα πρέπει να ισχύει ότι και για τον απλό πολίτη.

Αποψη μου, όπως την έχω διατυπώσει επανειλημμένα δημοσίως, είναι πως η κατάργηση της βουλευτικής ασυλίας και η αλλαγή του νόμου περί ευθύνης υπουργών θα αποτελέσει κομβική παρέμβαση για τη θεσμική θωράκιση του πολιτικού μας συστήματος.

Το σκεπτικό της πρότασής μου βασίζεται στην εξής θεώρηση. Η βουλευτική ασυλία θεσμοθετήθηκε για να προστατεύσει την ελευθερία έκφρασης του Βουλευτή και τη δυνατότητά του να παρεμβαίνει ελεύθερα. Το γεγονός ότι μετεξελίχθηκε σε κανόνα προστασίας του Βουλευτή ακόμη και για περιπτώσεις τροχαίων παραβάσεων, δίνει την εικόνα μιας υπερπροστασίας και διαφοροποίησης έναντι των υπόλοιπων Ελλήνων απέναντι στο νόμο.

Η εξέλιξη αυτή βαθαίνει το χάσμα μεταξύ πολίτη-πολιτικού και συνάμα απαξιώνει τον κοινοβουλευτισμό. Για αυτό και θα πρέπει να εφαρμόζεται από τη Βουλή επακριβώς το άρθρο 83 του Κανονισμού και η άρση της ασυλίας να γίνεται μόνο για υποθέσεις και αδικήματα που δεν έχουν σχέση με τα βουλευτικά καθήκοντα.

Πρότασή μου είναι σε κάθε περίπτωση αίτησης ή μήνυσης κατά βουλευτή να δημιουργούνται οι κατάλληλες αντικειμενικές συνθήκες για απονομή δικαιοσύνης και να ενεργείται οπωσδήποτε προκαταρκτική εξέταση από τον οικείο Εισαγγελέα Πρωτοδικών. Ο Εισαγγελέας θα υποβάλλει την προανακριτική του έκθεση για παραπομπή ή όχι του θέματος στη Βουλή και εκείνη με τη σειρά της θα αποφασίζει εντός τριών μηνών για την άρση ή όχι της ασυλίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 62.

Δεν νοείται ο πολίτης που θεωρεί ότι θίγεται από τη συμπεριφορά βουλευτή και ζητά δικαστική προστασία, να προσκρούει σε αποφάσεις της Βουλής, που αποκλείουν τη χορήγηση της σχετικής άδειας. Άρα πρέπει να ξεκαθαριστεί ότι η βουλευτική ασυλία δεν σημαίνει ατιμωρησία για τους βουλευτές.

Στην κατεύθυνση αυτή εκτιμώ ότι θα πρέπει να διαγραφεί η πρόβλεψη του άρθρου ότι «... θα θεωρείται ότι δεν δόθηκε άδεια αν η Βουλή δεν αποφανθεί σε τρεις μήνες από τότε που διαβιβάστηκε η αίτηση του εισαγγελέα για δίωξη». Με τον τρόπο αυτό αναγνωρίζεται η ισονομία των Ελλήνων πολιτών έναντι της δικαιοσύνης και προστατεύεται τόσο το κύρος, όσο και η λειτουργία του Κοινοβουλίου. Αυτή, άλλωστε, η αντιμετώπιση επιβάλλεται και στο πλαίσιο του ατομικού δικαιώματος της δικαστικής προστασίας, το οποίο κατοχυρώνεται τόσο στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 20 του Συντάγματος, όσο και στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του ανθρώπου. Το γεγονός, δηλαδή, ότι ο πολίτης που θεωρεί ότι θίγεται από τη συμπεριφορά ενός Βουλευτή και ζητεί δικαστική προστασία προσκρούει στην άρνηση της Βουλής να χορηγήσει τη σχετική άδεια, προσβάλλει τον πυρήνα του δικαιώματος του για αποτελεσματική δικαστική προστασία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αν και κινδυνεύω να γίνω κουραστικός, θα επαναλάβω για πολλοστή φορά ότι δεν είμαι συνταγματολόγος, ούτε καν νομικός. Οικονομολόγος είμαι. Η κατάθεση των παραπάνω 19 προτάσεων και όσα προηγήθηκαν στις σελίδες του βιβλίου “Ορκίζομαι” δεν διεκδικούν την πληρότητα ή το αλάθητο, αλλά φιλοδοξούν να συμβάλλουν σε έναν δημόσιο-δημοκρατικό διάλογο με σκοπό την περαιτέρω εμβάθυνση της ποιότητας της δημοκρατίας στον τόπο μας και την υπέρβαση που καλούμαστε να κάνουμε ως Έθνος.

Τον τελευταίο 1,5 χρόνο το πολιτικό πρόβλημα της χώρας εξελίσσεται σε πρόβλημα Δημοκρατίας και οδηγεί σε μια βαθιά κρίση των κοινοβουλευτικών και αντιπροσωπευτικών θεσμών. **Ζούμε μια κρίση του κράτους Δικαίου, ζούμε μια κρίση γενικευμένης ανασφάλειας, ζούμε μια εποχή διάχυτης έντασης και υπόγειας βίας στην κοινωνία.**

Απέναντι σε όλα αυτά πρέπει να δώσουμε ισχυρές θεσμικές, πολιτικές και ηθικές απαντήσεις, μακριά από κομματικές σκοπιμότητες, μακριά από ιδεοληψίες που δεν αφορούν στο παρόν και το μέλλον, μακριά από άγονες αντιπαραθέσεις που δεν προσθέτουν, αλλά αφαιρούν.

Καλούμαστε και πρέπει να σπάσουμε το φαύλο κύκλο των χαμένων ευκαιριών, να συγκρουστούμε με τα αίτια που αναπαράγουν τα μεγάλα καθημερινά προβλήματα και να διασφαλίσουμε μια νέα προοπτική για τον τόπο, με πρόοδο και ευημερία για την κοινωνία μας.

Καλούμαστε και πρέπει να χτίσουμε πραγματικό κράτος δικαίου, αποτελεσματικό και ανθρώπινο.

Αταλάντευτος στόχος μας και ένας από τους βασικούς προσανατολισμούς της Πολιτείας, μέσω της νέας Αναθεώρησης του Συντάγματος, πρέπει να είναι η διαρκής ενίσχυση της διαφάνειας στο δημόσιο βίο και η σφυρηλάτηση μιας

νέας σχέσης αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης μεταξύ πολίτη-πολιτικής και πολίτη-κράτους.

Για αυτό και εξαρχής επισήμανα και συνεχίζω να επισημαίνω ότι η συνταγματική αναθεώρηση είναι μια ακόμα σημαντική πρωτοβουλία στο δρόμο του μέλλοντος. Μια γόνιμη σύνθεση ιδεών που παράγουν απτά αποτελέσματα για το κοινωνικό σύνολο.

Στις σελίδες του βιβλίου «Ορκίζομαι», προτείνω αναθεώρηση που υπηρετεί τον τόπο. Αναθεώρηση που υπηρετεί την κοινωνία, αναθεώρηση που υπηρετεί τον πολίτη, αναθεώρηση που αντέχει στο χρόνο.

Πρέπει να ανατρέψουμε το σημερινό τεκμήριο ενοχής που περιβάλλει τα κόμματα και τους πολιτικούς και να ξαναγράψουμε τους όρους λειτουργίας του κράτους, της κοινωνίας, της ηθικής και της οικονομίας μας.

Χρησιμοποίησα σκόπιμα τη λέξη “ηθική” γιατί πιστεύω, όπως έγραφε και ο πρώην Υπουργός Γιώργος Σούρλας στο βιβλίο του “Το τέλος της Μεταπολίτευσης - Η αναγέννηση του πολιτικού συστήματος”, ότι βασική προϋπόθεση για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι ο άνθρωπος να είναι ελεύθερος και να διακρίνεται από ηθικότητα. “Ηθικές πράξεις είναι εκείνες που γίνονται από καθαρή συναίσθηση του καθήκοντος, δηλαδή της ηθικής εντολής, που επιτάσσει στον άνθρωπο τι οφείλει να κάνει, τι να παραλείψει στη ζωή του ως άτομο και ως μέλος της κοινωνίας σε ένα σύστημα αξιών”.

Κατά τον Κάντ το καθήκον είναι η ουσία της ηθικής, είναι η υποχρέωση του ανθρώπου που απορρέει από τους κανόνες του δικαίου, που πρέπει να γίνεται αποδεκτό ως ηθική επιλογή και να αποβλέπει στην πραγματοποίηση του αγαθού” γράφει ο έμπειρος κοινοβουλευτικός άνδρας, συμπληρώνοντας τον Κλεόβουλο τον Ρόδιο (6ος αιώνας π.Χ) ο οποίος είχε πει ότι “οδηγός πρέπει να είναι η βασική ηθική αρχή”.

Και κάπου εδώ προστίθεται ένα ακόμη ζήτημα. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του γραπτού δικαίου σε σχέση με το φυσικό είναι η υποχρεωτική (για να μην γράψω εξαναγκαστική) εφαρμογή κυρώσεων σε περίπτωση παρεκτροπής, που θα αποδειχθεί έκνομη ενέργεια. Άλλωστε οι νόμοι διαμορφώνονται καθ’ οδηγία των συνθηκών της ζωής και των αναγκών της κοινωνίας.

Το έγραψε και ο Ρήγας (Φερραίος) Βελεστινλής στο “Θούριό” του: “Ο νόμος να’ ναι ο πρώτος και μόνος οδηγός και της πατρίδας ένας να γίνει αρχηγός, γιατί και η αναρχία μοιάζει με σκλαβιά”.

Η Δημοκρατία δεν είναι εμπόρευμα, δεν είναι παιχνίδι εντυπώσεων, ούτε καλλιεργεί ψευδαισθήσεις ελευθερίας επιλογών. Αντίθετα είναι μια κορυφαία κατάκτηση που μας δίνει τη δυνατότητα να παίρνουμε αποφάσεις, να τις εφαρμόζουμε, να επιτηρούμε την εφαρμογή τους και να απονέμουμε δικαιοσύνη, συμμετέχοντας όλοι άμεσα ή αντιπροσωπευτικά στους θεσμούς. **Μια πάνω από όλα η Δημοκρατία είναι ελπίδα, γιατί εξελίσσεται διαρκώς. Και στη Δημοκρατία κάθε άνθρωπος, κάθε ιδέα, σκέψη ή προβληματισμός, είναι αναγκαίος.**

Ζητώ συγνώμη από τον Ράλφ Γουόλντο Έμερσον (αμερικανός φιλόσοφος και δοκιμιογράφος) που πήρα το θάρρος να τον παραφράσω στην τελευταία μου πρόταση, ωστόσο εκτιμώ ότι συμπληρώνει απόλυτα την πρόταση που έγραψε ο Χρήστος Γιανναράς στο άρθρο του “Καινούργιο Σύνταγμα;” που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα “Καθημερινή” στις 20 Μαρτίου του 2011.

“Καινούργιο σύνταγμα σημαίνει, διαφορετική λογική συνταγματικής νομοθεσίας[...] Η ριζική αλλαγή της λογικής του Συντάγματος προϋποθέτει δημοψηφισματική διασάφηση της σκοποθεσίας του. Να συνομολογήσουμε οι σημερινοί Έλληνες, κατά πλειοψηφία, τι είδους κοινωνία θέλουμε, ποιές προϋποθέσεις συνύπαρξης επιλέγουμε. Θέλουμε την ελληνικότητα ως κρατική απλώς υπηκοότητα, δηλαδή ως εθνικότητα, ιδεολογική συνιστώσα του έθνους – κράτους, όπως την όριζε η φιλοσοφία του Διαφωτισμού; Μας αρκεί μια συλλογικότητα «πλουραλιστική», ανεκτική της ακοινωνησίας που επιβάλλει η επιθετική «διαφορετικότητα», η εκδοχή του ανθρώπου ως καταναλωτικής αποκλειστικά μονάδας; Ή εκδεχόμαστε και θέλουμε την ελληνικότητα ως πρόταση πολιτισμού, πρόταση «νοήματος» της ύπαρξης και της συνύπαρξης, που το ελλαδικό κράτος καλείται να τη διαχειριστεί ως ιδιαιτερότητα, ικανή όμως να διακονήσει πανανθρώπινη ανάγκη; Από τη δημοψηφισματική απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα θα εξαρτηθεί αν μπορεί ο κάθε τυχάρπαστος κομματικός υπουργός Παιδείας να σπάξει τη συνέχεια δύο χιλιάδων χρόνων της ελληνικής γραφής καταργώντας τόνους και πνεύματα. Να αποκλείει τους σημερινούς Έλ-

λignes από την πρόσβαση στο διαχρονικό γίνεσθαι της γλώσσας τους καταργώντας τη διδασκαλία των αρχαίων. Ή να «αποδομεί» την ιστορική συνείδηση της ελληνικής κοινωνίας κατασυκοφαντώντας βάναισα το παρελθόν στις συνειδήσεις των παιδιών της”.

Το ορίζει άλλωστε ρητά και το Σύνταγμα στην παράγραφο 2 του άρθρου 16: “Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλαση τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες”.

Κλείνοντας, θα ήθελα να μου επιτρέψετε να υπενθυμίσω το κείμενο του όρκου που έδωσαν οι πληρεξούσιοι στην Α΄ Εθνοσυνέλευση στην Επίδαυρο, υπενθυμίζοντας με αυτόν τον τρόπο την πρώτη σκέψη που θα έπρεπε να κυριαρχεί στο μυαλό όλων μας και κυρίως σε όσους εκπροσωπούμε την ελληνική πολιτεία:

“Ορκιζόμεθα εις το όνομα της Τρισυποστάτου Θεότητας
και εις το σεβαστόν όνομα της Πατρίδος,
να συσχεπτώμεθα εν ειλικρινεία καθαρά και αδελφική αγάπη,
αδιαφορώντες περί των προσωπικών συμφερόντων μας
και φροντίζοντες περί μόνου του κοινού της Ελλάδος συμφέροντος”.

Ορκίζομαι!

ΟΙ ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ	ΘΗΤΕΙΑ	ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
Παύλος Κουντουριώτης	22 Μαρτίου 1924- 15 Μαρτίου 1925	Προσωρινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας
Θεόδωρος Δ. Πάγκαλος	15 Μαρτίου 1926- 22 Αυγούστου 1927	Δικτάτορας
Παύλος Κουντουριώτης	24 Αυγούστου 1929- 9 Δεκεμβρίου 1929	Εκλεγμένος από Βουλή και Γερουσία
Αλέξανδρος Ζαΐμης	10 Δεκεμβρίου 1929- 10 Οκτωβρίου 1936	-
Γεώργιος Παπαδόπουλος	1 Ιουνίου 1973- 25 Νοεμβρίου 1973	Δικτάτορας
Οδυσσεάς Αγγελής	1 Ιουνίου 1973- 25 Νοεμβρίου 1973	Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας
Φαίδων Γκιζβής	25 Νοεμβρίου 1973- 17 Δεκεμβρίου 1974	Διορισμένος από το δικτατορικό καθεστώς
Μιχαήλ Στασινόπουλος	18 Δεκεμβρίου 1974- 19 Ιουνίου 1975	1ος Πρόεδρος Τρίτης Ελληνικής Δημοκρατίας (Προτάθηκε από τη Ν.Δ.)
Κωνσταντίνος Τσάτσος	20 Ιουνίου 1975- 15 Μαΐου 1980	2ος Πρόεδρος Τρίτης Ελληνικής Δημοκρατίας (Προτάθηκε από τη Ν.Δ.)
Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής	15 Μαΐου 1980- 10 Μαρτίου 1985	Πρώτη εκλογή (Προτάθηκε από Ν.Δ.)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ	ΘΗΤΕΙΑ	ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
Ιωάννης Αλευράς	10 Μαρτίου 1985- 30 Μαρτίου 1985	Προσωρινός Πρόεδρος, άσκησε καθήκοντα ως Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων
Χρήστος Σαρτζετάκης	30 Μαρτίου 1985- 4 Μαΐου 1990	Προτάθηκε από ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ
Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής	5 Μαΐου 1990- 10 Μαρτίου 1995	Δεύτερη εκλογή (Προτάθηκε από Ν.Δ.)
Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος	10 Μαρτίου 1995- 12 Μαρτίου 2005	Διο θητείες (Προτάθηκε από Πολιτική Άνοιξη, ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ.)
Κάρολος Παπούλιας	12 Μαρτίου 2005- 13 Μαρτίου 2015	Διο θητείες (Προτάθηκε από Ν.Δ., ΠΑΣΟΚ και ΛΑΟΣ)
Προκόπης Παυλόπουλος	13 Μαρτίου 2015 έως σήμερα	(Προτάθηκε από ΣΥΡΙΖΑ, ΑΝ.ΕΛ. και Ν.Δ.)

ΟΙ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Προσωρινή Διοίκηση της Ελλάδος

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1791-1865)	13 Ιανουαρίου 1822- 10 Μαΐου 1823	Εκτελεστικό 1822. Ο Θεόδωρος Νέγρης είναι “Πρόεδρος του Συμβουλίου των Μνίστρων”
Πετρόμπεης Μαυρομχάλης (1765-1848)	10 Μαΐου 1823- 30 Δεκεμβρίου 1823	Εκτελεστικό 1823
Γεώργιος Κουντουριώτης (1782-1858)	30 Δεκεμβρίου 1823- 26 Απριλίου 1826	Εκτελεστικό 1824
Ανδρέας Ζαΐμης (1791-1840)	26 Απριλίου 1826- 14 Απριλίου 1827	Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδας (1826)
Γεώργιος Μαυρομχάλης (1800-1831)	14 Απριλίου 1827- 18 Ιανουαρίου 1828	Αντικυβερνητική επιτροπή μέχρι την άφιξη του Καποδίστρια

Ελληνική Πολιτεία

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Ιωάννης Καποδίστριας (1776-1831)	18 Ιανουαρίου 1828- 27 Σεπτεμβρίου 1831	Κυβερνήτης της Ελλάδος
Αυγουστίνος Καποδίστριας (1778-1857)	27 Σεπτεμβρίου 1831- 28 Μαρτίου 1832	Επικεφαλής τριμελούς επιτροπής μετά τη δολοφονία Ι. Καποδίστρια

Βασίλειο της Ελλάδας - Απόλυτη Μοναρχία (1832-1843)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Σπυρίδων Τρικούπης (1788-1873)	25 Ιανουαρίου 1833- 3 Απριλίου 1833	Κυβέρνηση Σπυρίδωνος Τρικούπη Ιανουάριος 1833 (Αντιβασιλεία)
Σπυρίδων Τρικούπης (1788-1873)	3 Απριλίου 1833- 12 Οκτωβρίου 1833	Κυβέρνηση Σπυρίδωνος Τρικούπη Απριλιος 1833 (Αντιβασιλεία)
Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1791-1865)	12 Οκτωβρίου 1833- 31 Μαΐου 1834	Κυβέρνηση Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου (Αντιβασιλεία)
Ιωάννης Κωλέττης (1774-1847)	31 Μαΐου 1834- 20 Μαΐου 1835	Κυβέρνηση Ιωάννη Κωλέττη (Αντιβασιλεία)
Κόμης Ιωσήφ Λουδοβίγιος 'Αρμανσμπεργκ (1787-1853)	20 Μαΐου 1835- 2 Φεβρουαρίου 1837	Αρχιγραμματέας Επικρατείας, Κυβέρνηση 'Αρμανσμπέργκ
Ιγνάτιος Φον Ρούντχαρτ (1790-1838)	2 Φεβρουαρίου 1837- 8 Δεκεμβρίου 1837	Πρόεδρος του Υπουργικού Συμβουλίου, Κυβέρνηση Ιγνάτιου Φον Ρούντχαρτ
Βασιλεύς Όθων (1815-1867)	8 Δεκεμβρίου 1837- 24 Ιουνίου 1841	Πρόεδρος Υπουργικού Συμβουλίου, Κυβέρνηση Όθωνος 1837
Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1791-1865)	24 Ιουνίου 1841- 10 Αυγούστου 1841	Πρωθυπουργός, Κυβέρνηση Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου
Βασιλεύς Όθων (1815-1867)	10 Αυγούστου 1841-3 Σεπτεμβρίου 1843	Κυβέρνηση Όθωνος 1841

Βασίλειο της Ελλάδας - Συνταγματική μοναρχία (1843-1862)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Ανδρέας Μεταξάς (1790-1860)	3 Σεπτεμβρίου 1843- 16 Φεβρουαρίου 1844	Προσωρινή-επανα- στατική Κυβέρνηση Ανδρέα Μεταξά και εκλογές 1843
Κωνσταντίνος Κανάρης (1790-1877)	16 Φεβρουαρίου 1844- 30 Μαρτίου 1844	Προσωρινή Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Κανάρη
Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1791-1865)	30 Μαρτίου 1844- 6 Αυγούστου 1844	Προσωρινή Κυβέρνηση Μαυροκορδάτου και εκλογές 1844
Ιωάννης Κωλέττης (1774-1847)	6 Αυγούστου 1844- 31 Αυγούστου 1847	Κυβέρνηση Ιωάννη Κωλέττη-Απεβίωσε
Κίτσος Τζαβέλας (1801-1855)	5 Σεπτεμβρίου 1847- 8 Μαρτίου 1848	Κυβέρνηση Κίτσου Τζαβέλα
Γεώργιος Κουντουριώτης (1782-1858)	8 Μαρτίου 1848- 15 Οκτωβρίου 1848	Εξωκοινοβουλευτική Κυβέρνηση Γεώργιου Κουντουριώτη
Κωνσταντίνος Κανάρης (1790-1877)	15 Οκτωβρίου 1844- 12 Δεκεμβρίου 1849	Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Κανάρη
Αντώνιος Κριεζής (1796-1865)	12 Δεκεμβρίου 1849- 16 Μαΐου 1854	Κυβέρνηση Αντώνιου Κριεζή
Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1791-1865)	16 Μαΐου 1854- 22 Σεπτεμβρίου 1855	Κυβέρνηση Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου
Δημήτριος Βούλγαρης (1802-1878)	22 Σεπτεμβρίου 1855- 13 Νοεμβρίου 1857	Κυβέρνηση Δημητρίου Βούλγαρη
Αθανάσιος Μιαούλης (1815-1867)	13 Νοεμβρίου 1857- 26 Μαΐου 1862	Κυβέρνηση Αθανάσιου Μιαούλη
Ιωάννης (Γενναίος) Κολοκοτρώνης (1803-1868)	26 Μαΐου 1862- 11 Οκτωβρίου 1862	Κυβέρνηση Ιωάννη Κολοκοτρώνη

**Βασίλειον της Ελλάδας - Α' Βασιλευόμενη Δημοκρατία
(1862-1924)**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Δημήτριος Βούλγαρης (1802-1878)	11 Οκτωβρίου 1862- 9 Φεβρουαρίου 1863	Προσωρινή Κυβέρνηση, Επαναστατική Εθνοσυνέλευση
Αριστείδης Μωραϊτίνης (1806-1875)	9 Φεβρουαρίου 1863- 13 Φεβρουαρίου 1863	Κυβέρνηση Μωραϊτίνη Η Β' Εθνική εν Αθήναις Συνέλευση ανέλαβε την εκτελεστική εξουσία
Ζηνόβιος Βάλβης (1800-1886)	13 Φεβρουαρίου 1863- 27 Μαρτίου 1863	Ορίστηκε προσωρινή Κυβέρνηση από τη Β' Εθνική εν Αθήναις Συνέλευση
Διομήδης Κυριακός (1811-1869)	27 Μαρτίου 1863- 29 Απριλίου 1863	Ορίστηκε από την Εθνοσυνέλευση
Μπενιζέλος Ρούφος (1795-1868)	29 Απριλίου 1863- 25 Οκτωβρίου 1863	Ορίστηκε από την Β' Εν Αθήναις Συνέλευση
Δημήτριος Βούλγαρης (1802-1878)	25 Οκτωβρίου 1863- 5 Μαρτίου 1864	Διορίστηκε από το νέο Βασιλιά Γεώργιο, στον οποίο η Εθνοσυνέλευση έδωσε το δικαίωμα επιλογής Κυβέρνησης
Κωνσταντίνος Κανάρης (1790-1877)	5 Μαρτίου 1864- 16 Απριλίου 1864	Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Κανάρη
Ζηνόβιος Βάλβης (1800-1868)	16 Απριλίου 1864- 26 Ιουλίου 1864	Κυβέρνηση Ζηνοβίου Βάλβη
Κωνσταντίνος Κανάρης (1790-1877)	26 Ιουλίου 1864- 2 Μαρτίου 1865	Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Κανάρη

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Αλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817-1883)	2 Μαρτίου 1865- 20 Οκτωβρίου 1865	Κυβέρνηση Αλέξαν- δρου Κουμουνδούρου και ελληνικές εκλογές 1865
Επαμενώνας Δεληγεώργης (1829-1889)	20 Οκτωβρίου 1865- 3 Νοεμβρίου 1865	Κυβέρνηση Επ. Δεληγεώργη 12 ημερών
Δημήτριος Βούλαρης (1802-1878)	3 Νοεμβρίου 1865- 6 Νοεμβρίου 1865	Κυβέρνηση Δημ. Βούλαρη για 2 ημέρες
Αλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817-1883)	6 Νοεμβρίου 1865- 13 Νοεμβρίου 1865	Κυβέρνηση Αλ. Κουμουνδούρου για 7 ημέρες
Επαμενώνας Δεληγεώργης (1829-1889)	13 Νοεμβρίου 1865- 28 Νοεμβρίου 1865	Κυβέρνηση Επαμ. Δεληγεώργη για 15 ημέρες
Μπενιζέλος Ρούφος (1795-1868)	28 Νοεμβρίου 1865- 9 Ιουνίου 1866	Κυβέρνηση Μπενιζέλου Ρούφου
Δημήτριος Βούλαρης (1802-1878)	9 Ιουνίου 1866- 18 Δεκεμβρίου 1866	Κυβέρνηση Δημητρίου Βούλαρη
Αλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817-1883)	18 Δεκεμβρίου 1866- 20 Δεκεμβρίου 1867	Κυβέρνηση Αλέξανδρου Κουμουνδούρου
Αριστείδης Μωραϊτίνης (1806-1875)	20 Δεκεμβρίου 1867- 25 Ιανουαρίου 1868	Υπηρεσιακή Κυβέρνηση Αρ. Μωραϊτίνη
Δημήτριος Βούλαρης (1802-1878)	25 Ιανουαρίου 1868- 25 Ιανουαρίου 1869	Κυβέρνηση Δημητρίου Βούλαρη
Θρασύβουλος Ζαΐμης (1825-1880)	25 Ιανουαρίου 1869- 9 Ιουλίου 1870	Κυβέρνηση Θρασύβουλου Ζαΐμη

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Επαμενώνας Δεληγεώργης (1829-1889)	9 Ιουλίου 1870- 3 Δεκεμβρίου 1870	Κυβέρνηση Επ. Δεληγεώργη
Αλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817-1883)	3 Δεκεμβρίου 1870- 28 Οκτωβρίου 1871	Κυβέρνηση Αλ. Κουμουνδούρου
Θρασύβουλος Ζαΐμης (1825-1880)	28 Οκτωβρίου 1871- 25 Δεκεμβρίου 1871	Κυβέρνηση Θρασύβουλου Ζαΐμη
Δημήτριος Βούλγαρης (1802-1878)	25 Δεκεμβρίου 1871- 8 Ιουλίου 1872	Κυβέρνηση Δημητρίου Βούλγαρη
Επαμενώνας Δεληγεώργης (1829-1889)	8 Ιουλίου 1872- 9 Φεβρουαρίου 1874	Κυβέρνηση Επ. Δεληγεώργη και ελληνικές βουλευτικές εκλογές 1872
Δημήτριος Βούλγαρης (1802-1878)	9 Φεβρουαρίου 1874- 27 Απριλίου 1875	Κυβέρνηση Δημητρίου Βούλγαρη
Χαρίλαος Τρικούπης (1832-1896)	27 Απριλίου 1875- 15 Οκτωβρίου 1875	Κυβέρνηση Χαρίλαου Τρικούπη και Ελληνικές βου- λευτικές εκλογές 1875
Αλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817-1883)	15 Οκτωβρίου 1875- 26 Νοεμβρίου 1876	Κυβέρνηση Αλέξανδρου Κουμουνδούρου
Επαμενώνας Δεληγεώργης (1829-1889)	26 Νοεμβρίου 1876- 1 Δεκεμβρίου 1876	Κυβέρνηση Επ. Δεληγεώργη
Αλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817-1883)	1 Δεκεμβρίου 1876- 26 Φεβρουαρίου 1877	Κυβέρνηση Αλ. Κουμουνδούρου
Επαμενώνας Δεληγεώργης (1829-1889)	26 Φεβρουαρίου 1877- 19 Μαΐου 1877	Κυβέρνηση Επ. Δεληγεώργη

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Αλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817-1883)	19 Μαΐου 1877- 26 Μαΐου 1877	Κυβέρνηση Αλ. Κουμουνδούρου 7 ημερών
Κωνσταντίνος Κανάρης (1790-1877)	26 Μαΐου 1877- 2 Σεπτεμβρίου 1877	Κυβέρνηση Κων. Κανάρη. Μετά τον θάνατό του σχηματίστηκε Οικου- μενική Κυβέρνηση στην οποία προή- δρευαν εναλλάξ οι Υπουργοί του
Αλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817-1883)	11 Ιανουαρίου 1878- 21 Οκτωβρίου 1878	Κυβέρνηση Αλ. Κουμουνδούρου Ιανουαρίου 1878
Χαρίλαος Τρικούπης (1832-1896)	21 Οκτωβρίου 1878- 26 Οκτωβρίου 1878	Κυβέρνηση Χαρ. Τρικούπη 6 ημερών
Αλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817-1883)	26 Οκτωβρίου 1878- 10 Μαρτίου 1880	Κυβέρνηση Αλ. Κουμουνδούρου Οκτώβριος 1878 και βουλευτικές εκλογές 1879
Χαρίλαος Τρικούπης (1832-1896)	10 Μαρτίου 1880- 13 Οκτωβρίου 1880	Κυβέρνηση Χαρ. Τρικούπη
Αλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817-1883)	13 Οκτωβρίου 1880- 3 Μαρτίου 1882	Κυβέρνηση Αλ. Κουμουνδούρου 1880 και βουλευτικές εκλογές 1881
Χαρίλαος Τρικούπης (1832-1896)	3 Μαρτίου 1882- 19 Απριλίου 1885	Κυβέρνηση Χαρ. Τρικούπη και βουλευτικές εκλογές 1882 (επαναληπτικές)
Θεόδωρος Δηλιγιάννης (1820-1905)	19 Απριλίου 1885- 30 Απριλίου 1886	Κυβέρνηση Θεόδ. Δηλιγιάννη 1885, βουλευτικές εκλογές

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Δημήτριος Βάλβης (1814-1886)	30 Απριλίου 1886- 9 Μαΐου 1886	Κυβέρνηση Δημ. Βάλβη 10 ημερών
Χαρλαος Τρικούπης (1832-1896)	9 Μαΐου 1886- 14 Οκτωβρίου 1890	Κυβέρνηση Χαρ. Τρικούπη και βου- λευτικές εκλογές 1887
Θεόδωρος Δηλιγιάννης (1820-1905)	14 Οκτωβρίου 1890- 18 Φεβρουαρίου 1892	Κυβέρνηση Θεόδ. Δηλιγιάννη 1890
Κωνσταντίνος Κωνσταντινόπουλος (1832-1910)	18 Φεβρουαρίου 1892- 10 Ιουνίου 1892	Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Κωνσταντινόπουλου
Χαρλαος Τρικούπης (1832-1896)	10 Ιουνίου 1892- 3 Μαΐου 1893	Κυβέρνηση Χαρ. Τρικούπη 1892
Σωτήριος Σωτηρόπουλος (1831-1898)	3 Μαΐου 1893- 30 Οκτωβρίου 1893	Κυβέρνηση Σωτηρίου Σωτηρόπουλου
Χαρλαος Τρικούπης (1832-1896)	30 Οκτωβρίου 1893- 12 Ιανουαρίου 1895	Κυβέρνηση Χαρ. Τρικούπη (πτώχευση της Ελλάδας)
Νικόλαος Δηλιγιάννης (1841-1910)	12 Ιανουαρίου 1895- 31 Μαΐου 1895	Κυβέρνηση Νικ. Δηλιγιάννη 1895
Θεόδωρος Δηλιγιάννης (1820-1905)	31 Μαΐου 1895- 18 Απριλίου 1897	Κυβέρνηση Θεόδωρου Δηλιγιάννη
Δημήτριος Ράλλης (1844-1921)	18 Απριλίου 1897- 21 Σεπτεμβρίου 1897	Κυβέρνηση Δημητρίου Ράλλη
Αλέξανδρος Ζαΐμης (1855-1936)	21 Σεπτεμβρίου 1897- 2 Απριλίου 1899	Κυβέρνηση Αλέξανδρου Ζαΐμη
Γεώργιος Θεοτόκης (1844-1916)	2 Απριλίου 1899- 12 Νοεμβρίου 1901	Κυβέρνηση Γεώργιου Θεοτόκη
Αλέξανδρος Ζαΐμης (1855-1936)	12 Νοεμβρίου 1901- 24 Νοεμβρίου 1902	Κυβέρνηση Αλέξανδρου Ζαΐμη και βουλευτικές εκλογές 1902

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Θεόδωρος Δηλιγιάννης (1820-1905)	24 Νοεμβρίου 1902- 14 Ιουνίου 1903	Κυβέρνηση Θεόδωρου Δηλιγιάννη
Γεώργιος Θεοτόκης (1844-1916)	14 Ιουνίου 1903- 28 Ιουνίου 1903	Κυβέρνηση Γεώργιου Θεοτόκη 14 ημερών
Δημήτριος Ράλλης (1844-1921)	28 Ιουνίου 1903- 6 Δεκεμβρίου 1903	Κυβέρνηση Δημητρίου Ράλλη
Γεώργιος Θεοτόκης (1844-1916)	6 Δεκεμβρίου 1903- 16 Δεκεμβρίου 1904	Κυβέρνηση Γεώργιου Θεοτόκη
Θεόδωρος Δηλιγιάννης (1820-1905)	16 Δεκεμβρίου 1904- 31 Μαΐου 1905	Κυβέρνηση Θεόδωρου Δηλιγιάννη, ελληνικές εκλογές 1905 (Δολοφονήθηκε)
Δημήτριος Ράλλης (1844-1921)	9 Ιουνίου 1905- 8 Δεκεμβρίου 1905	Κυβέρνηση Δημητρίου Ράλλη
Γεώργιος Θεοτόκης (1844-1916)	8 Δεκεμβρίου 1905- 7 Ιουλίου 1909	Κυβέρνηση Γεώργιου Θεοτόκη, βουλευτικές εκλογές 1906
Δημήτριος Ράλλης (1844-1921)	7 Ιουλίου 1909- 15 Αυγούστου 1909	Κυβέρνηση Δημητρίου Ράλλη
Κυριακούλης Π. Μαυρομχάλης (1849-1916)	15 Αυγούστου 1909- 18 Ιανουαρίου 1910	Κυβέρνηση Κυρ. Μαυρομχάλη μετά το Κίνημα στο Γουδί του Στρατιωτι- κού Συνδέσμου
Στέφανος Δραγούμης (1842-1923)	18 Ιανουαρίου 1910- 6 Οκτωβρίου 1910	Κυβέρνηση Στέφανου Δραγούμη, βουλευτικές εκλογές Αυγούστου 1910
Ελευθέριος Βενιζέλος (1864-1936)	6 Οκτωβρίου 1910- 25 Φεβρουαρίου 1915	Κυβέρνηση Ελευθέριου Βενιζέλου, βουλευτικές εκλογές Νοεμβρίου 1910 και 1912

ΟΝΟΜΑ ΤΕΠΙΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Δημήτριος Γούναρης (1866-1922)	25 Φεβρουαρίου 1915- 10 Αυγούστου 1915	Κυβέρνηση Δημητρίου Γούναρη, βουλευτικές εκλογές Μαΐου 1915
Ελευθέριος Βενιζέλος (1864-1936)	10 Αυγούστου 1915-24 Σεπτεμβρίου 1915	Κυβέρνηση Ελευθέριου Βενιζέλου
Αλέξανδρος Ζαΐμης (1855-1936)	24 Σεπτεμβρίου 1915- 25 Οκτωβρίου 1915	Κυβέρνηση Αλέξανδρου Ζαΐμη
Στέφανος Σκουλούδης (1836-1928)	25 Οκτωβρίου 1915- 9 Ιουνίου 1916	Κυβέρνηση Στέφανου Σκουλούδη, βουλευτικές εκλογές Δεκεμβρίου 1915
Αλέξανδρος Ζαΐμης (1855-1936)	9 Ιουνίου 1916- 3 Σεπτεμβρίου 1916	Κυβέρνηση Αλέξανδρου Ζαΐμη
Νικόλαος Καλογερόπουλος (1853-1927)	3 Σεπτεμβρίου 1916- 27 Σεπτεμβρίου 1916	Κυβέρνηση Νικόλαου Καλογερόπουλου
Ελευθέριος Βενιζέλος (1864-1936)	19 Σεπτεμβρίου 1916- 27 Ιουνίου 1917	Κυβέρνηση Εθνικής Αμύνης, επαναστατική Κυβέρνηση που έλεγε τη Β. Ελλάδα και την Κρήτη. Αναγνωρίστηκε από την Αντάντ, από τις 19 Δεκεμβρίου 1916
Σπυρίδων Λάμπρος (1851-1919)	27 Σεπτεμβρίου 1916- 21 Απριλίου 1917	Επίσημη Κυβέρνηση Σπυρίδωνα Λάμπρου, που έλεγε τη Νότια Ελλάδα
Αλέξανδρος Ζαΐμης (1855-1936)	21 Απριλίου 1917- 14 Ιουνίου 1917	Επίσημη Κυβέρνηση Αλ. Ζαΐμη που έλεγε τη Νότια Ελλάδα
Ελευθέριος Βενιζέλος (1864-1936)	14 Ιουνίου 1917- 4 Νοεμβρίου 1920	Κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου που έλεγε όλη την επικράτεια

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Δημήτριος Ράλλης (1844-1921)	4 Νοεμβρίου 1920- 24 Ιανουαρίου 1921	Κυβέρνηση Δημ. Ράλλη, βουλευτικές εκλογές 1920
Νικόλαος Καλογερόπουλος (1853-1927)	24 Ιανουαρίου 1921- 26 Μαρτίου 1921	Κυβέρνηση Νικ. Καλογερόπουλου
Δημήτριος Γούναρης (1866-1922)	26 Μαρτίου 1921- 2 Μαρτίου 1922	Κυβέρνηση Δημ. Γούναρη
Δημήτριος Γούναρης (1866-1922)	2 Μαρτίου 1922- 3 Μαΐου 1922	Κυβέρνηση Δημ. Γούναρη
Νικόλαος Στράτος (1872-1922)	3 Μαΐου 1922-9 Μαΐου 1922	Κυβέρνηση Δημ. Γούναρη 6 ημερών
Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης (1860-1922)	9 Μαΐου 1922-28 Αυγούστου 1922	Κυβέρνηση Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη
Νικόλαος Τριανταφυλλάκος (1855-1939)	28 Αυγούστου 1922- 16 Σεπτεμβρίου 1922	Κυβέρνηση Νικ. Τριανταφυλλάκου
Αναστάσιος Χαραλάμης (1862-1949)	16 Σεπτεμβρίου 1922- 17 Σεπτεμβρίου 1922	Κυβέρνηση Ανα- στάσιου Χαραλάμης, ανατράπηκε από το κίνημα της 11ης Σεπτεμβρίου 1922
Σωτήριος Κροκιδάς (1852-1924)	17 Σεπτεμβρίου 1922- 14 Νοεμβρίου 1922	Διορίστηκε από τους κινήματιες της 11ης Σεπτεμβρίου 1922
Στυλιανός Γονατάς (1876-1966)	14 Νοεμβρίου 1922- 11 Ιανουαρίου 1923	Κυβέρνηση Στυλ. Γονατά, ως επικεφαλής των κινήματιών της 11ης Σεπτεμβρίου 1922, βουλευτικές εκλογές 1923

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Ελευθέριος Βενιζέλος (1864-1936)	11 Ιανουαρίου 1924- 6 Φεβρουαρίου 1924	Ανέλαβε μετά την παραίτηση της Κυβέρνησης Γονατά
Γεώργιος Καφαντάρης (1873-1946)	6 Φεβρουαρίου 1924- 12 Μαρτίου 1924	Κυβέρνηση Γεώργιου Καφαντάρη

Β' Ελληνική Δημοκρατία (1924-1935)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Αλέξανδρος Παπαναστασίου (1876-1936)	12 Μαρτίου 1924- 24 Ιουλίου 1924	Διορίστηκε ύστερα από την παραίτηση της Κυ- βέρνησης Καφαντάρη. Στις 25 Μαρτίου 1924 κηρύσσεται έκπτωτη η Βασιλική οικογένεια και εγκαθιδρύεται η αβασίλευτη Δημοκρα- τία. Προκηρύσσεται δημοψήφισμα το 1924
Θεμιστοκλής Σοφούλης (1860-1949)	24 Ιουλίου 1924- 7 Οκτωβρίου 1924	Κυβέρνηση Θεμιστοκλή Σοφούλη
Ανδρέας Μιχαλακόπουλος (1876-1938)	7 Οκτωβρίου 1924- 26 Ιουνίου 1925	Κυβέρνηση Ανδρέα Μιχαλακόπουλου
Θεόδωρος Πάγκαλος (1878-1952)	26 Ιουνίου 1925- 19 Ιουλίου 1926	Κυβέρνηση Θεόδωρου Πάγκαλου μετά το κί- νημα του ίδιου στις 25 Ιουνίου 1925. Δικτα- τορία Πάγκαλου μετά τις 4 Ιανουαρίου 1926.
Αθανάσιος Ευταξίας (1849-1931)	19 Ιουλίου 1926- 23 Αυγούστου 1926	Κυβέρνηση Αθανάσιου Ευταξιά, προσπάθεια πολιτικοποίησης της δικτατορίας Πάγκαλου

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Γεώργιος Κονδύλης (1879-1936)	23 Αυγούστου 1926- 4 Δεκεμβρίου 1926	Κυβέρνηση Γεώργιου Κονδύλη, βουλευτικές εκλογές 1926. Σχηματισμός επαναστατικής κυβέρνησης μετά το κίνημα Κονδύλη στις 22 Αυγούστου 1926
Αλέξανδρος Ζαΐμης (1855-1936)	4 Δεκεμβρίου 1926- 4 Ιουλίου 1928	Κυβέρνηση Αλ. Ζαΐμη Αύγουστος 1927, Φεβρουάριος 1928, Ιούλιος 1928
Ελευθέριος Βενιζέλος (1864-1936)	4 Ιουλίου 1928- 26 Μαΐου 1932	Κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου, βουλευτικές εκλογές 1928, Ιούνιο 1929, Δεκέμβριος 1929, τέταρτη πτώχευση της Ελλάδας
Αλέξανδρος Παπαναστασίου (1876-1936)	26 Μαΐου 1932- 5 Ιουνίου 1932	Κυβέρνηση Αλ. Παπαναστασίου 11 ημερών
Ελευθέριος Βενιζέλος (1864-1936)	5 Ιουνίου 1932- 3 Νοεμβρίου 1932	Κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου, βουλευτικές εκλογές 1932
Παναγής Τσαλδάρης (1868-1936)	3 Νοεμβρίου 1932- 16 Ιανουαρίου 1933	Κυβέρνηση Παναγή Τσαλδάρη
Ελευθέριος Βενιζέλος (1864-1936)	16 Ιανουαρίου 1933- 6 Μαρτίου 1933	Κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου, βουλευτικές εκλογές 1933
Αλέξανδρος Οθωναίος (1879-1970)	6 Μαρτίου 1933- 10 Μαρτίου 1933	Κυβέρνηση Αλ. Οθωναίου 4 ημερών
Παναγής Τσαλδάρης (1868-1936)	10 Μαρτίου 1933- 10 Οκτωβρίου 1935	Κυβέρνηση Παν. Τσαλδάρη, βουλευτικές εκλογές 1935

Βασιλεία-Δικτατορία (1935-1941)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Γεώργιος Κονδύλης (1879-1936)	10 Οκτωβρίου 1935- 30 Νοεμβρίου 1935	Κυβέρνηση Γεωργ. Κονδύλη, πραξικόπημα Επαναστατικής Επιτροπής (Παπάγος, Οικονόμου, Ρέππας). Καταργείται η αβασίλευτη Δημοκρατία, προκήρυξη δημοψηφίσματος 1935
Κωνσταντίνος Δεμερτζής (1876-1936)	30 Νοεμβρίου 1935- 13 Απριλίου 1936	Διορίστηκε από τον Βασιλέα Γεώργιο Β', μετά την παραίτηση της Κυβέρνησης Κονδύλη
Ιωάννης Μεταξάς (1871-1941)	13 Απριλίου 1936- 29 Ιανουαρίου 1941	Διορίστηκε ύστερα από τον θάνατο του Κ. Δεμερτζή. Στις 4 Αυγούστου 1936 εγκαθίδρυσε δικτατορία με τη συγκατάθεση του Βασιλέα Γεώργιου Β'
Αλέξανδρος Κορυζής (1885-1941)	29 Ιανουαρίου 1941- 18 Απριλίου 1941	Διορίστηκε ύστερα από τον θάνατο του Ι. Μεταξά. Μετά τον θάνατό του στις 18 Απριλίου 1941, καθήκοντα μέχρι τις 21 του μήνα ανέλαβαν κατά σειρά ο Υπουργός Δικαιοσύνης Άγις Ταμπακόπουλος και ο Αντιπρόεδρος του Υπουργικού Συμβουλίου-Υπουργός Ναυτικών Υποναύαρχος Αλ. Σακελλαρίου
Εμμανουήλ Τσουδερός (1882-1956)	21 Απριλίου 1941- 23 Μαΐου 1941	Κυβέρνηση Εμ. Τσουδερού με έδρα αρχικά την Αθήνα και μετά τις 23 Απριλίου τα Χανιά

Κατοχή της Ελλάδας από τα ναζιστικά στρατεύματα (1941-1944)

Κατοχικές Κυβερνήσεις

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Γεώργιος Τσολάκογλου (1886-1948)	30 Απριλίου 1941- 2 Δεκεμβρίου 1942	Κυβέρνηση Γ. Τσολάκογλου
Κωνσταντίνος Λογοθετόπουλος (1878-1961)	2 Δεκεμβρίου 1942- 7 Απριλίου 1943	Κυβέρνηση Κων. Λογοθετόπουλου
Ιωάννης Ράλλης (1878-1946)	7 Απριλίου 1943- 12 Οκτωβρίου 1944	Κυβέρνηση Ιωάννη Ράλλη

Βασιλείον της Ελλάδας - Κυβερνήσεις εξωτερικού με έδρα το Λονδίνο και το Κάιρο κατά τη διάρκεια της κατοχής

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Εμμανουήλ Τσουδερός (1882-1956)	23 Μαΐου 1941- 14 Απριλίου 1944	Κυβέρνηση Εμμ. Τσουδερού. Κατά τη διάρκεια της μάχης της Κρήτης, στις 23 Μαΐου 1941, αναχώ- ρησε από τα Χανιά για την Αλέξανδρεια της Αιγύπτου και από εκεί για το Λονδίνο
Σοφοκλής Βενιζέλος	14 Απριλίου 1944- 26 Απριλίου 1944	Κυβέρνηση Σοφ. Βενιζέλου
Γεώργιος Παπανδρέου (1888-1968)	26 Απριλίου 1944- 18 Οκτωβρίου 1944	Ανέλαβε τον Απρίλιο του 1944 και επέ- στρεψε στην Αθήνα στις 18 Οκτωβρίου 1944, μετά την απελευθέρωση

Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης
- Κυβερνήσεις του Βουνού

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Ευριπίδης Μπακιρτζής (1895-1947)	10 Μαρτίου 1944- 19 Απριλίου 1944	Κυβέρνηση του Βουνού Ευρ. Μπακιρτζή
Αλέξανδρος Σβώλος (1892-1952)	19 Απριλίου 1944- 2 Σεπτεμβρίου 1944	Κυβέρνηση του Βουνού Αλ. Σβώλου

Απελευθέρωση - Β' Βασιλευομένη Δημοκρατία
(1944-1967)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Γεώργιος Παπανδρέου (1888-1968)	18 Οκτωβρίου 1944- 3 Ιανουαρίου 1945	Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας Γεωργίου Παπανδρέου μετά την απελευθέρωση. Παραιτήθηκε τον Ιανουάριο 1945
Νικόλαος Πλαστήρας (1883-1953)	03 Ιανουαρίου 1945- 8 Απριλίου 1945	Διορίστηκε από τον Αντιβασιλέα Αρχιεπίσκοπο Αθηνών κ.κ. Δαμασκηνό μετά την παραίτηση Γ. Παπανδρέου
Πέτρος Βούλγαρης (1884-1957)	8 Απριλίου 1945- 11 Αυγούστου 1945	Διορίστηκε από τον Αντιβασιλέα Αρχιεπίσκοπο Αθηνών κ.κ. Δαμασκηνό μετά την παραίτηση Ν. Πλαστήρα

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Πέτρος Βούλγαρης (1884-1957)	11 Αυγούστου 1945- 17 Οκτωβρίου 1945	Διορίστηκε επικε- φαλής υπηρεσιακής υπερκομματικής Κυβέρνησης
Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Δαμασκηνός (1891-1949)	17 Οκτωβρίου 1945- 1 Νοεμβρίου 1945	Λόγω αδυναμίας σχηματισμού Κυβέρνησης
Παναγιώτης Κανελλόπουλος (1902-1986)	1 Νοεμβρίου 1945- 22 Νοεμβρίου 1945	Διορίστηκε από τον Αντιβασιλέα Αρχιεπίσκοπο Αθηνών κ.κ. Δαμασκηνό μετά την παραίτηση της Κυβέρνησης του ίδιου
Θεμιστοκλής Σοφούλης (1860-1949)	22 Νοεμβρίου 1945- 4 Απριλίου 1946	Διορίστηκε από τον Αντιβασιλέα Αρχι- επίσκοπο Αθηνών κ.κ. Δαμασκηνό μετά την παραίτηση της Κυβέρνησης Κανελλόπουλου
Παναγιώτης Πουλίτσας (1881-1968)	4 Απριλίου 1946- 18 Απριλίου 1946	Πρόεδρος Συμβουλίου της Επικρατείας. Διορίστηκε από τον Αντιβασιλέα Αρχιεπίσκοπο Αθηνών κ.κ. Δαμασκηνό μέχρι την εκλογή αρχηγού του Λαϊκού Κόμματος, το οποίο διέθετε την πλειοψηφία. Βου- λευτικές εκλογές 1946

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Κωνσταντίνος Τσαλδάρης (1884-1970)	18 Απριλίου 1946- 24 Ιανουαρίου 1947	Κυβέρνηση Κων. Τσαλδάρη. Διορίστηκε από τον Αντιβασιλέα Αρχιεπίσκοπο Αθηνών κ.κ. Δαμασκηνό ύστερα από την εκλο- γή του ως Πρόεδρος του Λαϊκού Κόμματος και την παραίτηση της Κυβέρνησης Πουλίτσα. Τον Οκτώβριο του 1946 επαναδιορίστηκε από τον Βασιλιά Γεώρ- γιο Β΄, ύστερα από την επιστροφή του τελευταίου στη χώρα
Δημήτριος Μάξιμος (1873-1955)	24 Ιανουαρίου 1947- 29 Αυγούστου 1947	Κυβέρνηση Δημ. Μάξιμου
Κωνσταντίνος Τσαλδάρης (1884-1970)	29 Αυγούστου 1947- 7 Σεπτεμβρίου 1947	Κυβέρνηση Κωνστα- ντίνου Τσαλδάρη 9 ημερών
Θεμιστοκλής Σοφούλης (1860-1949)	7 Σεπτεμβρίου 1947- 24 Ιουνίου 1949	Διορίστηκε μετά την παραίτηση της Κυβέρνησης Τσαλδάρη για το σχηματισμό κυβέρνησης συνεργα- σίας ενόψει του εμφυλίου. Επαναδιο- ρίστηκε τον Νοέμβριο του 1948 και Ιανουάριο του 1949.
Αλέξανδρος Διομήδης (1875-1950)	30 Ιουνίου 1949- 6 Ιανουαρίου 1950	Διορίστηκε μετά τον θάνατο του Θεμ. Σοφούλη, ως Αντιπρό- εδρος του Υπουργικού Συμβουλίου

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Ιωάννης Θεοτόκης (1880-1961)	6 Ιανουαρίου 1950- 23 Μαρτίου 1950	Υπηρεσιακή Κυβέρνηση Ιωάννη Θεοτόκη, βουλευτικές εκλογές 1950
Σοφοκλής Βενιζέλος (1894-1964)	23 Μαρτίου 1950- 15 Απριλίου 1950	Κόμμα Φιλελευθέρων, Κυβέρνηση Σοφοκλή Βενιζέλου
Νικόλαος Πλαστήρας (1883-1953)	15 Απριλίου 1950- 21 Αυγούστου 1950	Κυβέρνηση Νικ. Πλαστήρα
Σοφοκλής Βενιζέλος (1894-1964)	21 Αυγούστου 1950- 27 Οκτωβρίου 1951	Κόμμα Φιλελευθέρων Κυβέρνηση Σοφ. Βενιζέλου, Βουλευτικές εκλογές 1951
Νικόλαος Πλαστήρας (1883-1953)	27 Οκτωβρίου 1951- 11 Οκτωβρίου 1952	Κυβέρνηση Νικ. Πλαστήρα
Δημήτρης Κιουσόπουλος (1892-1977)	11 Οκτωβρίου 1952- 19 Νοεμβρίου 1952	Ανώτατος Δικαστικός, Υπηρεσιακή Κυβέρνηση
Αλέξανδρος Παπάγος (1883-1955)	19 Νοεμβρίου 1952- 4 Οκτωβρίου 1955	Ελληνικός Συναγερμός, Κυβέρνηση Αλ. Παπάγου και Βουλευτικές εκλογές 1952
Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής (1907-1998)	6 Οκτωβρίου 1955- 5 Μαρτίου 1958	Προερχόμενος από τον Ελληνικό Συναγερμό, ίδρυσε την ΕΡΕ. Κυβέρνηση Κ. Καραμανλή. Βουλευτικές εκλογές 1956 και επανεκλογή με το κόμμα της ΕΡΕ
Κωνσταντίνος Γεωργακόπουλος (1890-1973)	5 Μαρτίου 1958- 17 Μαΐου 1958	Πρόεδρος Ερυθρού Σταυρού-Υπηρεσιακή Κυβέρνηση

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής (1907-1998)	17 Μαΐου 1958- 20 Σεπτεμβρίου 1961	ΕΡΕ, Κυβέρνηση Κ. Καραμανλή
Κωνσταντίνος Δόβας (1898-1973)	20 Σεπτεμβρίου 1961- 4 Νοεμβρίου 1961	Αντιστράτηγος, υπη- ρετούσε στην αυλή του Βασιλιά, Υπηρεσιακή Κυβέρνηση, Βουλευ- τικές εκλογές 1961
Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής (1907-1998)	4 Νοεμβρίου 1961- 19 Ιουνίου 1963	ΕΡΕ, Κυβέρνηση Κ. Καραμανλή
Παναγιώτης Πιπινέλης (1899-1970)	19 Ιουνίου 1963- 29 Σεπτεμβρίου 1963	Κυβέρνηση Παναγ. Πιπινέλη
Στυλιανός Μαυρομιχάλης (1902-1981)	29 Σεπτεμβρίου 1963- 8 Νοεμβρίου 1963	Ανώτατος Δικαστικός, Υπηρεσιακή Κυβέρ- νηση, Βουλευτικές εκλογές 1963
Γεώργιος Παπανδρέου (1888-1968)	8 Νοεμβρίου 1963- 30 Δεκεμβρίου 1963	Ένωση Κέντρου, Κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου
Ιωάννης Παρασκευόπουλος (1900-1984)	30 Δεκεμβρίου 1963- 18 Φεβρουαρίου 1964	Υποδιοικητής Εθνικής Τράπεζας, Υπηρεσια- κή Κυβέρνηση, Βου- λευτικές εκλογές 1964
Γεώργιος Παπανδρέου (1888-1968)	18 Φεβρουαρίου 1964- 15 Ιουλίου 1965	Ένωση Κέντρου, Κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου
Γεώργιος Αθανασιάδης- Νόβας (1893-1987)	15 Ιουλίου 1965- 20 Αυγούστου 1965	Προερχόμενος από την Ένωση Κέντρου, “Αποστάτης”, Κυβέρνηση Γ. Αθανασιάδη-Νόβα
Ηλίας Τσιριμώκος (1907-1968)	20 Αυγούστου 1965- 17 Σεπτεμβρίου 1965	Προερχόμενος από την Ένωση Κέντρου, “Αποστάτης”, Κυβέρνηση Ηλία Τσιριμώκου

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Στέφανος Στεφανόπουλος (1898-1982)	17 Σεπτεμβρίου 1965- 22 Δεκεμβρίου 1966	Προερχόμενος από την Ένωση Κέντρου, “Αποστάτης”, Κυβέρνηση Στέφανου Στεφανόπουλου
Ιωάννης Παρασκευόπουλος (1900-1984)	22 Δεκεμβρίου 1966- 3 Απριλίου 1967	Υπηρεσιακή Κυβέρνηση Ιωαν. Παρασκευόπουλου
Παναγιώτης Κανελλόπουλος (1902-1986)	3 Απριλίου 1967- 21 Απριλίου 1967	ΕΡΕ, Κυβέρνηση Παναγ. Κανελλόπουλου

Στραπωτική δικτατορία (1967-1974)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Κωνσταντίνος Κόλλιας (1901-1998)	21 Απριλίου 1967- 13 Δεκεμβρίου 1967	Πρώτη δικτατορική κυβέρνηση. Διορίστηκε από τον Βασιλιά Κωνσταντίνο
Γεώργιος Παπαδόπουλος (1919-1999)	13 Δεκεμβρίου 1967- 8 Δεκεμβρίου 1973	Δεύτερη δικτατορική κυβέρνηση. Διορίστη- κε από τον Αντιβασι- λέα Γ. Ζωιτάκη
Σπυρίδων Μαρκεζίνης (1909-2000)	8 Δεκεμβρίου 1973- 25 Νοεμβρίου 1973	Διορίστηκε από τον δικτάτορα Παπαδό- πουλο, ανατράπηκε από τον πραξικοπημα- τία Δημήτριο Ιωαννίδη
Αδαμάντιος Ανδρουτσόπουλος (1919-2000)	25 Νοεμβρίου 1973- 23 Ιουλίου 1974	Διορίστηκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρα- τίας Φ. Γκίζικη μετά το πραξικόπημα του Δ. Ιωαννίδη. Εγκατέλειψε την εξουσία το πρωί της 23ης Ιουλίου 1974.

Γ' Ελληνική Δημοκρατία (1974-σήμερα)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Κωνσταντίνος Καραμανλής (1907-1998)	24 Ιουλίου 1974- 10 Μαΐου 1980	Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας Κ. Καρα- μανλή, Δημιουργία Νέας Δημοκρατίας, Βουλευτικές εκλογές 1974 και Δημοψήφι- σμα 1974, Βουλευ- τικές εκλογές 1977
Γεώργιος Ράλλης (1918-2006)	10 Μαΐου 1980- 21 Οκτωβρίου 1981	Διορίστηκε μετά την παραίτηση του Κ. Καραμανλή από την ηγεσία της Ν.Δ. Βουλευτικές εκλογές 1981
Ανδρέας Παπανδρέου (1919-1996)	21 Οκτωβρίου 1981- 2 Ιουλίου 1989	ΠΑΣΟΚ, Κυβέρνηση Ανδρ. Παπανδρέου Βουλευτικές εκλογές 1985
Τζαννής Τζαννετάκης (1927-2010)	2 Ιουλίου 1989- 12 Οκτωβρίου 1989	Ν.Δ.-Συνασπισμός της Αριστεράς και της Πρόδου (συμπερι- λαμβ. ΚΚΕ) Οικουμενική Κυβέρ- νηση Τζ. Τζαννετάκη. Βουλευτικές εκλογές Οκτώβριος 1989
Ιωάννης Γρίβας (1923)	12 Οκτωβρίου 1989- 23 Νοεμβρίου 1989	Πρόεδρος Αρείου Πάγου, Υπηρεσιακή Κυβέρνηση, Βουλευτικές εκλογές Νοέμβριος 1989

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Ξενοφών Ζολώτας (1904-2004)	23 Νοεμβρίου 1989- 11 Απριλίου 1990	Ν.Δ.-ΠΑΣΟΚ- Συνασπισμός (συμπεριλαμβ. ΚΚΕ) Οικουμενική Κυβέρνηση Ξεν. Ζολώτα, Βουλευτικές εκλογές Απρίλιος 1990
Κωνσταντίνος Μητσοτάκης (1918)	11 Απριλίου 1990- 13 Οκτωβρίου 1993	Ν.Δ. με τη στήριξη της ΔΗ.ΑΝΑ μέχρι τις 19 Ιουλίου 1990, όταν και ο Βουλευτής Θ. Κατσίκης προσε- χώρησε στη Ν.Δ. Κυβέρνηση Κ. Μητσο- τάκη, Βουλευτικές εκλογές 1993
Ανδρέας Παπανδρέου (1919-1996)	13 Οκτωβρίου 1993- 17 Ιανουαρίου 1996	ΠΑΣΟΚ. Κυβέρνηση Αν.Παπανδρέου. Παραιτήθηκε από το αξίωμα του Πρωθυ- πουργού στις 17 Ιανουαρίου 1996. 17 έως 22 Ιανουαρίου άσκησε καθήκοντα ο Άκης Τσοχατζόπουλος
Κωνσταντίνος Σημίτης (1936)	22 Ιανουαρίου 1996- 7 Μαρτίου 2004	ΠΑΣΟΚ, Κυβέρνηση Κ. Σημίτη μετά την εκλογή του στην αρχηγία του ΠΑΣΟΚ. Βουλευτικές εκλογές 1996,2000,2004
Κωνσταντίνος Αλ. Καραμανλής (1956)	7 Μαρτίου 2004- 6 Οκτωβρίου 2009	Νέα Δημοκρατία, Κυβερνήσεως Κ. Καρα- μανλή Βουλευτικές εκλογές 2007,2009
Γεώργιος Α. Παπανδρέου (1952)	6 Οκτωβρίου 2009- 11 Νοεμβρίου 2011	ΠΑΣΟΚ, Κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΘΗΤΕΙΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
Λουκάς Παπαδήμος (1947)	11 Νοεμβρίου 2011- 16 Μαΐου 2012	Διορίστηκε μετά την παραίτηση της Κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου. Κυβέρνηση με τη στήριξη ΠΑΣΟΚ-Ν.Δ.-ΛΑΟΣ Βουλευτικές εκλογές Μάιος 2012
Παναγιώτης Πικραμμένος (1945)	16 Μαΐου 2012- 20 Ιουνίου 2012	Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας, Υπηρεσιακή Κυβέρνηση, Βουλευτικές εκλογές Ιούνιος 2012
Αντώνιος Σαμαράς (1951)	20 Ιουνίου 2012- 25 Ιανουαρίου 2015	Ν.Δ. με τη στήριξη ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ (μέχρι 21.06.2015) Βουλευτικές εκλογές Ιανουάριος 2015
Αλέξης Τσίπρας (1974)	25 Ιανουαρίου 2015- 27 Αυγούστου 2015)	ΣΥΡΙΖΑ με τη στήριξη ΑΝ.ΕΛ. Κυβέρνηση Αλ. Τσίπρα.
Βασιλική Θάνου (1950)	27 Αυγούστου 2015- 20 Σεπτεμβρίου 2015	Πρόεδρος του Αρείου Πάγου. Υπηρεσιακή Κυβέρνηση μετά την παραίτηση της Κυβέρνησης Τσίπρα. Βουλευτικές εκλογές Σεπτεμβρίου 2015
Αλέξης Τσίπρας (1974)	20 Σεπτεμβρίου 2015- σήμερα	ΣΥΡΙΖΑ με τη στήριξη ΑΝ.ΕΛ.

**ΟΙ ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ
(ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΑ)**

ΕΚΛΟΓΕΣ	ΠΡΟΕΔΡΟΣ	ΨΗΦΟΙ	ΘΗΤΕΙΑ
1974	Κων. Παπακωνσταντίνου (Ν.Δ.)	217	09 Δεκεμβρίου 1974- 11 Δεκεμβρίου 1977
1977	Δημήτριος Παπασπύρου (Ν.Δ.)	157	12 Δεκεμβρίου 1977- 16 Νοεμβρίου 1981
1981	Ιωάννης Αλευράς (ΠΑΣΟΚ)	170	17 Νοεμβρίου 1981- 17 Ιουνίου 1985
1985	Ιωάννης Αλευράς (ΠΑΣΟΚ)	161	18 Ιουνίου 1985- 3 Ιουλίου 1989
1989	Αθανάσιος Τσαλδάρης (Ν.Δ.)	144	4 Ιουλίου 1989- 20 Νοεμβρίου 1989
1989	Αθανάσιος Τσαλδάρης (Ν.Δ.)	146	21 Νοεμβρίου 1989- 21 Απριλίου 1990
1990	Αθανάσιος Τσαλδάρης (Ν.Δ.)	151	22 Απριλίου 1990-21 Οκτωβρίου 1993
1993	Απόστολος Κακλαμάνης (ΠΑΣΟΚ)	165	22 Οκτωβρίου 1993-7 Οκτωβρίου 1996
1996	Απόστολος Κακλαμάνης (ΠΑΣΟΚ)	154	8 Οκτωβρίου 1996-20 Απριλίου 2000
2000	Απόστολος Κακλαμάνης (ΠΑΣΟΚ)	156	21 Απριλίου 2000-18 Μαρτίου 2004
2004	Άννα Μπενάκη-Ψαρούδα (Ν.Δ.)	163	19 Μαρτίου 2004- 26 Σεπτεμβρίου 2007
2007	Δημήτρης Σιούφας (Ν.Δ.)	158	27 Σεπτεμβρίου 2007- 14 Οκτωβρίου 2009

ΕΚΛΟΓΕΣ	ΠΡΟΕΔΡΟΣ	ΨΗΦΟΙ	ΘΗΤΕΙΑ
2009	Φίλιππος Πετσάλνικος (ΠΑΣΟΚ)	168	15 Οκτωβρίου 2009- 17 Μαΐου 2012
Μάιος 2012	Βύρων Πολύδωρας (Ν.Δ.)	179	18 Μαΐου 2012- 28 Ιουνίου 2012
Ιούνιος 2012	Βαγγέλης Μειμαράκης (Ν.Δ.)	223	29 Ιουνίου 2012- 5 Φεβρουαρίου 2015
Ιανουάριος 2015	Ζωή Κωνσταντοπούλου (ΣΥΡΙΖΑ)	235	6 Φεβρουαρίου 2015- 3 Οκτωβρίου 2015
Σεπτέμβριος 2015	Νίκος Βούτσης (ΣΥΡΙΖΑ)	181	4 Οκτωβρίου 2015- σήμερα

Ιστορικά στοιχεία

- Μακροβιότερος Πρόεδρος της Βουλής στην ιστορία του νεοελληνικού κράτους είναι ο Απόστολος Κακλαμάνης (1993-2004)
- Τον Ιούλιο του 1989 ο Αθανάσιος Τσαλδάρης εξελέγη με σχετική πλειοψηφία 144 ψήφων στον Β' γύρο. Στον Α' γύρο είχε λάβει 141 ψήφους
- Τον Νοέμβριο του 1989 ο Αθανάσιος Τσαλδάρης εξελέγη με σχετική πλειοψηφία 146 ψήφων στον Β' γύρο. Στον Α' γύρο είχε λάβει επίσης 146 ψήφους
- Το 1990 ο Αθανάσιος Τσαλδάρης εξελέγη με απόλυτη πλειοψηφία 151 ψήφων στον Β' γύρο. Στον Α' γύρο είχε λάβει 150 ψήφους
- Το 1996 ο Απόστολος Κακλαμάνης εξελέγη με απόλυτη πλειοψηφία 154 ψήφων στον Β' γύρο. Στον Α' γύρο είχε λάβει 150 ψήφους

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλιβιζάτος Ν. (2011). *Το Σύνταγμα και οι εχθροί του στη νεοελληνική ιστορία 1800-2010*, Εκδόσεις Πόλις.
- Ανώνυμος Έλληνας (1806). *Ελληνική Νομαρχία*.
- Αρχείο Βουλής των Ελλήνων.
- Βαρβιτσιώτης Ι. (2014). *Συνταγματικοί Στοχασμοί*, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Βαρβιτσιώτης Ι.Μ. (1998). *Η Ελλάδα μπροστά στο 2000-ένα νέο συνταγματικό πλαίσιο*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα σελ 198
- Γιανναράς Χρ. (2000). *Παντομίμα Δημοκρατίας*, Εφ. Καθημερινή, φύλλο 3ης Δεκεμβρίου.
- Δημητρόπουλος Α.Γ. (2004). *Γενική Συνταγματική Θεωρία-Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου*, τόμος Α' εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 407.
- Διαμαντόπουλος Αθανάσιος (2011). *Προεδρικό σύστημα στην Ελλάδα; Στοχασμοί για μια εναλλακτική θεσμική αρχιτεκτονική*, Εκδόσεις Παπαζήση.
- Διγκαβέ Κώστας (1986). *Οι εκλογές στην Ελλάδα 1844-1985*, Εκδόσεις Μαλλιάρης-Παιδείας.
- Η Συνταγματική αναθεώρηση του 2001* (2008). Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σχολή Νομικών Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Νομικής.
- Καράογλου Θεόδωρος (2007). *Δημόσια Παρέμβαση*.
- Κοντιάδης Ξενοφών Ι., καθηγητής Δημοσίου Δικαίου (2012). *Η αναθεωρητική λειτουργία σήμερα και η αναθεώρηση της διαδικασίας αναθεώρησης* (άρθρο στη *Νομική Βιβλιοθήκη*, 8 Μαΐου 2012)
- Κοσμίδης Σ. (2013). *Για την αναθεώρηση του Συντάγματος*, Εφ. Καθημερινή, φύλλο 4ης Απριλίου.
- Linz Juan (1985). *Presidential or parliamentary Democracy: Does it make a difference?*

- Manfred G. Schmidt (2004). *Θεωρίες της Δημοκρατίας*, Αθήνα, Εκδόσεις Σαββάλα, σελ. 344.
- Μαυριάς Κώστας Γ. (2002). *Συνταγματικό Δίκαιο*, 2η έκδοση κατά το αναθεωρημένο Σύνταγμα, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 396.
- Μεϊμαράκης Ευάγγελος (2015). *Συνταγματική κατοχύρωση της διάρκειας της Βουλής*, Εφ. Παραπολιτικά, φύλλο 18ης Σεπτεμβρίου, σελ. 11.
- Νομικό Βήμα (2002). Αφένρωμα: «*Η Συνταγματική Αναθεώρηση*», Τόμος 50, τεύχος 1, Ιανουάριος 2002.
- Παυλόπουλος Πρ. (2014). *Η αναθεώρηση του Συντάγματος*, περιοδικό *Επίκαιρα*.
- Παυλόπουλος Πρ. (2014). *Το διακύβευμα της αναθεώρησης του Συντάγματος*, περιοδικό *Βουλή και Ευρωβουλή*, τ. 141.
- Σεφέρης Γ. (1944). Τελευταίος σταθμός.
- Σούρλας Γ. (2011). *Το τέλος της Μεταπολίτευσης. Η Αναγέννηση του πολιτικού συστήματος*, Local Press Μ. ΕΠΕ.
- Σούρλας Γ. (2013). *Για ένα νέο πολιτικό σύστημα*, Στρατηγικές εκδόσεις ΕΠΕ.
Συνεδριάσεις Ολομέλειας της Βουλής. Από την ιστοσελίδα της Βουλής των Ελλήνων.
- Τσάτσος Δ. (1998). *Ελληνική Πολιτεία*, Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Foucault M. (1988). *Τι είναι διαφωτισμός*, Εκδόσεις Έρασμος.
- Χρυσόγονος Κώστας Χ. (2014). *Συνταγματικό Δίκαιο*, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ 499.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ Θ. Γ. ΚΑΡΑΟΓΛΟΥ

Ο Θεόδωρος Γ. Καραόγλου γεννήθηκε στο Ζαγκλιβέρι της Θεσσαλονίκης το 1960. Είναι Οικονομολόγος, πτυχιούχος του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της Ανώτατης Βιομηχανικής Σχολής Θεσσαλονίκης. Υπηρέτησε τη στρατιωτική του Θητεία ως έφεδρος αξιωματικός του πυροβολικού. Πριν την εκλογή του ως βουλευτής, εργάστηκε ως ελεύθερος επαγγελματίας (φοροτέχνης - λογιστής), ενώ στη συνέχεια εργαζόταν στο Υπουργείο Οικονομικών, ως εφοριακός στη Δ.Ο.Υ. Ιωνίας Νομού Θεσσαλονίκης. Από το 1986 είναι μέλος του Οικονομικού Επιστημονικού Επιμελητηρίου Ελλάδας. Είναι παντρεμένος με την οικονομολόγο εφοριακό Γιώτα Μαντανίκα και έχουν δύο παιδιά, τον Γιώργο, Ηλεκτρολόγο Μηχανικό και Μηχανικό Υπολογιστών και τη Βανέσσα, Μηχανικό Σχεδιασμού Προϊόντων και Συστημάτων.

Ανιχνεύοντας την προσωπική του διαδρομή θα συναντήσετε:

Η αυτοδιοικητική του εμπειρία

Παρά το νεαρό της ηλικίας του, ο Θεόδωρος Καραόγλου έχει ήδη συμπληρώσει 17 1/2 γόνιμα χρόνια στο χώρο της αυτοδιοίκησης. Έχοντας περάσει απ' όλες σχεδόν τις βασικές βαθμίδες του χώρου, ο Θεόδωρος Καραόγλου έχει αποκομίσει τη δική του πολύτιμη εμπειρία για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν οι εκπρόσωποι των τοπικών κοινωνιών να συμβάλουν στην βελτίωση της καθημερινότητας του πολίτη:

- Το 1986 εκλέγεται σε ηλικία 26 ετών πρόεδρος της κοινότητας Ζαγκλιβερίου.
- Το 1990 επανεκλέγεται με ποσοστό 56%.
- Το 1991 εκλέγεται Γενικός Γραμματέας της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Θεσσαλονίκης. Την ίδια περίοδο πρωτοστατεί στην ίδρυση του Αναπτυξιακού Συνδέσμου Περιοχής Ζαγκλιβερίου «Τα Καλλίνδρια» του οποίου και εκλέγεται ομόφωνα πρώτος πρόεδρος.

- Το 1994 εκλέγεται για πρώτη φορά νομαρχιακός σύμβουλος εκπροσωπώντας την επαρχία Λαγκαδά στο Νομαρχιακό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης, με 10.000 περίπου ψήφους.
- Το 1995 εκλέγεται με τη ψήφο των νομαρχών και νομαρχιακών συμβούλων της Ελλάδας μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας, της γνωστής Ε.Ν.Α.Ε. πρώτος σε ψήφους από το ψηφοδέλτιο της παράταξης του.
- Το 1998 επανεκλέγεται νομαρχιακός σύμβουλος Θεσσαλονίκης, με 13.500 περίπου ψήφους.
- Τέλος στις τελευταίες Νομαρχιακές εκλογές του 2002 εκλέγεται και πάλι Νομαρχιακός Σύμβουλος με ρεκόρ ψήφων 34.000 σταυρούς.

Η πολιτική του δράση

Ο Θεόδωρος Καράογλου ανήκει στη νέα γενιά των πολιτικών της Θεσσαλονίκης. Στη γενιά που δεν πρόλαβε τα πάθη και τους διχασμούς του παρελθόντος, αλλά γνώρισε την πολιτική μέσα από τη διάθεσή της για δημιουργία. Ταγμένος από τα πρώτα του βήματα στο χώρο της ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ανέλαβε σημαντικές αρμοδιότητες στην οργανωτική και περιφερειακή συγκρότηση του κόμματος.

- Ως στέλεχος της ΔΑΠ - ΝΔΦΚ συμμετέχει σε Πανσπουδαστικά Συνέδρια της ΕΦΕΕ και της ΦΕΑΠΘ. Παράλληλα εκλέγεται πρώτος εκπρόσωπος των φοιτητών στη Σύγκλητο της Ανώτατης Βιομηχανικής Σχολής Θεσσαλονίκης (1982).
- Μέλος της Νομαρχιακής Επιτροπής της ΟΝΝΕΔ Θεσσαλονίκης (1979-1983). Υπεύθυνος Περιφερειακής Οργάνωσης ΟΝΝΕΔ Θεσσαλονίκης (1980-1983).
- Εκπρόσωπος της ΟΝΝΕΔ σε συνδιασκέψεις του Γερμανικού Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος (CDU) στο Βερολίνο (1981).
- Υπεύθυνος Περιφερειακής Οργάνωσης της Ν.Δ. για τους νομούς της Ανατολικής Μακεδονίας (1997-1999)
- Στις βουλευτικές εκλογές του 2000 ο Θ. Καράογλου ήταν υποψήφιος βουλευτής με την Ν.Δ στην Β' εκλογική περιφέρεια του Νομού Θεσσαλονίκης. Περισσότεροι από 14.000 συμπολίτες μας του έδειξαν την εμπιστοσύνη τους.

- Στο Ε΄ Συνέδριο της ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (Μάρτιος 2001) εκλέγεται μέλος της Κεντρικής Επιτροπής της ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.
- Στις βουλευτικές εκλογές της 7ης Μαρτίου 2004, ο Θεόδωρος Καράογλου εκλέγεται βουλευτής της ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ στη Β΄ Εκλογική Περιφέρεια Νομού Θεσσαλονίκης, με 27.000 περίπου ψήφους.
- Ως βουλευτής συμμετέχει στις επιτροπές: 1) Διαρκής Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων, 2) Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Προστασίας Περιβάλλοντος, 3) Επιτροπή Θρησκευμάτων και Ορθοδοξίας, 4) Ειδική Επιτροπή επί του Απολογισμού και του Γενικού Ισολογισμού του Κράτους.
- Ακόμη, είναι μέλος των Ομάδων Φιλίας της Βουλής των Ελλήνων με τα Κοινοβούλια της Αργεντινής, Αυστραλίας, Βενεζουέλας, Η.Π.Α., Λετονίας (Πρόεδρος), Νότιας Κορέας, Ρωσίας, Σαουδικής Αραβίας και Τσεχίας.
- Στις βουλευτικές εκλογές της 16ης Σεπτεμβρίου 2007, ο Θεόδωρος Καράογλου εκλέγεται 1ος βουλευτής της ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ στη Β΄ Εκλογική Περιφέρεια Νομού Θεσσαλονίκης.
- Μετά την επανεκλογή του ως βουλευτής συμμετέχει στις επιτροπές: 1) Διαρκής Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων, 2) Διαρκής Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων, 3) Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Απόδημου Ελληνισμού
- Στις βουλευτικές εκλογές της 4ης Οκτωβρίου 2009, ο Θεόδωρος Καράογλου επανεκλέγεται 1ος βουλευτής της ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ στη Β΄ Εκλογική Περιφέρεια Νομού Θεσσαλονίκης.
- Μετά την επανεκλογή του ως βουλευτής συμμετέχει στις επιτροπές: 1) Διαρκής Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων, 2) Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ελληνισμού της Διασποράς, 3) Ειδική Διαρκής Επιτροπή του Απολογισμού και του Γενικού Ισολογισμού του Κράτους και Ελέγχου της εκτέλεσης του προϋπολογισμού του Κράτους.
- Ορίζεται Αναπληρωτής Τομέα Πολιτικής Ευθύνης της Οικονομίας της Νέας Δημοκρατίας.
- Ορίζεται Αναπληρωτής Τομέα Πολιτικής Ευθύνης της Εργασίας και της Κοινωνικής Ασφάλισης της Νέας Δημοκρατίας στη νέα οργανωτική δομή του κόμματος στις 10 Ιανουαρίου 2011.
- Στις 5 Μαρτίου 2012 ορίζεται με απόφαση του Προέδρου της Νέας Δημοκρατίας Υπεύθυνος Τομέα Πολιτικής Ευθύνης Μακεδονίας-Θράκης.

- Στις βουλευτικές εκλογές της 6ης Μαΐου 2012, ο Θεόδωρος Καράογλου επανεκλέγεται πρώτος βουλευτής καταλαμβάνοντας τη μοναδική έδρα της Νέας Δημοκρατίας στη Β' Εκλογική Περιφέρεια Νομού Θεσσαλονίκης.
- Στις βουλευτικές εκλογές της 17ης Ιουνίου 2012, ο Θεόδωρος Καράογλου επανεκλέγεται πρώτος βουλευτής της ΝΔ στη Β' εκλογική περιφέρεια Θεσσαλονίκης.
- Ορίζεται Υπουργός του επανασυσταθέντος Υπουργείου Μακεδονίας και Θράκης, με απόφαση του Πρωθυπουργού και Προέδρου της ΝΔ, Αντώνη Σαμαρά, στις 21 Ιουνίου 2012 όπου παρέμεινε έως τον Ιούνιο του 2014.
- Στις 17.6.2014 εκλέγεται Πρόεδρος της Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων του Ελληνικού Κοινοβουλίου.
- Κατά την ΙΕ' Βουλευτική Περίοδο συμμετέχει στη Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων και στη Διαρκή Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων.
- Στις 23.10.2014 επανεκλέγεται Πρόεδρος της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων του Ελληνικού Κοινοβουλίου.
- Στις εθνικές εκλογές της 25ης Ιανουαρίου 2015, ο Θεόδωρος Καράογλου επανεκλέγεται πρώτος βουλευτής της ΝΔ στη Β' εκλογική περιφέρεια Θεσσαλονίκης.
- Μετά την επανεκλογή του ως βουλευτής συμμετέχει στις επιτροπές: 1) Διαρκής Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων, 2) Επιτροπή του Απολογισμού και του Γενικού Ισολογισμού του Κράτους και Ελέγχου της εκτέλεσης του Προϋπολογισμού του Κράτους 3) Διαρκής Επιτροπή Περιβάλλοντος.
- Στις εθνικές εκλογές της 20ης Σεπτεμβρίου 2015, ο Θεόδωρος Καράογλου επανεκλέγεται πρώτος βουλευτής της ΝΔ στη Β' εκλογική περιφέρεια της Θεσσαλονίκης.
- Μετά την επανεκλογή του ως βουλευτής συμμετέχει στην επιτροπή 1) Διαρκής Επιτροπή Οικονομικών, 2) Επιτροπή του Απολογισμού και του Γενικού Ισολογισμού του Κράτους και Ελέγχου της εκτέλεσης του Προϋπολογισμού του Κράτους 3) Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ελληνισμού της Διασποράς.

Η κοινωνική του δραστηριότητα

Ξεκινώντας από την σκέψη ότι η πολιτική δράση αποκομμένη από την κοινωνία καταντά μια παραπολιτική διαδικασία προσωπικής ανέλιξης, ο Θεόδωρος Καράογλου προσπάθησε να αξιοποιήσει κάθε βήμα της δημόσιας παρουσίας του με στόχο την ανάδειξη δύο βασικών στοιχείων, του κοινωνικού προσώπου της πολιτικής και του πολιτισμού:

- Αντιπρόεδρος του Κοινωνικού Κέντρου Οικογένειας Νεότητας (1991-1993)
- Μέλος του Δ.Σ του ιδρύματος Βρεφονηπιακών Σταθμών Δημοσίων Υπαλλήλων (1993 - 1994)
- Γενικός Γραμματέας του Κέντρου Πολιτισμού Θεσσαλονίκης (1998-1999)
- Ιδρυτής της πρώτης τοπικής εβδομαδιαίας εφημερίδας «Παρέμβαση στην επαρχία Λαγκαδά» (Απρίλιος 2002).
- Εκδότης του βιβλίου "Δημόσια Παρέμβαση" (Μάιος 2007)

Η συνδικαλιστική του πρωτοπορία

Ο Θεόδωρος Καράογλου είναι Οικονομολόγος - Εφοριακός. Η δουλειά του, του επιτρέπει να γνωρίζει πολύ καλά τόσο τα χρόνια προβλήματα της δημόσιας διοίκησης, που ταλαιπωρούν καθημερινά τον Έλληνα πολίτη, όσο και τους κανόνες διαχείρισης του δημόσιου χρήματος, που πρέπει να διέπουν τη συμπεριφορά των πολιτικών ανδρών.

- Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου Εργαζομένων στις Δ.Ο.Υ. Νομών Θεσσαλονίκης - Κιλκίς - Χαλκιδικής (1993 - 2004).
- Μέλος Γενικού Συμβουλίου της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Εργαζομένων στις Δ.Ο.Υ. (1995 - 2002).
- Πρώην πρόεδρος του Συνεταιρισμού Εφοριακών Υπαλλήλων Νομών Θεσσαλονίκης - Κιλκίς - Χαλκιδικής (1995 - 1996).

«Ο κόσμος δεν κυβερνιέται πάντα από το ατομικό συμφέρον.
Μάταια κάθε προσπάθεια για να τον αλλάξουμε.
Να προσπαθήσουμε μόνο να εναρμονίσουμε το ατομικό συμφέρον,
όσο μπορούμε περισσότερο, με αυτό των συνανθρώπων μας»

Σάμιουελ Μπάτλερ

